

Ho ithuta ka Molaotheo wa Riphaboliki ya Afrika Borwa (1996)

Molaotheo wa Afrika Borwa (1996) o tshwere melao e phahameng ya naha. Melao ena e phahame ho feta moporesidente, e phahame ho feta makgotla a dinyewe, e phahame ho feta mmuso.

E hlalosa kamoo baahi ba naha ba tshwanetseng ho tshwarana kateng, le hore ditokelo tsa bona mmoho le boikarabelo ho e mong ke bofe. Molaotheo o moo ho re tshireletsa bohle ha jwale, le ho sireletsa bana ba rona nakong e tlang.

Ela hloko ka nako e fetileng ya rona.

Ha re se pheteng diphoso tsa nako e fetileng.

Molaotheo wa rona o re thusa ho akanya le ho aha bokamoso bo molemo ho bohle.

Rona, baahi ba Afrika Borwa,

Re elellwa tshwarompe ya nako e fetileng;

Re Tlotla ba hlokofaditsweng bakeng sa toka le tokoloho lefatsheng la bo rona;

Re Hlompha ba sebeditseng ho aha le ho tswellisa pele naha ya rona; mme

Re a Dumela hore Afrika Borwa key a bohle ba phelang ho yona, re kopane ho fapaneng ha rona.

Kahoo, ka baemedi ba rona bao re ikgethetseng bona, re amohela Molaotheo ona jwaloka molao wa—

Riphaboliki ho Fodisa ho arohana ha nako e fetileng le ho aha setjhaba se itshelehileng hodima boleng ba demokerasi, tokelo tsa baahi le metheo ya ditokelo tsa botho;

Ho beha motheo wa demokerasi le botjhaba bo bulehileng moo mmuso o thehilweng ho ya ka thato ya baahi mme moahi ka mong a tshireleditswe ka ho lekana ke molao;

Ho ntlafatsa boleng ba bophelo ba baahi bohle le ho neha bokgoni ba moahi a mong monyetla; le

Ho Aha Afrika Borwa e kopaneng ya demokerasi e tla kgona ho nka sebaka sa yona e le mmuso wa kakaretso hara malapa a matjhaba.

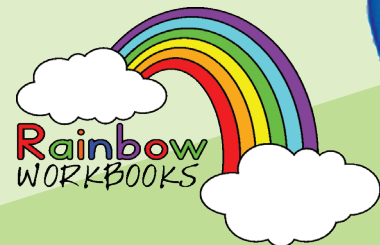
Batla ditokelo tsa hao o le moAfrika Borwa mme o be le boikarabelo ba ho tshireletsa ditokelo tsa ba bang.

Tseba sa Ditokelo le Setshwantsho sa Boikarabelo.

*Eka Modimo O ka tshireletsa batho ba rona.
Nkosi Sikelel' iAfrika. Morena boloka setjhaba sa heso.
God seën Suid-Afrika. God bless South Africa.
Mudzimu fhatutshedza Afurika. Hosi katekisa Afrika.*

Workbooks available in this series:

- Grade R (in all official Languages);
- Literacy/Home Language Grades 1 to 6 (in all 11 official Languages);
- Mathematics Grades 1 to 3 (in all 11 official Languages);
- Mathematics Grades 4 to 9 (in Afrikaans and English);
- Life Skills Grades 1 to 3 (in all 11 official Languages); and
- Grades 1 to 6 English First Additional Language.

ISBN 978-1-4315-0109-0

**SESOTHO HOME LANGUAGE
GRADE 5 – BOOK 2
TERMS 3 & 4
ISBN 978-1-4315-0109-0
THIS BOOK MAY NOT BE SOLD.
10th Edition**

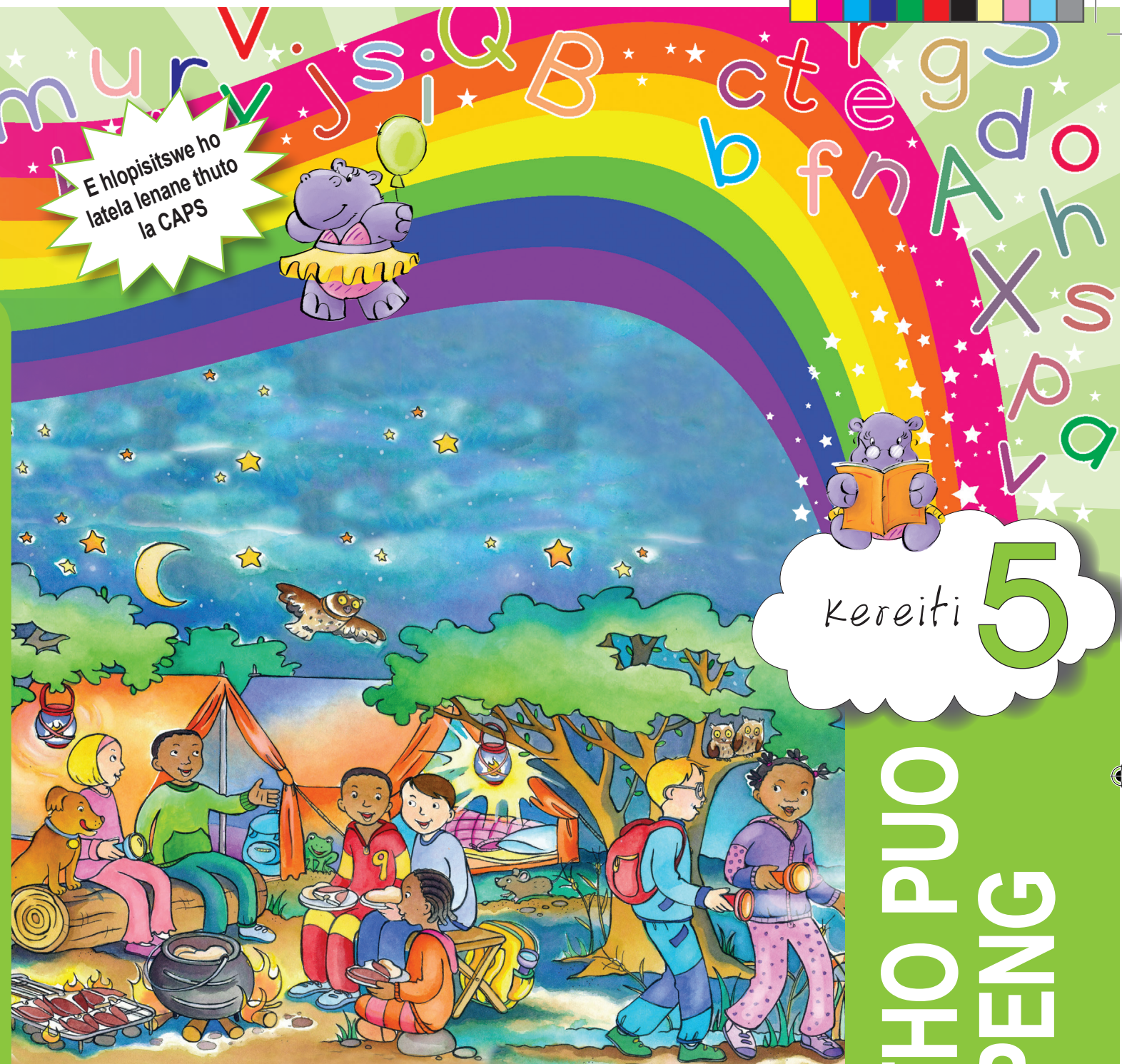
SESOTHO PUO YA LAPENG – Kereiti 5 Buka ya 2

ISBN 978-1-4315-0109-0

E hlophisitswe ho latela lenane thuto la CAPS

Kereiti **5**

Lebitso:

Phaposi:

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**SESOTHO PUO
YA LAPENG**

Buka ya 2
Kotara ya
3 & 4

Mofumahadi Angie Motshekga, letona la Lafapha la Thuto ya Motheo.

Mong. Enver Surty, Motlatsi wa Letona la Thuto ya Motheo.

Dibuka tsena tsa tshebetso di etseditswe bana ba Afrika Borwa tlasa boetapele ba Letona la Thuto ya Motheo. Mof. Angie Motshekga, mmoho le Motlatsa Letona la Thuto ya Motheo, Mong. Enver Surty.

Dibuka tsa tshebetso tsa Rainbow di bopa karolo ya Lefapha la Thuto ya Motheo, ya thuso e reretsweng ho netefatsa tshebetso ya baithuti ba Afrika borwa dikereiting tse qalang tse tsheletseng. Jwaleka e nngwe ya dintlha tsa bohlokwa tsa Moralo wa Tshebetso ya Mmuso, projekte ena e etsahetse ka tshehetso ya letlole la Polokelo la Setjhaba. Sena se entse hore Lefapha le etse dibuka tsena tsa tshebetso ka dipuo tsohle tsa semmuso, ntle le tefello ya letho.

Re tshepa hore, matitjhere a tla fumana dibuka tsa tshebetso di le bohlokwa mosebetsing wa bona wa letsatsi le letsatsi, le ho etsa bonnete ba hore baithuti ba bona ba etsa kharikhulamo yohle. Re nkile boikarabelo ba ho tataisa titjhere mosebetsing ka enngwe le enngwe ya mesebetsi, ka ho kenyelletsa motshwao a bontshang hore na seo barutwana ba tshwanelang ho se etsa ke sefe.

Re a kgolwa hore bana ba tla natefelwa ke ho sebetsa ka buka ena ha ba ntse ba hola le ho ithuta, le hore wena titjhere, o tla natefelwa mmoho le bana.

Re le lakalletsa katleho ho sebediseng dibuka tsena tsa tshebetso.

Tsela ya ho ngola

Tlhophiso

Etsa qeto ka sehlooho sa hao. Buisana le sehlopha sa hao ho bokella dintlha. Sebedisa mmapa wa keello ho hlakisa dintlha tsa hao ka moralo, baphetwa le tikoloho.

Mokgwaritso

Qala ka ho ngola mokgwaritso. Nahana ka babohi/bamamedi, popeho le ka seratswana ka seng.

Boeletsa

Bala mokgwaritso ka hloko mme o fumane maikutlo a baithutimmoho le a titjhere.

Lokisa

Lokisa sengolwa ka ho lekola mopeleto le tshebediso ya matshwao a puo. Etsa ditokiso tsa mokgwaritso oo.

Phatlalatsa

Ngolo ditokiso tsa mokgwaritso e le tlhahiso ya sengolwa sa hao.

Published by the Department of Basic Education
222 Struben Street
Pretoria
South Africa

© Department of Basic Education
Tenth edition 2020

ISBN 978-1-4315-0109-0

This book may not be sold.

The Department of Basic Education has made every effort to trace copyright holders but if any have been inadvertently overlooked the Department will be pleased to make the necessary arrangements at the first opportunity.

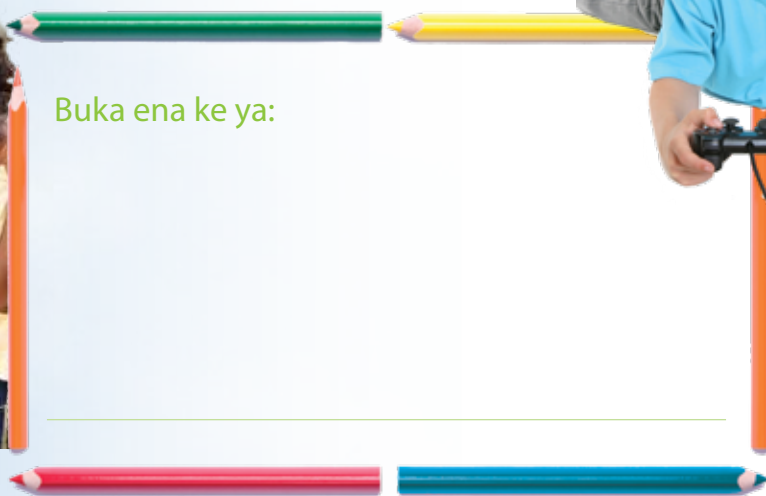
Kereiti **5**

SESOTHO

P u o y a

l a p e n g

Buka ena ke ya:

SESOTHO

Buka ya

2

TATAISO YA HO SEBEDISA BUKATSHEBETSO ENA

Sebedisa Bukatshebetso mmoho le dithusathuto tse ding tsa hao. Tadima CAPS boemo ba bohareng Puo ya Lapeng.

Re lakatsa ho o amohela boemong ba bohare ba Bukatshebetso Puo ya Lapeng. Boemo ba bohareng ba Puo Ya Lapeng bo maikemisetsong a ho matlafatsa bokgoni ba morutwana ba puo dikamanong, maemong a botho, le ho matlafatsa bobatsi ba bokgoni ba ho etsa mosebetsi wa sekolo dithutong tsohle. Re tshepa hore o tla fumana Bukatshebetso ena e le molemo ho thusa barutwana ba hao ho matlafatsa bokgoni ba bona.

Bukatshebetso ena e raluwe ka ho ya ka disekele tsa dibeke tse pedi tsa CAPS. O tla fumana kakaretso ya se tla etswa ho e nngwe le e nngwe ya disekele tsena maqepheng a 1, 35, 69, le 103 Bukatshebetsong ena. Sekele ka nngwe ya beke ya 2 e bokelletswa ho kenyelletsa bokgoni bo latelang ba puo:

1 Ho mamela le ho bua(Puo)-dihora tse 2 ka sekele ya dibeke tse 2

Ha re bueng

Barutwana ba hloka menyetla e tlang kgafetsa ya ho matlafatsa bokgoni ba bona ba ho Mamela le ho Bua hore ba kgone tlhahisoleseding, ho rarolla qaka le ho matlafatsa maikutlo le dikgopolo. Bukatshebetso e na le mosebetsi e mmalwa ya ho bua le ho mamela eo o ka e matlafatsang ho netefatsa hore barutwana ba fumana monyetla wa ho kwetlisa mosebetsi wa ho bua.

2 Ho bala le ho bona- Dihora tse 5 sekeleng ya dibebe tse 2 CAPS e hloka hore baithuti ba bale le ho sheba dingolwa tse itseng le mofuta ya dingolwa e itseng sekeleng ka nngwe ya dibeke tse 2

Ha re baleng

Ho bala le ho bona- dihora tse hlano sekeleng ya dibeke tse 2 CAPS e hloka hore barutwana ba bale le ho sheba dingolwa tse itseng le mofuta ya dingolwa e itseng sekeleng ka nngwe ya dibeke tse 2/ CAPS e hloka barutwana ho bala le ho sheba dingolwa tse itseng le mofuta ya dingolwa ho e nngwe le e nngwe yay a disekele tse pedi. Sena se kenyeletsa ho bala: dipale tse kgutshwane, ditshomo, diketsahalo tse etsahetseng ho yena, mangolo, di email, bukatsatsi, tshwantshiso, diatekele tsa koranta, diatikele tsa dimakazine, puisano ya rading, dithothokiso, dingolwa tse susumetsang, papatso, ditaello, ditaello tsa ho leba le le tsela ya ho etsa.

Ho tlatselisa CAPS e hloka hore barutwana ba bale dingolwa tsa tlhahisoleseding tse nang le ditshwantsho,; mmapa, tjhate, tafole, ditshwantsho, mmapa wa mohopolo, tjhate ya boemo ba lehodimo, diphousetara, ditsebiso, ditshwantsho le dikerafo. O tla fumana kgetho e ngata e ntle ya dingolwa tsena Bukatshebetsong ena. CAPS e kgetholla tsela ya ho bala e itshetlehleng mehatong ya se etsah alang pele ho balwa, ho bala, le kamora ho bala. O tla fumana tlhaloso e molemo ya ditshwantsho ya mokgwa wa ho bala kahare leqepheng le ka ple la khabara .

3 Ho Ngola le ho Behela-dihora tse 4 sekeleng ya dibeke tse 2

Ha re ngoleng

CAPS e hloka hore barutwana ba fumane monyetla wa ho kwetlisa ho ngola mefuteng e fapaneng ya dingolwa kgafetsa. Bukatshebetso e nehelana ka diforeimi le tlhophiso ya ho ngola ho tshhehisa nehelano ya barutwana ya tsela ya ho ngola, mmoho le dingolwa tse bonwang le tsa mofuta e meng e fapaneng.

4 Sebopelo sa Puo le Diphetoho

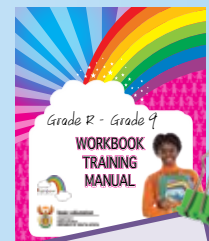

Ha re ngoleng

PUO

CAPS e nehelana lenane la Dibopelo tsa Puo le Diphetoho tse tshwanetseng ho etswa kereiting e nngwe le e nngwe. Tlwaelo ke hore diketsahalo tsena di ba le "tlhokomediso" e hlalolang diphetoho tsena.

Bakeng sa tataiso e nngwe tadima bukana ya kwetliso ya Bukatshebetso.

L
e
n
a
n
e
o

Tema 5: Mefuta e fapaneng ya dingolwa

Dipale

Kotara ya 3: Dibeke 1 - 2

65 Nako ya ho bala 2

- O bua ka novele.
- O bona mophetwa, moralo le molaetsa.
- O bala qotso ho hlaha ho novele.
- O araba dipotso tse tobileng hodima novele.
- O hlalisa maikutlo ka sehlooho sa qotso.
- O bona se hlalishwang.

66 Vikamano 4

- O ngola serapa se nang le taba le dipolelo tse tshhehetsang.
- O ngola kgutsufatso.
- O nyalanya mantswa le meelelo ya oona.
- O sebedisa maemedi a boholo.
- O bona meelelo ya tshwantshanyo.

67 Sekaseka buka 6

- O bua ka mophetwa, moralo le tikoloho ya buka.
- O bala tshekatsheko ya buka.
- O araba dipotso hodima tshekatsheko.
- O nyalanya mantswa le meelelo ya oona.
- O ngola dipolelo a sebedisa mantswa a hlahang sengolweng.

68 Ho ngola tshekatsheko 8

- O ngola tshekatsheko a sebedisa foreimi.
- O bona maetsi a lekgathe lefetile.
- O fetolela maetsi a lekgathe lefetile ho maetsi a lekgathe lejwale.
- O ngola dipolelo a sebedisa tumellano ya medumo e nepahetseng.
- O arala mantswa ka dinoko.

69 Ho ngolo bukatsatsi 10

- O bua ka bukatsatsi.
- O bala sengolwa sa bukatsatsi.
- O araba dipotso ka sengolwa sa bukatsatsi.
- O bona phapang pakeng tsa novele, bayokerafi le sengolwa sa bukatsatsi.
- O bona maetsi a lekgathe le fetile mme o kopanya mantswa.
- O nyalanya mantswa le meelelo ya oona.

70 Ha re iqapeleng 12

- O ngola tshekatsheko a sebedisa foreimi.
- O sebedisa makgethi, mahlalosi le makopanyi ho bopa dipolelo.
- O sebedisa maemedi a fetohang.

71 Nelson Mandela - bayokerafi 14

- O buisana ka diphapang pakeng tsa othobayokerafi le bayokerafi.
- O buisana ka diphapang pakeng tsa novele, sengolwa sa bukatsatsi le bayokerafi.
- O bala qotso ho hlaha bayokerafing.
- O araba dipotso hodima bayokerafi
- O bona mahlalosangwe.
- O bona ntlha ya sehlooho le e tlatsetsang sengolweng.
- O fumana moelelo wa mantswa le dipolelwana.
- O hlalisa kgopolo.
- O nyalanya mantswa le meelelo.

72 Bayokerafi 16

- O ngola bayokerafi ya motswalle.
- O latellisa tlhahisoleseding.
- O sebedisa matshwao a puo.
- O sebedisa maele le maelana.

Dingolwa tsa tlhahisoleseding Kotara ya 3: Dibeke 3 - 4

73 Kgohelo ya papiso 18

- O bua ka ditaba tsa papatso.
- O buisana ka papatso.
- O bala papatso ka tlhodisano ya ho rala papatso.
- O araba dipotso tse tobileng hodima papatso.
- O heditsa papatso.

74 Kala papatso 20

- O lokisetsa, qapa le ho hlophisa papatso.
- O bona dikgutsufatso tsa mantswa.
- O ngola sebopeho se nepahetseng sa makgethi a papiso.
- O tshwaya dipolelo a sebedisa difeelwane le ditsejana.

75 Dijo, kgabane dijo! 22

- O buisana le sehlopha ka resipe eo a e ratang.
- O bala papatso ka dijo tsa hoseng-motshehare.

- O araba dipotso hodima papatso.
- O ngola dipolelo ho puosebui.

76 Papatso ya mamepe 24

- O lokisetsa papatso ya manyepe.
- O rala papatso a sebedisa mantswa a itseng le dipolelwana mmoho le mantswa le dipolelwana tsa hae.
- O ngola dipolelonolo.

77 Sefalana sa bana 26

- O bua ka phapang pakeng tsa filimi le tshwantshiso ya sefaleng.
- O buisana ka tshwantshiso eo a e boneng le ho susumetsa sehlopha ho ilo e bona.
- O bala papatso ka tshwantshiso ya teatere.
- O araba dipotso hodima papatso.
- O hlalosa meelelo ya dipolelwana.

78 Ka teaterea ka 28

- O lokisetsa papatso ya tshwantshiso ya sekolo.
- O ngola papatso ya tshwantshiso ya sekolo.
- O hlophisa papatso.
- O bona maetsi le mahlalosi.

79 Tlhodisano ya khomphutha 30

- O buisana ka ho kenela ditlhodisano.
- O buisana ka bohlokwa ba dikhomphutha.
- O bala papatso ya ho aha khomphutha e ntjha mme e fapaneng.
- O araba dipotso hodima papatso.
- O nyalanya mantswa le dipolelwana tse sebedisitsweng papatsong.

80 Boiqapelo ba ka 32

- O bona meelelo ya dipolelwana tse sebedisitsweng papatsong.
- O ngola tlhaloso e kgutshwane ka sebopeho sa khomphutha.
- O phethela dipolelo a sebedisa sebopeho se nepahetseng sa leetsi.
- O lokisetsa, qapa le ho hlophisa papatso ya tlhodisano.

Ha re bueng

Bolella tlelase ka nobele eo o e badileng. Netefatsa hore o ba bolella lebitso la nobele, baphetwa ke bo mang, ho etsahalang nobeleng, molaetsa wa novele, le hore hobaneng o hopola hore ho bohlokwa hore batho ba tlelaseng ba e bale.

Ha re baleng

Ho dula o le Leruarua

Sarah Lean

Ntatemoholo a hula seketswana ka ditshia ho sesela metsing a kang a ntse a benya ho fihlela re fihla lebopong. Bobedi re ne re behile menwana ya rona melomong re shebana ka mahlo re sa bue, re ne resabilellane empa re ne re nahana ntho e tshwanang. Ke ne ke sa tsebe seo ntatemoholo a se boneng ke ne ke tseba feela hore ke a motshepa.

“Na o a e bona Hannah?” Ntatemoholo o a seba.

Meriti e matheba le metsero ha e bonahale ho tsamaya mantsibueng a benyang sa gauta a Lwetse, mme ha ke bone letho hara jwang le mahlaka. Ke tsitsinya hlooho.

“O nne o shebe” ntatemoholo a hweletsa.

Ke latela mahlo a hae, empa ho nkuka sebaka ho bona kgama, e, e eme, letlalo la yona ke bona ho benya. Nkong ya yona, empa e ya tseba hoba e tlamehile ho ema e kgutsitse hore e bolokehe, hang ha ke e bona yaka e hole.

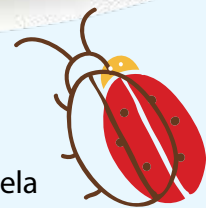
Ke a hweshetsa, “Na kgama e lokile e le yona feela, ntatemoholo?”

O supa ka hlooho ho noka moo e kobehang, kgama e re tadimile, e tshohile hobane e sa batle hore ledinyane la yona le bonwe, moo le arohantsweng le yona ke metsi.

Ntatemoholo o a bososela.

“O tla ema kapa o tla sesa o tsele?” “A bua e ka yena le kgama ba ya tsebana. Re thotse nakwana ho fihlela ntatemoholo a bua hape “ke nako ya

hao ya ho soka seketswana jwale?” O a bolela ntatemoholo le rona kgale re nka maeto a kang ana a mangata moo ho kgutsitseng lebopong. Mona re batho ba banyenyane ba bohileng le ho tsota lewatle ha le ntse le feta. Ke nka disesisa ke soka seketswana, ke hula, ke sotha jwalo ka ntatemoholo a nthutle. Dihatwa di otlala jwalo ka watjhe e tsamayang butle.

"Hannah, ke batla o hopole se seng sa bohlokwa hore ha nka lebala".

"Ha e le wena nstatemoholo, eng kapa eng" ke a bolela.

Nstatemoholo o beha letsoho la hae le tsofetseng setulong pakeng tsa rona. Letsoho la ka le boreledi jwalo ka lesele re beha matsoho a rona hodima le leng. "Nkgopotse maeto a maholo tjena ka lena, matsatsi ao a bohlokwa a phelang mehopolong ya rona mme a re etsa seo re leng sona."

Ha re ngoleng

Hobaneng o nahana hore buka e ne e bitswa *Leruarua ka mehla*? O nahana hore sehlooho sa nobele ena e se loketse? Bolela hobaneng.

Hannah le nstatemoholo wa hae ba ho kae?

Ba ne ba behile menwana ya bona melomong, hobaneng?

Ledinyane la kgama le ne le kgaohane le mme wa lona, o nahana hore ledinyane la kgama le ne le ikutlwa jwang? O nahana mme o ne a ikutlwa jwang?

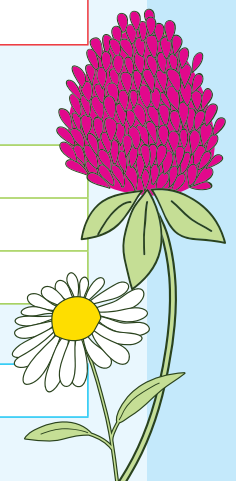
Nstatemoholo o ne a hopola hore seo ba se boneng e ne e le se kgethehileng, hobane a hopola hore se kgethehile?

Nstatemoholo wa Hannah o ne a tsofetse. Ke polelo efe e o bolellang seo?

Nstatemoholo wa Hannah o re matsatsi a kgethehileng ao e leng karolo ya mehopolo ya rona a re etsa seo re leng sona, o nahana hore o bolelang?

Na o nahana le matsatsi a kgethehileng ao o tla dula o a hopola? Ngola serapana o hlalosa letsatsi leo le kgethehileng.

O nahana hore ke mang ya phethang pale? O tseba jwang?

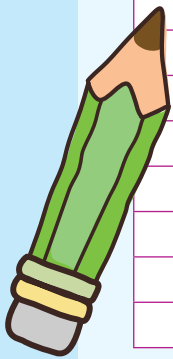

Ha re ngoleng

Baphetwa paleng ena ba meloko e mmedi e arohaneng – empa ba a utlwana ka tsela e ikgethileng.

Ngola serapa ka kamano e kgethehileng eo o nang le yona le ntemoholo kapa le nkgono wa hao, kapa motho e mong e moholo. Netefatsa hore ho na le polelo ya sehlooho le dipolelo tse tlatsetsang se bolelang haholonyana ka polelo ya sehlooho.

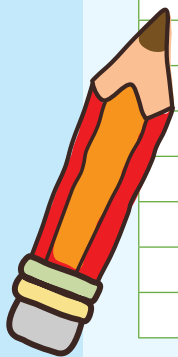
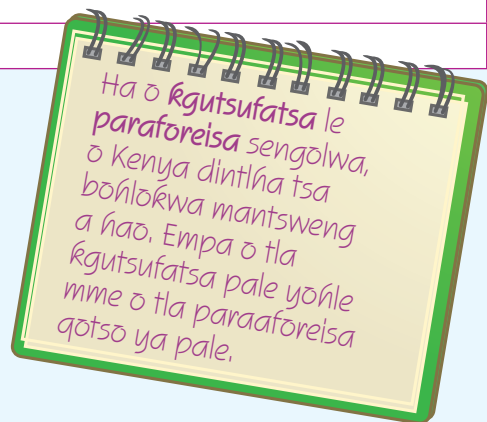

Ha re ngoleng

Phetha qotso e hlahang ho Leruarua ka mehla. Bolela se etsahetseng, ke bo mang ba neng ba ameha le hore pheletso e bile efe, ipotse hore o kentse tlhahiso ya bohlokwa feela le hore na motho ya balang qotso ena a ka utlwisa dintlha tsa bohlokwa. Ngola dipolelo tse 5.

Ha re ngoleng

Mantswe a fifaditsweng a bolelang? Kgetha moelelo o nepahetseng letotong le ka letsohong le letona. Ngola mantswe a fifaditsweng dikishinang ya hao.

Letsatsi:

mehopolo	matheba a manyane
kgwatha	sosobane
matheba	sothehile, maroboko
hare	dintho tseo re di hopolang
matheba	tsamaya butle kgahlano
mehopolo	tsamaela haholo kgahlano le

Ha re ngoleng

Kopanya dipolelo tsena o sebedisa makopanyi: hoja; hobane; le empa

Ntatemoholo o tsamaya sebaka. O dula hole.

Ngwana o ntse a lla. O kgotshe.

Bana ba ka be ba nwelletse. Ba tsamaile hoseng.

MAEMEDI, MAKOPANYI

Re le sebedisa bakeng sa lebitso le seng le boletswe, mme ho fanwa ka tlhahisoleseding e nngwe. Makopanyi a sebediswa ho kopanya dipolelo tse pedi kapa ho feta.

Re ka a sebedisa ha re bua ka batho kapa dintho, empa "mang" le "yena" di sebediswa feela ho batho, "efe" e sebediswa feela ho dintho mme "mang" o bontsha thuo.

Ha re ngoleng

Hanna o hata butle jwalo ka kwekwe.
O bapisa ho hata butle le kwekwe.

Tshwantshanyo e bapisa ntho e nngwe ho e nngwe ka ho sebedisa **jwaloka, seka**, kapa **sa** ho etsa. setshwantsho ka mantswe.

Ho na le tshwantshanyo e nngwe paleng: *Letsoho la ka le boreledi jwalo ka la lesea.*

O bapisa letsoho la hae ho eng?

Papiso eo e bontshang?

O nahana hore letsoho la hae le fapana jwang ho la ntatemoholo wa hae?

Ha re bueng

Sebetsang dihlopheng.

Ke buka efe eo o e ratisang? Bolella tlelase ka buka eo: tikoloho, baphetwa, moralo le hore hobaneng ho le bohlokwa ho bala buka.

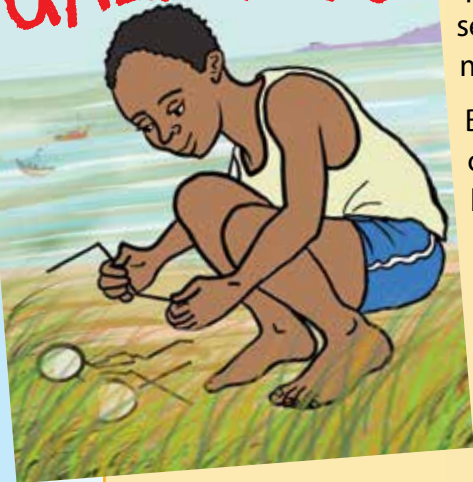
Ha re baleng

Bala tshekatsheko ya buka e latelang.

Galimoto

Ka Karen Lynn Williams

KAREN LYNN WILLIAMS
GALIMOTO

Moshemane e motjha wa Malawi o bula lebokoso la letlotlo la hae, o ntsha terata mme o etsa qeto ya ho aha galimoto (lentswe la Malawi bakeng sa sepalangwang) empa ha a na terata e lekaneng, jwale o qalella ho batlana le yona motseng. Na o tla le e lekaneng ho aha sebakadiswa sa hae se ikgethehileng, mme ha ho le jwalo ebe mohopolo wa hae o tla mo etsisa e jwang?

Babadi ba ananela thabo, tokoloho le mohopolo oo moshemane a o utlwang paleng, empa ba ka ba maswabi ho ya ka moo batho ba bangata ba baholo ba ka belaelang maikemisetso a hae ha a ntse a sheba ka mabenkeleng le dijareteng tsa dintho tse lahlilweng, ke hopotse hore motsaneng o monyenyanane tjena o tla tsejwa ke bohle mme ba ke ke ba mmelaela ho etsa se sa lokang. Ha ho le jwalo ke pale e ka kgahlang, e ngotsweng hantle ditshwantshong di hlakile di ntle, mme di bontsha mmadi hore Malawi e shebahala jwang hantle.

Haholo ke ne ke anngwe ke kamoo moshemane enwa a thabileng ka teng, ka se sennyane seo a nang le sona-kamoo lebokose la hae le lennyane la letlotlo le kopanang le monahano wa hae ho mo thabisa jwalo ka ha e ka o rekile sebakadiswa kapa ho feta moo. E ka re motho a na le dintho tse mmalwa ke hona a ka di rata haholo. Hape ke nnete ho bana hore ba tla ikgethela sebakadiswa kapa tse pedi le ha ba ka ba le tse ngata jwang, e ka ka ke sebopeho sa ngwana ho ba le se itseng se ikgethileng, mme ke bona maikutlo ana a lefatsheng lohle a hlaliswa hantle bukeng ena.

Ena ke buka eo kannete bana ba dilemo di 9–11 ba tla fumana e ba tswela molemo, e fana ka setshwantsho sa batho le maphelo a bona, puo e nngwe e batla e le thata, empa mobadi o tla kgona ho utlwisa a mang a mantswe.

Tshekatsheko ya buka e bolella batho hore buka eo e ka eng, motho ya sekasekang buka hangata o tla bolela hore e ngoletswa batho ba dilemo dife, a ka boela a bolela hore na e a hohela na, kapa e ngotswa ka puo e thata kapa e bonolo.

Ha re ngoleng Bala dipotso ebe o ngola dikarabo.

Sehlooho sa buka ke eng?

Buka e bua ka eng?

Moshemane e motjha o dula naheng efe?

Moshemane e motjha o nkile qeto ya ho etsa eng?

O ka rata ho bala buka ena na? Ngola serapa o hlalosa karabo ena.

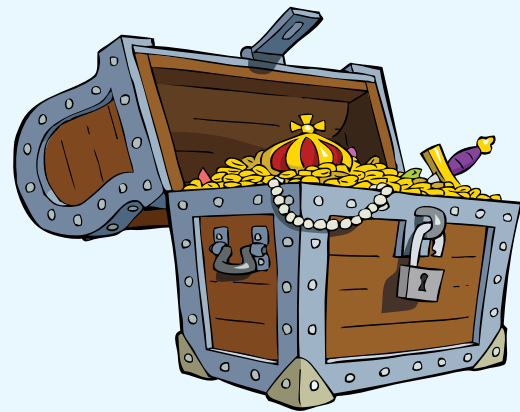

Ha re ngoleng

Mantswe a fifaditsweng a bolelang? Kgetha moelelo o nepahetseng lenaneng le ka ho le letona. Ngola mantswe a fifaditsweng dikishinang ya hao mme o a sebedise ho ngola dipolelo tsa hao.

letlotlo	natefelwa
ananelo	thabile
pelaelo	ditshwantsho
kgahlang	tseo o nang le tsona
setshwantsho	ka kakaretso, hohle lefatsheng
dintho	pelaelo, ho se tshepe
lefatshe lohle	ntho e kgethehileng

Ha re ngoleng

O tllilo ngola tshekatsheko ka qotso, *Leruarua kamehla* ya Sarah Lean.
Sebedisa foreimi e ka tlase ho e ngola.

Sehlooho

Mongodi

Baphetwa: Ke bomang? O ba ratile? Ba entse o ikutlwe jwang?

Moralo: Ho etsahalang? Na e ne e tshosa, ho le monate, ho thabisa ho e bala?

Maikutlo a hao: O ratisitse karolo efe qotsong, hobaneng?

O nahana hore o ka rata buka mme hobaneng?

O nahana hore pale e a ruta? Na ho na le seo o ithutileng sona qotsong?

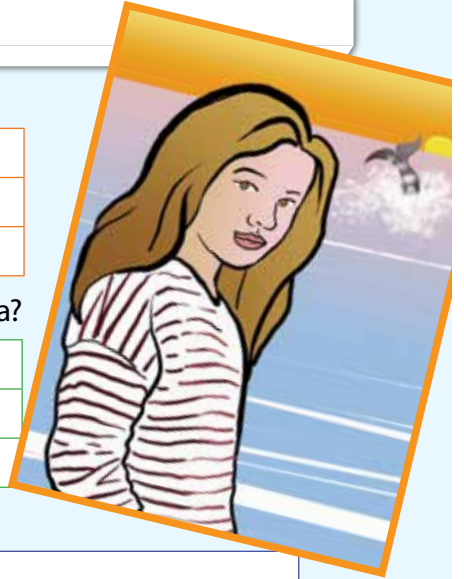

Na o ka kgothaletsa motswalle ho bala buka ena? Hobaneng?

Kgutsufatsa maikutlo a hao le a qotso ena ka polelo e le nngwe mme o efe naledi ya hao ho e metha.

Ha re ngoleng Sehella maetsi a lekgathe lefetile mela serapaneng sena.

Titjhere wa Jamal, Mof. Sampson, o ile a bitsetsa batswadi ba hae kopano. "Mong, le Mof. Ngoma "o a tjho, "Jamal o tlamehile ho sebetša betere mopeletong, mmetsheng le ho tsa bophelo. Ha a kgone ho latela dithuto". E ne e le nnete. Jamal o ne a na le bothata ba ho nahana ka ho arola ho holelele, tsa bahahlaudi ba lefatshe le mopeleto. Nako eo a neng a e rata haholo sekolong ke nako ya kgefutso, ha a ne a bapala ka bolo ya hae ya rakebi. Batswadi ba Jamal ba ne ba mmolella ho siya bolo ya hae lapeng ha a ya sekolong. O ne a wa moya. O ne a lahlehile ntle le bolo ya hae. A se hlole a bua ka tlelaseng. Ka nako ya kgefutso, o ne a ema ka mahlo a saretsweng, le mahetla a hae a wele, batswadi ba hae ba re "ho tlamehile ho be le tsela e molemo ho feta ena" ba loha leano ba qala ho sebedisana.

Ha re ngoleng Bakeng sa maetsi a lekgathe lefetile qotsong ena kenya a lekgathe lejwale.

Ka tsatsi le leng, Mof. Sampson a tsebisa tlelase moeti wa bohlokwa-Brian Habana a bua le yena a mmolella hore ha e ba a batla ho ba sebakadi se hlwahlwa o tlameha ho sebetša hantle mmetsheng, mopetelong le dithutong tse ding.

Sehela leetsi le nepahetseng mola dipolelong tsena.

Ha re ngoleng

- Brian Habana o bua/buela le Jamal.
- Habana o hopotse/hopoditse hore a ka thusa Jamal.
- Ka kgefutso, Jamal o emisa/ema a hloname.
- Batswadi baka ba tsebisa/tseba hore Mof. Simpson o leka/lekisa ho nthusa.
- Mof. Simpson o botsetsa/botsa hore Jamal o ile kae.

Ha re ngoleng Arola mantšwe ana ka dinoko, bitsa lentšwe ebe o opa diatla moo senoko se leng teng. Jwale ngola lentšwe, o bontšha senoko (mohlala: le'tlo'tlo).

setshwantsho	mongodi	mophetwa	tikoloho	moralo

Ha re bueng Na o na le bukatsatsi?

Ha ho le jwalo, o ngola ditaba tsa mofuta ofe bukatsatsing ya hao?
Ha o se na bukatsatsi, ke eng seo o neng o ka se ngola ha o na le yona?

Ha re baleng Bala tshekatsheko e latelang.

Ke a bona e se e le dibeke tse hlano ke qetetse ho ngola ho hong mona. Ke bile le kgwedi e maphatshaphathe! moholwane wa motswala wa ka o ile a re kopa ho mo thusa ho lokisetsa moketjana. re tlamehile ho etsa mabone le mmimo, hammoho le dijo le dijo bakeng sa batho ba 40. Moketjana o ne o le motle.

Pele ke tseba e ne e se e le matsatsi a phomolo. ka letsatsi la ho qetela sekolong, re mathile bohle peisanong ya dihloloha tsa rona lebelong le lelelele le hahlwang, ka mora moo metswalle ya ka lenna re ile ra ya letamong mmoho le halofo ya tlelase ya ka hobaba ba haufi le moo, ra bapala bolo, ra mamela mmimo mme ra fela ra natefelwa ke tsatsi la pele la phomolo.

Tsatsi le latelang ka ya lewatlang le motswalle wa ka. ka ikutlwa ke le lehloloholo hobaba ke ile lewatlang hanngwe feela. matsatsi a pele a mabedi a ne a le monate. letsatsi le tlhabile mme metsi a ne a futhumetse. yaba e qala ho na. motswalle le nna ra qala ho aha phazele ya dikoto tse 1000 eo a neng a e filwe e le mpho ya letsatsi la hae la tswalo. lewatle le ne le bata empa ka sesa. ke ne ke sa batle ho its'hola hore ha ke a ka ka sesa letsatsi le leng le le leng.

Re kgutletse sekolong, re na le dibeke tse nne fela pele re ngola dihlalobolo tsa makgaola kgang. O ne o tla hopola hore titihere o tla emisa ho re fa mosebetsi wa hae. Empa tihle! Ke na le porojeke ya histori. Mosebetsi o motihla dibeke tse nne fela pele ho hlalobolo ya makgaola kgang. Ke lakatsa eka titihere a ka etsa boikgopotso ho na le mosebetsi o motihla!

Ha ba sa hopola hore ho ne ho le jwang ho ba motihla?

Ha re ngoleng Sengolwa see ke sa mofuta ofe? Tshwaya karabo e nepahetseng.

tshekatsheko
ya buka

novele

tsa bophelo ba
mongodi (bayokerafi)

bukatsatsi

Bukatsatsi e hlalosa
diketsahalo

bophelong ba monga yona,
ka tatellano ya ho etsahala.
Mongodi o sebedisa mabitso
(ho kgetholla batho, diinho,
le diphoofolo) ho kopanya
mantswe (hamorao, kamorao
le pele) le lephetshi. Maetsi
hangata a supa ketso.

Letsatsi:

Fana ka mabaka bakeng sa karabo ya hao.

O nahana hore mongodi o boholo bo bokae? Bolela hobaneng o re jwalo.

Yena le ba mphato wa hae tlelaseng ba entseng tsatsing la pele la phomolo?

Na o natefelwa ke ho sesa? O tseba jwang?

O ikutlwa jwang ka matitjhere a hae? Fana ka lebaka la seo o se tjhong.

O qala bukatsatsi ya hae ka hore kgale a sa ngole ho yona. Hobaneng o nahana hore o eme nako e telele pele a ngola ho yona?

Ha a le phomolong yena le motswalle ba ahile phazele ha pula e ne e na. Ngola mela e mmedi e hlalolang hore na pula ha e ne e ka na o le phomolong, o ne o tla etsang.

Sehela maetsi a lekgatheng Lefetile a mahlano bukatsatsing. Jwale etsetsa mantswe a nyalanyang sedikadikwe.

Ha re ngoleng

Fumana mantswe sengolweng a nang le moelelo o, le mong le dipolelong tse na.

lokisa

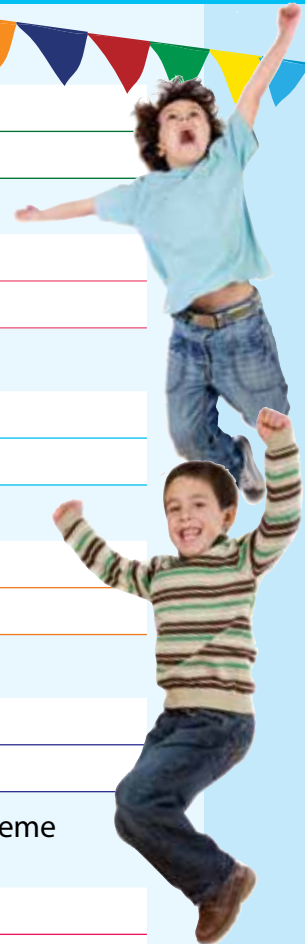
ikutlwa a le lehlohonolo

dikotwana tse ngata tse kopangwang ho etsa setshwantsho

mosebetsi

ho bata haholo

ho etsa se seng hape

Ha re ngoleng

O tllilo ngola tshekatsheko ya buka eo o e badileng. Sebedisa foreimi e ka tlaase ho e ngola.

Sehlooho _____

Mongodi _____

Baphetwa: Ke bomang? O ba ratile? Ba entse o ikutlwe jwang? _____

Moralo: Ho etsahalang? Ho ne ho le monate, ho tshosa, ho thabisa ho e bala? _____

Maikutlo a hao: O ratile karolo efe haholo mme hobaneng? _____

O ratile buka? Na ho na le dikarolo tseo o ka ratang ho difetola? Hobaneng? _____

Na pale e a ruta? Na o ithutile se seng bukeng? _____

Na o ka kgothaletsa motswalle ho e bala? Hobaneng? Hobaneng o ke ke? _____

Maikutlo a hao ka buka ka mola o le mong mme o e nehe naledi ya maemo. _____

Ha re ngoleng

Sebedisa makgethi, mahlalosi le makopanyi ka bokoseng mmoho le mabitso a hao le maetsi ho bopa dipolelo tse hlano.

Makgethi	Makopanyi	Mahlalosi
<ul style="list-style-type: none"> • metsero • gauta • tjha • ntle • boreledi 	<ul style="list-style-type: none"> • le • hobane • kapa • yaba • jwale • ntle le ha 	<ul style="list-style-type: none"> • ka hloko • ka mafolofolo • ha bonolo • kapele hodimo • e mong • e seng • ho buela • hangata • latelang • ka nepo • hamorao • jwale

Ha re ngoleng

Sebedisa maemedi a ka mabokoseng ho phethela dipolelo, jwale sehela motho, batho, kapa lebitso leo leemedi le le emetseng.

bonna	bowena	boyena	boyena
bobona	boyona	borona	

Maemedi ana ke a buang ka moetsi polelong. Ha moetsi a le bonngweng, a fella ka yena, ha a le bongateng a fella ka bona.

Ke entse porojeke ka yena a etsa ya hae ka .....

Re ile lewatleng ho sesa ka .....

Moholwane wa motswalle o lokisitse moketjana ka .....

O batla ho aha phazele? .....

Kgama e ile ka lehlakoreng le leng la sehlekehleke ka .....

Ho bohlokwa hore ba utlwisise seo ba se etsang .....

Ha re bueng

Na o tseba motho eo o mo ratang, o mo tlotlang? Bolella tlelase hore ke mang.

Bolella tlelase hore na hobaneng o tlotla motho enwa. Ke botle bofe ba hae bo mo etsang hore a kgethehe?

Buisanang dihlopheng tsa lona ka phapang tsa bayokerafi le othobayokerafi.

Jwale bua ka diphapang pakeng tsa nobele, bukatsatsi le bayokerafi.

Ha re baleng

Nelson Rolihlahla Mandela o tswaletswe motseng o pela Umtata Transkei. Ha a le motjha o ne a labalabela hoba leqwetha le ho thusa batho ba habo ho lwanela tokoloho.

Ka mora sekolo o ile a ithutela ho ba ramolao. O ile a bula ofisi Johannesburg le Oliver Tambo. O ile a kenela mokgatlo wa ANC mme a kgethwa e le mopresidente wa mokgatlo wa batjha. Ha morao ya eba motlatsa poresitidente wa ANC ka sebele.

Ka 1962, o ile a fumanwa a le molato nyeweng ya Rivonia ka ho etsa mmuso hampe, ha a ne a qoswa o itse:

“Ke lwanne kgahlano le kगतello ya ba basweu, mme ke lwanne kgahlano le kगतello ya ba batsho. Ke lakaditse kgopolo ya mmuso o buletsweng bohle ba phelang mmoho ka kutlwano le menyetla e lekanang. Ke takatso eo ke tshepang ho e phelela le ho e fhlella, empa ha ho lokela, ke takatso eo ke ikemiseditseng ho e shwela.”

O dutse dilemo tse ngata teronkong, ha a lokollwa ebile mopresidente wa pele wa motho e motsho.

O ile a fuwa kgau ya *Nobel Peace Prize* ka 1993.

Bayokerafi ka pale ya nnete ka bophelo ba motho ya kgethehileng, e ngolwa ke motho e mong. Bayokerafi e hlalosa tikoloho ya motho; e bontsha kamoo motho eo a amang batho ba bang ka teng; e fana ka dintlha mabapi le motho eo; mme e hlalisa kamoo mongodi a ikutiwang ka teng ka motho eo.

Nobel Peace Prize ke kgau e ikgethileng, e nehwang batho ba entseng hore lefatshe e be tulo e bolokehileng e nang le kgotso bakeng sa bohle.

Ha re ngoleng Fumana mahlalosongwe a mantswe ana serapaneng.

laela

atleha ho etsa

hlokwa

tekano, ho ipusa

menyetla

kgotso

tumelo

Ha re ngoleng Bala dipotso ebe o ngola dikarabo.

Nelson Mandela o hlahetse hokae?

O ne a labalabela dintho dife tse pedi?

Mandela o ne a bolela eng ha a re: O lwanne kgahlano le kgatello ya ba basweu le ba batsho mmoho?

O itse haholo o ne a batla ba phele mmoho ka kgotso. Na o hopola hore takatso ya hae e phethahetse? Bolela hobaneng o re jwalo?

Mandela o ile a nehwa kgau ya *Nobel Peace Prize*. O nahana hore o ile a ikutlwa jwang ha a e fumana? Bolela hobaneng.

Re ithutile eng ka Mandela ka ho bala bayokerafi ya hae hobaneng?

Ha re ngoleng

Nahana motswalle wa hao e le motho ya tsebahalang, sebetsa le yena mme le arabe dipotso tse na: Dintlha tsa bohlokwa ka wena, ka lelapa la hao le moo o dulang ke dife? O na le mehopolo efe ya bohlokwa?

Jwale, kopa motswalle ho tla le ditshwantsho tsa lelapa tse bontshang nako ya bohlokwa bophelong ba hae.

Botsa motswalle hore hobaneng a kgethile tsona?

Kopa motswalle ho beha dintho tse hlano tse bolelang se seng ka yena mme a tle sekolong le tsona. Mmotse hore hobaneng a kgethile ditho tse na.

Qetellong, kopa motswalle ho qetella dipolelo tse na.

Ka mefala ke tla ho potola nakong eo _____

O mong wa mehopolo e monate ho nna ke _____

Ke sebeditse ka matla ho _____

Ke ile ka ba maswabi ha ho tloha ha _____

Ke tshema hore batho ba nkgopola ke le _____

Sebedisa tlhahiso ena ho ngola bayokerafi ya motswalle wa hao.

Lined writing area for student response.

Ha re ngoleng

Dipolelo tse mabokoseng di re bolella ka tlhahisoleseding eo re ka e fumaneng paleng ya Nelson Mandela, nomora di polelo ka tatelamo ya kamoo tlhahisoleseding e nehelanweng ka hona.

Mongodi o qotsa karolo ya puo ya Mandela ha a le nyeweng ya Rivonia Trial.

Mongodi o re bontsha kamoo Mandela e leng motho wa bohlokwa. Mongodi o fana ka lebitso la motho eo a ngolang ka yena.

Mongodi o fana ka lebitso la motho eo a ngolang ka yena.

Mongodi o re bolella ka seo Mandela a se entseng kamora sekolo.

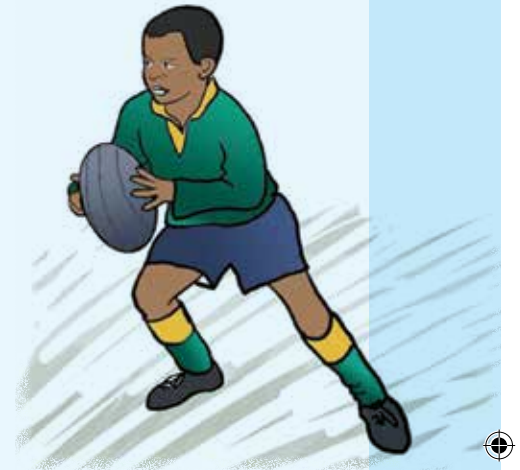
Ha re ngoleng

Jamal o ne a tshwerwe ke ho bapala bolo hoo a lebitseng ho hlahloba dipolelo tseo a neng a tlameha ho di ngolla Mof. Simpson.

Lokisetsa tsena. Netefatsa hore dipolelo tsa hae di na le tlhaku tse kgolo, dikgutlo, difeelwana, matshwao a makalo dibakeng tse nepahetseng.

ke batla ho bapala rakebi, ke bapale le metswalle ya ka le ho ya bona brian habana a bapala papading

jo nna ke lebetse ho etsa mosebetsi wa hae ho fiela lebala le ho hlwekisa phapusi ya ka hobane ke ne ke bapala rakebi

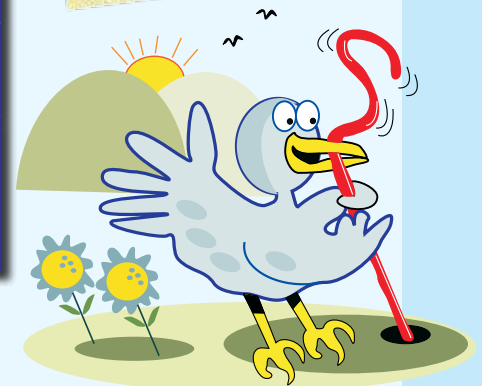

Ha re ngoleng

Nyalanya sekapuo ka seng le moelelo wa oona.

Ho di bona matswele		Ho itokisa hantle.
Ho beya dintho ka mananeho		Lepotlapotla le ja podi.
Ho diehela dintho ho ka di senya		Lesisitheho le ja kgomo.
Ho tatela dintho ho ka di senya		Ho baleha

Sekapuo ke polelo e kgutshwane, e hlahisang kgopolo e bohlale. Maele le oona ke polelo, empa mantswa a sebedisitsweng ha a hlahise moelelo wa nnete.

Ha re bueng

Hobaneng batho ba bapisa dintho?

Ha o bapisa, hobaneng ho le bohlokwa hore o tsebe batho bao o bapising ho bona?

O tshwanetse ho sebedisa puo e jwang?

O ka sebedisa mebala e kganyang papatsong? Bolela hobaneng.

Bolella sehlopha sa heno ka papatso eo o dumelang hore e matla mme o ba bolelle hore hobaneng o nahana jwalo.

Ha re baleng

Kids-a-go-go

TLHODISANO YA HO RALA PAPATSO

Kenela tlhodisano ya ho rala papatso.
Mme o hape meputso ena e kgabane:

Moputso wa pele: watjhe ya boleng ba R1500 mmoho le paka ya dibuka ya boleng ba R3000.

Moputso wa bobedi: watjhe ya boleng ba R1000

Moputso wa boraro: boingodiso ba selemo kaofela ho bana ho hong-e yang.

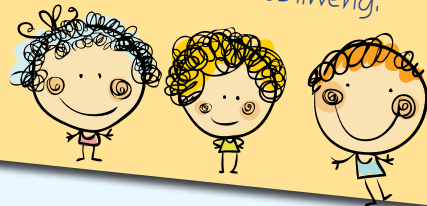
Ngwana e mong o tshwanela ho bala Kids-a-go-go—lesedinyana le rutang, le kgahlang le bile le le monate bakeng sa bana ba dilemo di 10 ho isa 15, o ka e thusa ho fihlela bana ba bangata ka ho kenela tlhodisano ya rona ya ho rala papatso ya lesedinyana.

Tlhodisano e buletswa bana bohle ba dilemo tse 10 ho isa ho 15. Papatso e be ka Sesotho mme ebe boiqapelo ba hao. E be leqepheng le le leng.

**KENELA TLHODISANO
HONA JWALE**

Romella papatso ya hao ho: Kids-a-go-go rala papatso, P.O. Box 0000, Johannesburg.1000.
Netefatsa hore o ngola lebitso la hao, dilemo, lebitso la sekolo sa hao le nomoro ya mohala papatsong ya hao.

Dipapatsa di hōhle hāra rona, sephēo sa tsona ke hō re susumetsa hōre re reke se seng kapa re dumele hō se itseng, hō ngōka kgañleho ya rona ba sebedisa ditlhaku tsa dibopeho le bohōlo bo fapaneng, mebala e matla, e kganyang, ditshwantsho tse sa tlwaeleheng le tse tlwaelehileng, mantswa kapa dipolelo tse kgañlang, babapatsi ba toba diñlopha tse fapaneng tsa batho, ba hōdileng, batiña, bashanyana, banana kapa batswadi. Diñlopha tse na di bitswa diñlopha tse tobilweng.

Ha re ngoleng

Papatso e ngolwa ho o rekisetsa ho hong kapa ho o susumetsa ho etsa se seng.

Hlahloba papatso ena mme o bolele hore hobaneng e ngotswe.

Ke mantswe afe papatsong ao o a bonang pele?

Hobaneng o a bona pele?

Sehlopha se tobilweng ke sefe? Papatso e reretswe bo mang?

Hobaneng o nahana hore mebala e hlakileng e sebedisitsweng papatsong?

Hobaneng o nahana hore tlhahiso leseding e nngwe e ikgethile ho papatso tsa kakaretso ka ho sebedisa dibopeho tse fapaneng le lebokose?

Na papatso e etsa o batle ho kenela tlhodisano? Bolela hobaneng.

Jwale hlahloba papatso mme o arabe tse latelang.

Ke meputso efe eo batho ba ka e hapang tlhodisanong ena?

Ke dihlopha tsa dilemo tse kae tse dumeletsweng moo? Ke dife?

O nahana ho tla etsahalang ha o kenela tlhodisano ena empa o kenya mosebetsi oo e seng wa hao?

Paka ya buka ke eng?

Na dipolelo tsee ke nnete kapa ke mafosi? Etsa karabo ya hao sedikwadikwe tlasa polelo ka nngwe bolela hore hobaneng o re ke nnete kapa mafosi.

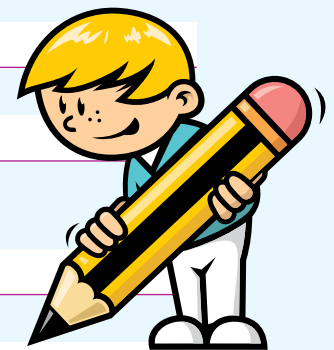
Tlhodisano ena ke ya bana ba ratang ho ngola?	Nnete:	Mafosi:
---	--------	---------

Bana bohle ba ka kenela tlhodisano ena.	Nnete:	Mafosi:
---	--------	---------

Matitjhere le oona a ka hapa moputso.	Nnete:	Mafosi:
---------------------------------------	--------	---------

Bohle ba hloka ba tla ba le dipale tsa bona di ngotswe lesedinyaneng.	Nnete:	Mafosi:
---	--------	---------

O bala o kola sekotswana sa sengolwa ho fumana seo ho buuang ka sona kakaretsong, o hlahloba sengolwa ho fumana dintlha tse itseng.

Ha re ngoleng

Rala papatso bakeng sa Kids-a-go-go.

Ha o rala papatso nahana ka batho bao o ba tobiling, seo ba se ratang le seo ba sa se rateng, mefuta wa puo eo o tla o e sebedisa, le metako le ditshwantsho tse tla sebediswa.

Papatso ya hao e be bakeng sa bana ba dilemo tse pakeng tsa 10-15, mme e kgahle, e rute hape e thabise.

Se lebale ho etsa mmapa wa kelello pampiring ho o thusa ho lokisetsa papatso ya hao. Ha soe o ngotse, kopa motswalle ho e hlophisa.

Ø rala jwang papatso?

Dipapatso tse ngata di ikemisetsa ho susumetsa batho ho reka sehlahiswa. ha o rala papatso, o tshwanetse ho tseba hore o batla ho fihelela mang ka papatso eo. Ø tlamehile ho tseba seo batho ba ka rekang sehlahiswa seo ba se ratang kapa ba sa se rateng.

Re sebedisa mantswa, ditshwants'ho, mebala, dipolelo ho ho'hela kgatleho ya batho. Ha o rala papatso ya hao nahana ka: Bamamedi/babo'ni ba hao; papatso e reretswe mang? Ba dilemo di kae?

- **Kgo'helo:** Ø ka etsang ho etsa hore batho ba batle ho tadima kapa ho bala papatso ya hao?
- **Puo:** sebedisa puo e bonolo eo batho ba tla e utlwisisa. Ø ka sebedisa le puo ya motseng.
- **Pono:** Ø tla sebedisa ditshwants'ho, dinepe kapa botaki? Ø tla sebedisa mebala efe?

Papatso ya hao

A large rectangular area with horizontal orange lines for writing, set against a blue background with a white cloud. A red pen is positioned on the right side of the lines.

Ha re ngoleng

Ngola lentswe le felletseng bakeng sa e nngwe le e nngwe ya dikgutsufatso tse na.

Kgutsufatso ke ha lentswe le ngotswe ka bokgutswane, dikgutsufatso tse ngata di qala ka tlhaku e kgolo mme difelle ka kgutlo.

Mof.

Mor.

Leb.

J.J.

mohl.

Ha re ngoleng

Taka sebopelo se nepahetseng sa lekgethi ka nngwe.

1. Ditlhaku tse na di (holo) _____ ho tsela.
2. Setshwantsho sena se (tle) _____ ho feta sela.
3. Ena ke papatso (kgahla) _____ ho feta tse ding.
4. Batho ba kentse ditlhodisano tse (be) _____ ho feta selemo se fitileng.
5. Papatso ena (tle) _____ ho feta yane.

Ha re ngoleng

Kenya matshwawo a puo dipolelong tse latelang: sebedisa ditsetjana le difeellwana dibakeng tse nepahetseng.

Ke batla bohle tlelaseng ya ka ho kenela tlhodisano ho rialo Mof. Nkosi.

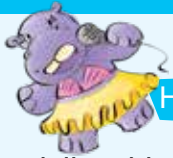
O sebedisa ditsetjana ha o:

- phetla hantle seo motho a se boletseng.
- bua ka lentswe ho na le hore o le sebedise ho bolela se seng.
- ho sebedisa reneketso e seng lebitso la nnete la motho.

Kgutsufatso moh. E sebediswa bakeng sa lentswe le felletseng mohala.

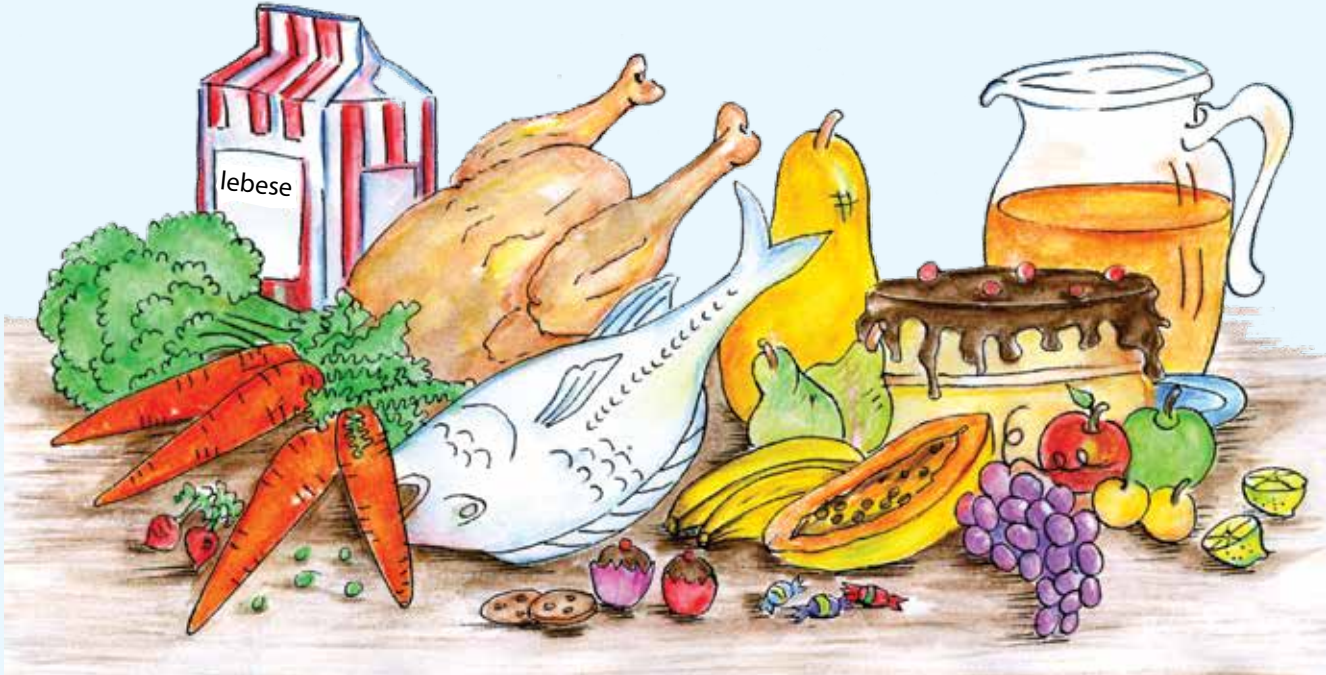
Ke hapile tlhodisano ya papatso jwale bana ba mpitsa Morena Papatso.

Ha re bueng Sebetasang ka dihlopha.

Bolella sehlopha hore dijo tseo o di ratisang haholo ke dife, di entswe ka eng mme hobaneng o nahana hore di monate hakaana.

Ha re baleng Bala papatso e latelang.

BRUNCH YA SONTAHA

BANA!
E JANG
KAMOO
LE KA
KGONANG!

9 Pickle Road, Pickleville, 000 1111 222

Lenaneng la dijo:

- Musli, tholwana, yokate le mameepe
- Mahe, soseji ya kgomo, tamati e hadikilweng, masherumu e hadikilweng le pepere ya rona e tsebahalang e kgubedu
- Aesekirimi ya yokate le lero la tholwana

Yum, yum!

Paul's
PICKLED PEPPERS
Place

R29.95

KGWEDING YA PHATO! 11:00 – 14:00

Ha re ngoleng Bala dipotso ebe o ngola dikarabo tsa hao.

Hobaneng papatso ena e ngotswe? _____

Ke mantswe afeng papatsong ao o a bonang pele? _____

Hobaneng o a bona pele? _____

Sehlopha se tobilweng ke sefe? Ngola tlhahiso e totobatsang sena.

Hobaneng o hopola hore mebala e kganyang e sebedisitswe papatsong ena?

Hobaneng o nahana hore tlhahisoleseding e nngwe e hlahelletse ka mahetla ho papatso ka kakaretso ka ho sebedisa mabokose, dibopeho tsa dinaledi le mmala?

Na papatso e etsa hore o batle ho ya *Pickled Peppers*. Bolela hobaneng.

Papatso e sebedisa phethapheto ya medumo e tshwanang (moo mantswe a medumo e tshwanang a sebedisitsweng mmoho). Ngola mohlala ho tswa papatsong.

Na o hopola hore bana ba ka ja kamoo ba ratang *brunch*? Bolela hobaneng.

Ha re ngoleng Bala seo Dora a se tjhong hoXani. Jwale ngola puisano ya bona ka puosebui.

Na re
Ka ya *Pickled
Peppers* Bakeng
sa brunch,
Xani?

E, empa ha
feela o lefa!

Dora oa botsa _____

Xani o a araba _____

Ha re ngoleng

O kotjwa ho rala papatso ya khamphani e ntjha ya mamepe e bitswang Cape Fynbos Honey. Sehlopha se tobilweng ke bana pakeng tsa dilemo tse 10 le 15.

Tadima dipolelo tse ka tlaase. O ka sebedisa tse ding tsa dikgopolo tsena. Khalara dikgopolo tseo o nahanang hore o tla di sebedisa ka mmala o mosehla. O ka iketsetsa mantswe a hao, dipolelwana le dipolelo.

Dinots'hi tse 10 000 di kopane mmo'ho ho etsa mamepe ana.

Mamepe a bo'holo kwa jwaloka gautal

Dinots'hi tsa Afrika Borwa e sale di sebetsa ka thata lehlabula lo'le.

Ho etsa kilokeramo ya mamepe dinots'hi di fofa

ho tloha Johannesburg ho ya Cape Town le ho kgutla makgetlo a ka bang robedi.

A monate borothong le teeng.

A monate le ha o a ja feela.

Latswa monate.

E entswe ke dinots'hi tse phetseng hantle, tse thabileng,

Meleng e siilweng, ngola a mabedi a mantswe a hao, dipolelwana kapa dipolelo tse tla sebediswa papatsong.

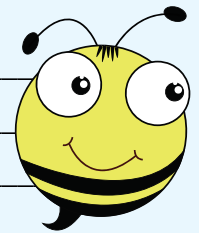

Neha mamepe a hao lebitso. Le ngole hodimo papatsong. Nahana ka ho sebedisa phetapheto ya medumo e tshwanang lebitsong hore le tle le hohele sehlopha seo o se tobileng.

Jwale sebedisa mantswe ao o a khalarileng ho etsa papatso ya hao leqepheng le latelang.

Ha o ngola papatso ya hao nahana ka tse latelang:

Sehlopha se o se tobileng – papatso e etsetswa mang?

Puo eo o e sebedisang – na e bonolo empa e na le sefutho? Na e hohela babadi?

Boholo ba ditlhaku tseo o tla di sebedisa – na bo tla fapana mantsweng a fapaneng, dipolelwaneng le dipolelong?

Mebala eo o tlo e sebedisa – ke mebala efe e tla hohela sehlopha seo o se tobileng?

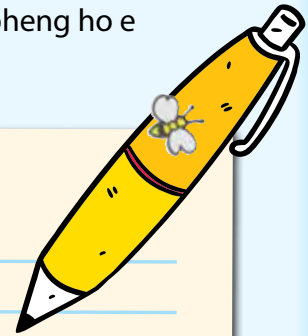
Ditshwantsho tseo o tlo di sebedisa kapa ho di taka – o tla di beha hokae?

Dibopeho tse kgethehileng tseo o tlo di sebedisa – O tla etsa jwang hore mantswe a mang le dipolelo di hohele?

Tlhalisoleseding ya hao, sehloho le dibopeho tse kgethehileng – o tlo di beha hokae?

Pele o ngola papatso ya hao, etsa moralo wa yona sekotwaneng sa pampiri. Tiisa hore dipolelo tsa hao di bonolo empa di a hohela. Ha o qetile ho e ngola, kopa e mong sehlopheng ho e hlahloba, a hlahise maikutlo ka yona, ha ho hlokeha, a e hlophise.

A large writing area with horizontal blue lines on a light yellow background, intended for students to write their responses.

Ha re ngoleng

Etsa polelonolo ka e nngwe le e nngwe ya dipolelo tsena.

kgahlang _____

hlabosa _____

phetse hantle _____

gauta _____

Polelonolo ke polelo e nang le moelelo o le mong, ka moetsi a le mong le leetsi.

Mohlala:

Mamepe
a ratehang a
Rekisitswe hantle.

moetsi

leetsi

Ha re bueng

Phapang ke eng pakeng tsa se bontshwang baesekopong le se hlahisetswang sefaleng?

Na o kile wa ya sefalaneng?

Ha o kile wa ya, o boneng?

Bolella sehlopha sa hao ka tshwantshiso eo o e boneng mme o ba susumetse hore ba ilo e bona.

Ha re baleng

Bana lefatshe lohle ba natefetswe ke papadi ya *Pippi Longstocking*. Dilemo tse mmalwa tse fetileng bana ba Johannesburg ba bile lehlohonolo ho fumana monyetla wa ho ya e boha. Tadima papatso ena ho bona hore hobaneng *Pippi Longstocking* e le tshwantshiso e kgahlang hakana.

Tsheha o be o tjapalle

O KGUTLILE HAPE KA HO BATLWA HAHOLO KE SETJHABA

Teatere ya National Children e motlotlo ho tsebisa nako ya *Pippi Longstocking* mona sefaleng, e leng pale e qabolang ya bana. Tliahiso ena e tla bontshwa nakong ya matsatsi a phomolo a Pippi ke ngwanana ya thabileng ya dulang a le mong ntlong ya hae, le pere le phoofolo ya setswalle tshwene. Diketso tsa Pippi tsa ho thibana ditsebe di a qabola, empa di mo kenya le tsietsing! Bana ba hlile ba natefelwa ke ho bona seo a se etsang.

Ke mophetwa ya ratehang, mme bana bohle ba mmonang ba batla ho ba Pippi. Kamorao ho pontsho bana ba mathela laeaborari ho fumana buka ya *Pippi Longstocking*. Ha ho kgonehe ho se batle Pippi. Motswako wa dipina, motantsho le diketsahalo o bopa pontsho e makatsang eo bana ba tla e rata. E ba mmoho le Pippi, tshwene ya hae, Mong Nilsson, le pere ya hae (ho tshwanetse!) ha ba bontsha tseo ba tsejwang ka tsona.

Ho tloha 7 Hlakubele ho fihla 16 Mmesa

Pippi Longstocking e tla bontshwa *The National Children's Theatre*, 3 Junction Avenue, Parktown, Johannesburg, Nakong ya sekolo dipontsho di hara beke 08:00 le 10:00. Matsatsing a phomolo dipontsho di ka 10:30 le 14:30, BoMantaha ho isa ho Moqebelo.

Ditekete tse rekwang ka bongata le tsa theko e. ikgethileng di teng bakeng sa dikolo.

Ha re ngoleng Bala dipotso ebe o ngola dikarabo tsa hao.

Hobaneng papatso ena e ngotswe? _____

Ke mantswe a feng papatsong ao o a bonang pele? _____

_____

Hobaneng o a bona pele? _____

Sehlopha se tobilweng ke sefe? Ngola tlhahisoleseding e o bolellang sena.

_____

Hobaneng o nahana hore mebala e kganyang e sebedisitswe moo? _____

Hobaneng o nahana hore tlhahisoleseding e nngwe e hlahelletse ho feta papatso ka kakaretso ka ho sebedisa mabokose, dinaledi le mebala?

_____

Fumana dipolelo tse tharo tse lekang ho o susumetsa ho bona pontsho, mme o a ngole mona:

_____

Na o hopola hore tshwantshiso e a qabola? Ke polelwana efe e o bolellang sena? _____

Na *Pippi Longstocking* e kile ya bontshwa pele teatereng? Bolela hore o tseba sena jwang.

Ngola dipolelo tse pedi o bolela seo o nahanang hore *Pippi Longstocking* e bua ka sona.

_____

Hlalosa polelwana ena: "o thibane ditsebe".

_____

Ha re ngoleng

O tlo ngola papatso ka tshwantshiso ya sekolo. Ho bohlokwa hore papatso e susumetse batho ho tla boha tshwantshiso, hobane o batla ho bokella tjelete e ngata bakeng sa bana ba sa itekanelang.

Sebedisa a mang a mantswe ana, dipolelwana le dipolelo papatsong ya hao. Ngola le mehopolo ya hao, qetellong ya lenane.

pale ya maikuto a thabisang	makatsang Baphetwa
puisano e kgahlang	ho qabola
mehlolo	setswalle
matla a phodiso a lerato	pheletso e monate
tshwantshiso ya lelapa	5 – 8 Lwetse

Ha o ngola papatso ya hao netefatsa hore o kenya tse latelang:

- Lebitso la tshwantshiso ka ditlhaku tse kgolo, tse bonahalang, tse mebala (o nehe tshwantshiso lebitso)
- Ba bapalang tshwantshisong
- Moo e tlo tshwarelwa
- Matsatsi le nako a papadi
- Tlhaloso e kgutshwane ka seo tshwantshiso e leng ka sona
- Tsebiso ya phumano ya ditekete.

KELETSO:

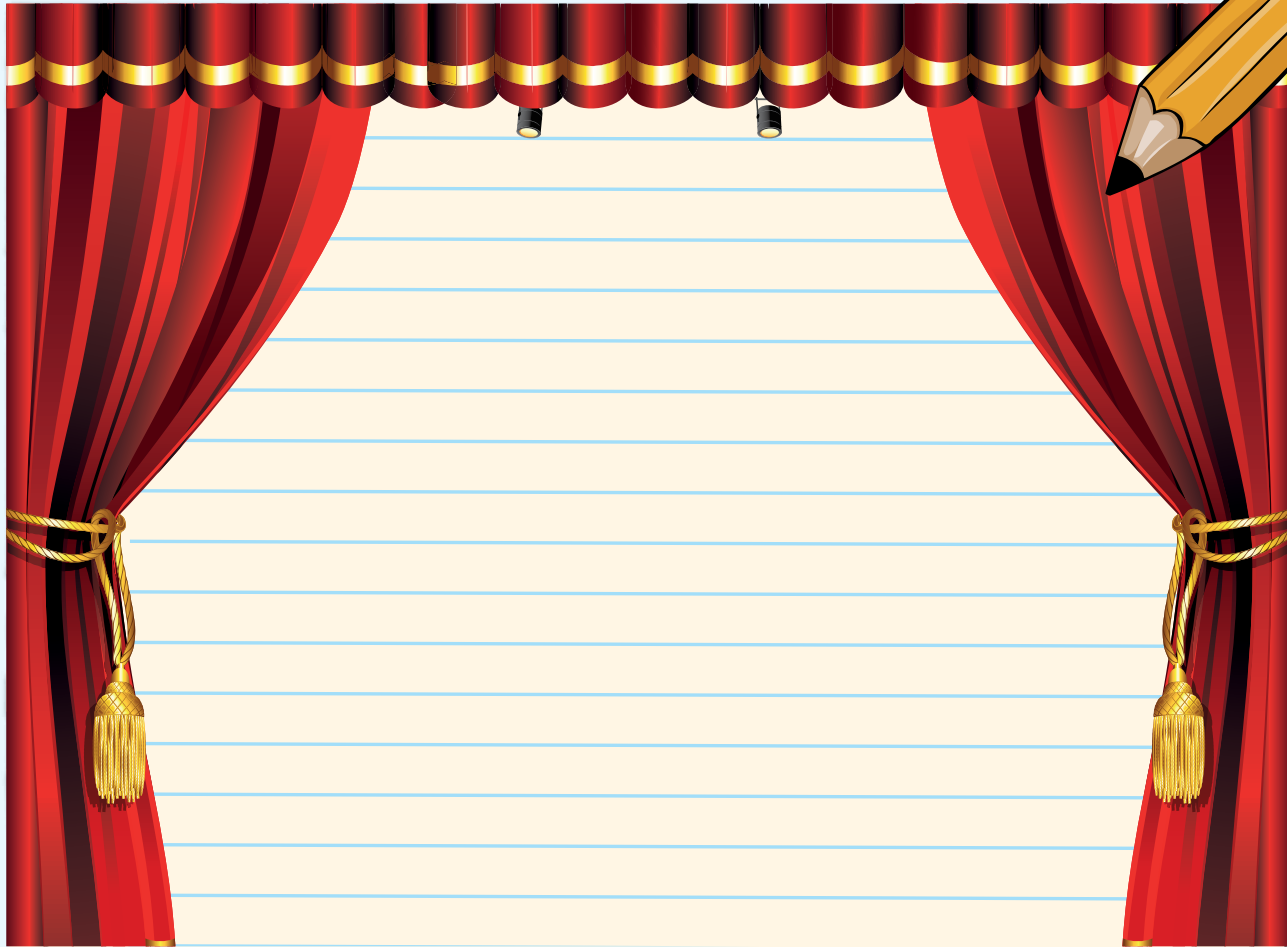
- Sebedisa puo e bonolo empa e le matla.
- Fpanyetsa ditlhaku le boholo ba mantswe a fapaneng, dipolelwana le dipolelo.
- Kgetha mebala e kgahlang.

- Ditshwantsho tseo di sehang kapa o di takang di bolelle batho haholwanyana ka tshwantshiso.
- Sebedisa dibopeho tse ikgethileng ho hatella mantswe le dipolelwana tse itseng tsa bohlokwa.
- Pehelo ya papatso ya hao e hohele batho mme e tsamaelane le seo o se bapatsang.

Pele o ngola papatso ya hao, etsa moralo wa yona pampiring e ka thoko. Tiisa hore dipolelo tsa hao di a hohela hape di bonolo. Ha o qetile kopa e mong sehlopheng ho lekola, a hlahise maikutlo a hae ka yona, mme ha ho hlokahala a e lokise.

Ha re ngoleng

Etsetsa leetsi sedikadikwe mme o sehelle lehlalosi mola ka tlaase ho polelo ka nngwe ya tse latelang. Jwale bolela hore lehlalosi le hlalosa hore ketsahalo e etsahala jwang, e etsahala kae, kapa e etsahala neng.

Mohlala: O tsamaile kapele. Kapele e hlalosa kamoo ketsahalo e etsahetseng kateng. O tsamaile jwang?

Mojapelo o tsamaile hoseng ho leba tshwantshisong.

Pippi Longstocking e bonshitswe bosiu.

Re natefetswe ke tshwantshiso hoo re ileng ra opa mahofi haholo ha e fela.

Re ile tshwantshisong maobane.

Ha re bueng

O kile wa kenela tlhodisano? Ha ho le jwalo bolella sehlopha sa hao seo o se hapileng. Ha ho se jwalo, bolella sehlopha sa hao seo o ka ratang ho se hapa.

Na sekolo sa heno se na le dikhomphutha? Ha ho le jwalo, na o tsamaya ditelase tsa khomphutha? Ke eng seo o se etsang hangata khomphutheng? Bolella sehlopha.

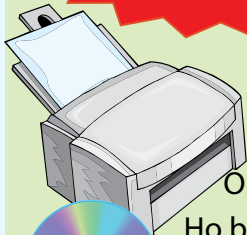
Haeba le se na dikhomphutha bobella sehlopha sa hao hore hobaneng o nahana hore ho bohlokwa ho ba le dikhomphutha sekolong.

Ha re baleng

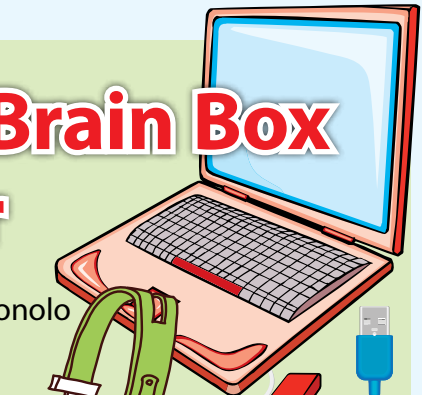
Tlhodisano ya The Brain Box Computer

**Hapela sekolo
Sa hao khomphutha**

Sekolo sa hao se ka ba lehlohonolo ho hlola. Khomphutha ya Brainbox ya boleng ba R 10 000, le thupello ya mahala ya ha HANDS – ON. Re batla tlelase ya hao e bope khomphutha. O ka etsa ho hong ho tswileng matsoho!

Ho bonolo! Ha mohopolo wa hao o hahlaule! Bopa mme o bapatse Khomphutha e ka etsang bophelo ba hao bo be monate mme bo thabise! Seo o hlokang ho se etsa ke ho taka setshwantsho feela sa papatso ya khomphutha. Papatsong bolela hore khomphutha ya hao e ka etsang. Boiqapelo bo tla bonahala e le ba monnga bona bo tla hlola! Se le bale ho sebedisa malebaleba a ho bapatsa ao o ithutileng oona! Kahoo he, barutwana le matitjhene, tsohang molota ho hana he! Nkang dipene le dikerayone tsa lona mme le qale. Le ka kenela tlhodisano le le sehlopha kapa ka bongwe.

**Romela boiqapelo
ba lona ho:**
Tlhodisano ya The Brain Box
Computer,
PO Box 33446, Limpopo 0500

**Tlhodisano e kwala
ka: 30 Phupjane**

Se le bale ho neha lebitso le aterese ya sekolo sa hao.

Ha re ngoleng Araba dipotso tsena.

Sebedisa senotlolo sena ho nka qeto hore ke lebokose lefe leo o tla le tshwaya:

1 = hangata/kgafetsa; 2 = ha nnyane/ka nako tse ding; 3 ha se etsahale	1	2	3
Ana o kgahlwa ke dikhomphutha?			
Bolela hobaneng:			
Ho hlwahlwa ha kae ho sebediseng khomphutha?			
Na o nahana hore dikhomphutha di bohlokwa bakeng sa bana ba sekolo?			

Tadima tlhodisano – moputso ke eng?

Ke eng seo o tlamehang ho se etsa ho kenela tlhodisano?

Ho bapatswa eng?

Papatso e lebisitswe ho mang?

Na o ka kenela tlhodisano ena? Bolela hobaneng.

Tlhodisano ena e tshehetswa ke mang?

Ha re ngoleng Phethela dipolelo tsena. Sebedisa a mang a mantswa a mabokoseng ho o thusa.

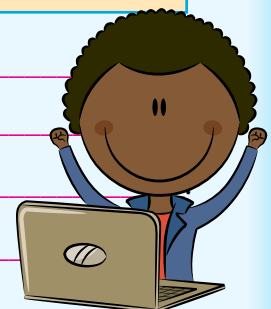
e tlwaelehile	ho iketsetsa dintho		ntjha ebile ha e a tlwaeleha	tokisetso	rata
ha ho letho le ikgethileng	qapa	ntjha	ha ho ke ha etsahala	boqapi	nahana ka

Ho **qapa se seng** ho bolela _____

Ntho e **ikgethile** ha e le _____

Ntho ke **ya nnete** ha e le _____

Kgopolo ya hao ke se o dumellang ho _____

Ha re ngoleng

Taka mela ho nyalanya dipolelwana letsohong le letshehadi le meelelo ho le letona.

ho tswileng matsoho
malebaleba
mohopolo o hahlaule
ho hlola kgahlanong
bophelo bo monate

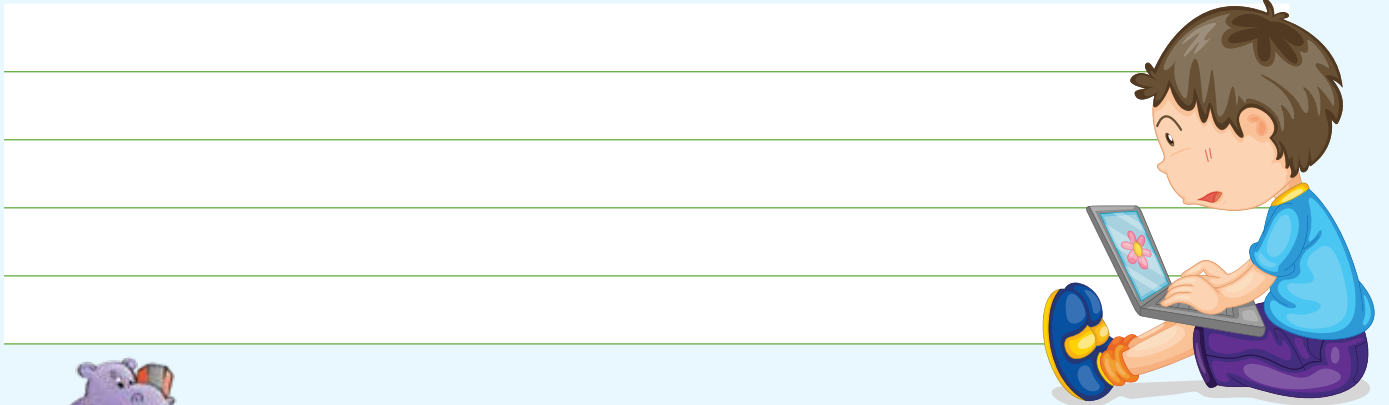
bo kgotsofatsang
ho etsa maqheka
tlhodisano
se kgahlang
ho nahana haholo

Ha re ngoleng

O qetile le maikutlo ho kenela tlhodisano ya *Brain Box Computer*.

Nahana ka khomphutha eo o batlang ho e etsa. E tla o dumella ho etsang? E tla shebahala jwang. Hopola ho etsa khomphutha ya hao e fapane le tse ding mme e kgahle. E hlalose.

Ha re ngoleng

Phethela dipolelo tse na ka ho tlatsa maetsi a nepahetseng.

Khomphutha ya tafoleng kapa lepothopo e (loketse/lokile) kereiti ya 5.

Mila le Mathapelo ha (ba/o) na khomphutha.

Matitjhere a mang a sekolo sa heso a ithoapa (o/ho) ruta senthareng ya dikhomphutha.

Banana le bashemane ba (fumanile/fumana) nako ya ho ithuta khomphutha.

Khomphutha e tsofetseng haholo sekolong mona e makaditse ka ho se (sebetse/sebeditse) hantle.

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Rala le ho qapa papatso ya khomphuthara sebakeng se ka tlaase. Se lebale ho kenya setshwantsho seo o se takileng sa khomphutha! Ha o qetile papatso ya hao, e fe motswalle ho e tadim le ho lokisa moo ho hlokahalang.

A large white rectangular area with a spiral binding on the left side and horizontal blue lines for writing.

Leqephehlahlobo

NKA	😊	😞
bua ka novele		
bona mophetwa, moralo le molaetsa		
bala qotso ho hlaha noveleng		
araba dipotso tse tobileng		
tjho ho hong ka sehlooho		
bona se boelwang		
ngola serapa se nang le dipolelo tsa sehlooho le tse tshhetsang		
ngola kgutsufatso		
nyalanya mantswe le meeelo ya oona		
sebedisa maemedi a hlahosang		
bona meeelo ya tshwantshanyo		
bala tshekatsheko		
bua ka mophetwa, moralo le tikoloho ya buka		
ngola dipolelo le sebedisa mantswe a hlahang sengolweng		
ngola tshekatsheko le sebedisa foreimi		
bona maetsi a lekgathe lefetile		
fetolela maetsi a lekgatheng lefetile ho lekgathe lefwale		
ngola dipolelo le sebedisa tumellano ya medumo e nepahetseng		
arola mantswe ka dinoko		
bua ka bukatsatsi		
bala se ngotsweng bukatsatsing		
buisana ka diphapang pakeng tsa novele, bayokerafi le sengolwa sa		
bukatsatsi		
bona maetsi a lekgathe lefetile le ho amanya mantswe		
sebedisa makgethi, mahlalosi le makopanyi ho bopa dipolelo		
sebedisa maemedi a maemedi a boetsuwa		
bala bayokerafi		
bona mahlalosongwe		
bona ntlha ya sehlooho le e tlatsetsang ya sengolwa		
fumana meeelo ya mantswe le dipolelwana		
hlahisa mohopolo		
ngola bayokerafi		
latellisa tlhahisoleseding		
sebedisa matshwao a puo		
maele le maelana		

	😊	😞
bua ka ditsela tsa papatso		
bua ka papatso		
bala papatso		
araba dipotso tse tobileng hodima papatso		
okola papatso hodimo		
lokisa, ka ho qapa le ho hlophisa papatso		
bona dikgutsufatso		
ngola sebopeho se nepahetseng sa papiso ya makgethi		
papiso ya makgethi ho tshwaya dipolelo ka tshbedisoyadifeelwana le ditsejana		
bua le sehlopha sa ka resipe eo ke e ratisang		
ngola dipolelo ho puosebui		
qapa papatso le sebedisa mantswe a itseng le dipolelwana		
hammoho le mantswe a ka		
ngola polelonolo		
bua ka phapang pakeng tsa filimi le tshwantshiso ya kalaneng		
bua ka tshwantshiso eo le e boneng mme ka susumetsa sehlopha sa ka ho e bona		
hlahisa moelelo wa dipolelwana		
bona maetsi le mahlalosi		
bua ka bohlokwa ba dikhomphuthar		
nyalanya dipolelo ho mantswe		
bona moelelo wa dipolelwana		
ngola tlhaloso e kgutshwane		
phethela dipolelo ke sebedisa sebopeho se nepahetseng sa leetsi		

L

e

n

a

n

e

o

Tema 6: Dingolwa tse fapaneng

Dipale Kotara ya 3: Dibeke 5 - 6

81 Tshomo e hlahang Namibia 36

- O bua ka tshomo.
- O tshwantshisa tshomo.
- O bala tshomo.
- O araba dipotso tse tobileng hodima tshomo.
- O bona hore tshomo e bua kang hodima sehlooho.
- O re tshomo hedi.
- O bona poeletsomodumo le tshebediso ya maetsisamodumo.
- O hlalosa hore ditshwantsho di matlafatsa kutlwisiso jwang.
- O bona medumo e etswang ke diphoofole.
- O hlahisa maikutlo.
- O bona tshebediso ya ditsejana.
- O teanya meelelo ya mantswe le dipolelwana tshomong.

82 Ho hong hape ka diphoofole le dikokonyana 38

- O sebedisa tjhate ho lokisetsa ho ngola serapa sa tlhaloso.
- O ngololla dipolelo ho puosebui.
- O etsa dipotso ho hlaha setatementeng.

83 Pale ya SeZulu 40

- O bolella sehlopha pale.
- O bala tshomo ya SeZulu.
- O araba dipotso hodima tshomo.
- O bona kgopolo ya sehlooho ya tshomo.
- O bona baphetwa ba sehlooho tshomong.
- O fumana thuto ya tshomo.
- O nyalanya mantswe le meelelo ya oona.

84 Tlhaloso ya batho le diphoofole 42

- O ngola dirapa tse pedi tse hlalosang ka lempetje le noha a sebedisa mantswe ao a a neilweng le dipolelwana.
- O nyalanya maele le meelelo ya oona.
- O sebedisa polane ho ngola serapa se hlalosang ka motswalle.
- O ngola thothokiso ya phoofole a sebedisa tshwantshiso.

85 Dipale tse ding tse monate 44

- O buisana ka pale e sebopelong sa khathunu.
- O tshwantshisa pale sehlopheng sa bona.
- O bala pale ho hlaha China le pale ho hlaha India.
- O araba dipotso tse tobileng ka dipale.
- O bona baphetwa dipaleng.
- O bona moo dipale di etsahalang teng.
- O fumana thuto ya pale.
- O hlahisa maikutlo.
- O kgutsufatsa e nngwe ya dipale.

86 Tshomo ya ka 46

- O sebedisa mmapa wa kelello ho lokisetsa tshomo.
- O sebedisa mmapa wa mohopolo le dihlloho ho ngola tshomo.
- O kopanya dipolelo a sebedisa makopanyi.
- O sebedisa maemedi bakeng sa mabitsobitso.
- O bona mabitsa a tlwaelehleng le.

87 Pale e nang le phetoho 48

- O buisana sehlopheng sa hae bohlokwa ba ho ba le boikarabelo le ho emela diketso tsa hao.
- O bala tshomo.
- O araba dipotso ka pale.
- O hlahisa maikutlo.
- O bona baphetwa paleng.
- O fumana thuto ya pale.
- O hlalosa moelelo wa polelwana "phiri ke eo".
- O nyalanya dipolelwana ho mantswe a sebedisitsweng paleng.

88 Tsohle ka puo 50

- O nyalanya dipolelwana le meelelo ya tsona ho etsa tshwantshiso.
- O shele maetsisamodumo a nepahetseng mola.
- O bolela hore dipolelo ke kgotso/makalo kapa taelo.
- O ngola serapa hape ka tshebediso e nepahetseng ya matshwao.
- O ngola dirapa tse pedi a sebedisa mantswea kopnyang moelelo.

Dingolwa tsa tlhahisoleseding Kotara ya 3: Dibeke 7 - 10

89 Boemo ba lehodimo 52

- O bua ka diphapang pakeng tsa bemo ba lehodimo le tlelaemete
- O bala sengolwa ka boemo ba lehodimo
- O araba dipotso tse tobileng hodima sengolwa
- O neha sengolwa sehlooho
- O nyalanya mantswe le meelelo ya oona.

90 Boemo ba lehodimo profensing ya ka 54

- O etsa mmapa wa mohopolo ka boemo ba lehodimo.
- O sebedisa mmapa wa mohopolo ho ngola dirapa tse pedi ka boemo ba lehodimo.
- O bona maetsi le malatodi dipolelonolong.
- O kopanya dipolelo a sebedisa makopanyi.

91 Boemo ba lehodimo bo hlobaetsang 56

- O bua sehlopheng ka letolo le lehadima.
- O bala serapa ka mahadima le matolo.
- O araba dipotso hodima seratswana.
- O rarolla moralo wa boemo ba lehodimo.

O sebedisa ditshwantsho ho bontsha sesosa le ditlamorao.

O nyalanya lenane la mantswe le mantswe a seratswaneng a nang le meelelo e tshwanang.

92 Boemo ba lehodimo le pula 58

- O sebediswa setshwantsho ho latellisana tlhahisoleseding.
- O ngola dirapa hodima ditshwantsho.
- O ngola dipolelo a sebedisa maetsisamodumo.
- O ngola dipolelo a sebedisa mantswe a modumo o tshwanang.

93 Tse ding hape ka boemo ba lehodimo 60

- O bua ka boemo bo fapaneng ba lehodimo dinakong tse fapaneng tsa selemo.
- O buisana ka boemo boo a bo ratang haholo le boo a sa bo rateng
- O bala serapa ka boemo ba lehodimo le metsi.
- O nyalanya mantswe le meelelo ya oona.
- O bala serapa mme o a arabe dipotso
- O hlahisa maikutlo.
- O ngola serapa a hlahisa maikutlo.

94 Ho ngola ka boemo ba lehodimo 62

- O nyalanya ditshwantsho le dintho.
- O ngola serapa ka boemo ba lehodimo.
- O bona maemedi.
- O ngola dipolelo a sebedisa maemedi.
- O ngola dipolelo a sebedisa mantswe nang le onomatopia.

95 Tsa bolepi 64

- Ba buisana ka dikarolwana tsa boemo ba lehodimo dihlopheng tsa bona.
- O mamela tsa bolepi mme o o fana ka phatlalatso ya hae.
- O bala mmapa wa boemo ba lehodimo.
- O araba dipotso hodima mmapa wa boemo ba lehodimo.
- Tjhadimo ya ho qetela ya boemo ba lehodimo.

96 Tekolo ya ho qetela ya boemo ba lehodimo 66

- O etsa mmapa wa mohopolo kabolepi
- O ngola phatlalatso ya bolepi hodima mmapa wa mohopolo.
- O lokisa le hlophisa sengolwa.
- O bona maetsi le maemedi polelong
- O ngola dipolelo a sebedisa mabitsokgopolo.
- O ngola dipolelo a sebedisa mantswe a peletwang ka ho tshwana empa moelelo o fapane.

Ha re bueng

Na o hopala tshomo eo o kileng wa e bala kapa wa e utlwa? Bolella ba sehlopha sa hao ka tshomo eo. Jwale, le ba sehlopha sa hao etsang papadi ya tshomo le etsetse ba tlelase ya lona.

Itlhokomele notshing e ipatileng

"Nketsetseng sakana-la-nkope, lona masole "ho rialo tau. "Re se re tla futuhela puso ya kokonyana. Jwaleka molaodi wa lona, ke tla etella pele tlhaselo. Pele re ka qala, le lokela ho utlwisisa moralo wa rona wa ntwā". Tshepe, None le Mopheme tsa atamela mme tsa mamela hantle."Re baholo ho ba feta," ha rialo tau. "Le ha ho le jwalo, dira tsa rona di re feta ka palo ho isa dimilioneng. Re tlamehile ho hloka kutlwelobohloko/qenehelo. Re lokela ho ba futuhela le ho ba ripitla". Molaodi Tau a theola lentswe mme a hweshetsa, hore e be feela baetapele ba hae ba tla mo utlwa.

"Jwale mamelang hantle, hobane sena ke sona senotlolo sa moralo wa rona. Bolella masole a hao ho mpeha leihlo ho fihlela ntwā e fela. Ka ha ke tlabe ke le ka pele, ke tla kgona ho bona hore na re a hlola kapa re a hlolwa. Ha kang feela re ntse re hlola, ke tla dula ke phahameditse mohatla wa ka hodimo. Ha masole a rona a bona mohatla wa ka o phahame, a tswele pele ho lwana."

Le ha ho le jwalo, e bang re hlolwa, ke tla theola mohatla wa ka. Seo e tla ba letshwao la ho emisa hang –hang mme le tshole tlhako morong ho pholosa maphelo a lona". Tshepe, none le mopheme tsa mamela ditaelo tsohle ka kelohloko. Yaba di tsamaya butle ho ya fetisetsa molaetsa ho masole a tsona.

Sefahleho sa tau sa tlala pososelo; e ne e tseba hore moralo wa yona ke o motle.

Seo e neng e sa se tsebe e ne e le hore, notshi e nnyane e neng e ipatile hara dipalesa tsa moru o haufi, e ne e utlwile meralo yohle ya bona. Notshi ena e nnyane ya fofela morao ho ya bolella molaodi wa dikokonyana seo e se utlwileng.

Tau ya rora, tlou ya tlatlarietsa, yaba ntwā e tshabehang e a qala. Nakwana mahlakore ka bobedi a ne a lekana. Molaodi Tau, ka mohatla o fofang hodimo moyeng, e ne e le moetapele ya bohlae, hape puso ya diphoofolo ya tswela pele ho futuho.

Qetellong, ha hlaka ho molaodi wa dikokonyana hore puso ya hae ene e hlolwa ke ntwā. Ho ne ho e na le tshepo e le nngwe feela ho dikokonyana. A sheba notshi e nnyane a re, "Ke nako."

Seo e ne e le sona seo notshi e nyane e neng e ba tla ho se utlwa.

E ne e tseba seo e neng e tshwanetse ho se etsa le hore e se etse kae! Ka motsotswana, ya fofela hara ntwā. Ya phakisa ho fumana tau, mme ya bososela ha e fofela boemong bo lokileng. "Hlokomela-ho-tswa –ka-morao!"

ya hweletsa, e le ha e loma tau hoo tau e ke keng ya hlola e le bala. Ha ho le el e nngwe ya diphoofolo e ileng ya utlwa kapa ya bona notshi e nnyane. Seo di ileng tsa se bona feela ke moetapele wa tsona ya ileng a theola mohatla hang feela. Mme di ile tsa tseba hore seo se bolelang: tshola tlhako morong! Ka mokgwa oo dikokonyana tsa hlola ntwā ka baka la notshinyana e neng e le pakeng tsa dira le pele ntwā e kupa.

Ha re ngoleng

Sheba sehlooho sa palenyana ena. Buisana le hlopha sa hao ka seo o nahanang hore pale e bua ka sona ebe o ngola karabo ya hao.

Na o hopola hore o ngola ho fumana mohopolo o akaretsang wa hore ke eng seo ho buuwang ka sona. Akaretsa palenyana ena, ebe o ngola faatshe seo o nahanang hore ke molaetsa wa pale ena.

Ke ka baka lang ha tau e ile ya nahana hore diphoofolo di tla hlola ntwā?

Ke hobaneng ha diphoofolo di qetelletse di hlotse ntwā?

Ke hobaneng ha tau e ile ya theola mohatla wa yona?

Ho tlike jwang hore notshi e kgone ho mamela meralo ya tau ya ntwā?

O nahana hore sehlooho sa pale se a qabola? Bolela hobaneng.

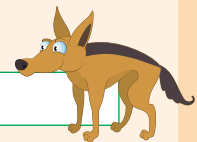
Ke sekapuo sefeng se sebedisitsweng ke mongodi serapeng sa ho qetela, "tsa hloka ntwā"?

Hlalosa kamoo ditshwantsho di o thusang ho utlwisisa pale.

Pale e re bolella hore tau e a puruma mme tlou ea tlatlarietsa. Ke modumo ofeng o etswang

ke notshi? Hape ke modumo o feng o etswang ke mopheme?

Na o natefetswe ke pale? Bolela hobaneng.

Ha re ngoleng

Ke ena meeelo ya mantswe kapa dipolelwana tse sebedisitsweng paleng. Fumana mantswe kapa dipolelwana.

Sakana-la-nkope ..... hweshetsa .....

beha leihlo .....

Ho hong hape ka diphoofolo le dikokonyana

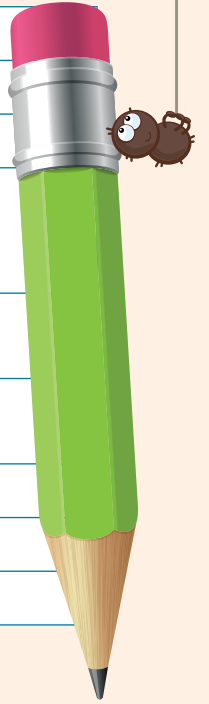

Ha re ngoleng

O tliho ngola seratswana se hlalolang ka motswalle wa hao wa hlooho ya kgomo. Empa, pele o ngola seratswana, o tliho se rala.

Qetella moralo ona. Hopola ho sebedisa motswalle wa hao.

Bitso la motswalle	
Mmala wa mahlo le moriri	
O molelele kapa kgutshwane hakaakang	
Karolo e ikgethileng ya tshobotsi ya motswalle wa hao. (se etsang a se tshwane le ba bang)	
Seo a se etsang se etsang hore batho ba mo ele hloko.	
O bua jwang (a iketlile, potlakile kapaka mokwa o hlakileng jj.)	
Tlotlontswe eo a e sebedisang (mantswe)	
Ntlha tsa hae tse matla.	
Bofokodi ba hae.	

Ha re ngoleng

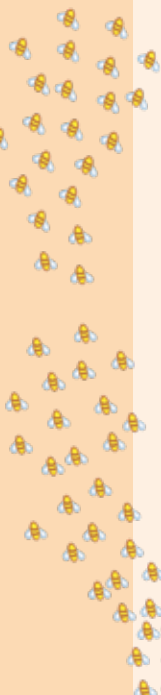
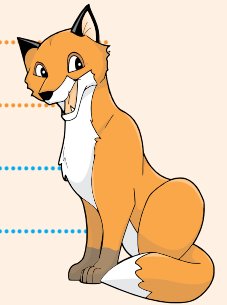
Ngola polelo tsena ho mokgwa wa phetelo.

"Nketsetseng sakana-la-nkope, lona masole" ho laela tau.....

Tau ya re, "Ha masole a bona ke phahamiseditse mohatla hodimo, a tswelle pele ho lwana".

Yaba o re: "Seo e tla ba letshwao la ho emisa hang-hang mme le tshole tlhako morong".

A sheba notshi e nnyane a re: "Ke nako".

Letsatsi:

Ha re ngoleng Etsa dipotso ka dipolelo tse na.

Tshepe, none le mopheme tsa mamela hantle ditaello tsohle tsa tsona.

Blank writing area with a solid top line and a dotted bottom line.

Hang ha tau e tsamaya, notshi ya fofela morao kampong ya dikokonyana ka ditaba.

Blank writing area with a solid top line and a dotted bottom line.

Tau ya rora mme tlou ya tlatlarietsa.

Blank writing area with a solid top line and a dotted bottom line.

Notshi e nnyane ya loma tau hoo e ke keng ya lebala.

Blank writing area with a solid top line and a dotted bottom line.

Diphoofolo tsa tshola tlhako morong.

Blank writing area with a solid top line and a dotted bottom line.

Ha re bueng Sebetsang ka dihlopha tsa lona.

Qoqela hlopha sa hao pale ka moo lefatshe le bopilweng ka teng. E ka ba pale e tswang bibeleng kapa pale eo o e utlwing ho mmao kapa nkgonao esita eo o e badileng. O ka nna wa iqapela pale ya hao.

Ha re bale

Thohako ya lempetje

Ha mmopi e moholo a qetile ho etsa ntho tsohle, a dula a lebella lefatshe leo a le entseng.

A bososela mme a fihlela qeto ya hore le letle. O ne a kgotsofaditswe haholo ke batho, monna le mosadi ba pele. "Ee, "a nahana" hona ho hotle!" Ka pele Mmopi a elellwa hore monna le mosadi ba tswela pele ho lematsa mebele ya bona. Letlalo le ne le fola ha nako e ntse e ya, empa le ne le tletse mehwabadi. Ka mora dilemo tse itseng, mmele wa monna le mosadi ba pele e ne e shebahala e tsofetse ebile e **tabohile!**

Ka hoo Mmopi a bitsa Lempetje. "Mamela, Lempetje" ho bua Mmopi, "Ke ba tla o ise sephuthelwana ho monna le mosadi. Sena se lokela ho etswa ka potlako."

Ya ba Lempetje o potlakela lefatsheng ka sephuthelwana. Ha a fihla Nokeng e Kgolo a ema ho nwa metsi. Noha e ne e le teng le yona ka nako eo. "Dumela, Motswala Lempetje," ya hweshetsa. "O **potlakile** haholo kajeno! Hobaneng?"

"Ah, yebo! Sawubona, Nyoka!" ha araba Lempetje ka boikokobetso. "Ke na le sephuthelwana sa monna le mosadi ho tswa ho Mmopi". Noha o ne a hloile batho. Ba ne ba atisa ho mo hata mme ba sa kgathale. Noha a qeta ka hore o tla etsa bonnete ba hore batho ha ba fumane sephuthelwana sena." Ee, Motswala Lempetje ya ratehang, ho hotle ho o bona hape! Lapa la ka le o hlolohetswe haholo! Ke nako e telele o sa je mmoho le rona. Mohlomong ha o sa re rata."

"Tjhe, tjhe, Motswala Noha ya ratehang," ha rialo Lempetje. Ke o hlampha haholo! E ka ba tlotla ho nna ho tla ja le lona nakong e tlang!"

"Ha ho le jwalo," Ha araba Noha ka potlako, "hobaneng o sa tle hona jwale? Mohatsaka a ka thaba ha o ka ja le rona dijo tsa motsheare!"

Lempetje a sheba sephuthelwana se ka lehwafing la hae. "Mmopi o batla ke fihlise sephuthelwana sena ka potlako. Mohlomomng ka nako e tlang?"

"Ho lokile, ho lokile" ho hweshetsa Noha, a furalla. "Jwalo feela ka ha ke nahanne, o phahame haholo bakeng la rona!"

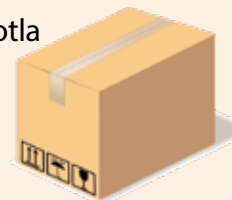
Lempetje a sheba letsatsi. Le ne le sa ntse le le hodimo. O ne a ka nna a ja dijo tsa motsheare le lapa la Noha mme a sallwa ke nako e lekaneng ho isa sephuthelwana. "Hannyane, Motswala Noha," a rialo." Ke ne ke potlakile. Nka thabela dijo tsa motsheare le lona kajeno. Noha a ipososella.

"Ke a lobo ha Motswala Lempetje, "a araba."Tlo, ha re ilo ja."

Mohatsa Noha o ne a phehile dijo tse ngata mohlang oo. Di ne di hlabosa, mme Lempetje a ja, a nwa jwala a ba a kgaleha.

Sawubona, Nyoka:
Dumela Noha

Uts'hwala: jwala ba
setho ba SeZulu ba
ritetsweng ka mmela
wa mabele

Noha a nka sephuthelwana butle ho Lempetje. "Bona, mohatsaka ya lokileng, "a kgotsa. "Mmopi o re romelletse matlalo a matjha hore ha a kgale a taboha re kene ka hara a matjha!" Noha a keketeha. Lempetje a phahama, mme hang feela a tseba se etsahetseng. "Tjhe, Motswala Noha, a kgutlise!" Lempetje a kopa." Ao ha se a lona! Ke a batho. A kgutlise!" Empa Noha a tsheha a ba a ikela. Ha tsatsi le dikela Lempetje o ne a sulafalletswe. O ne a ekilwe hape a sa mamela Mmopi. A ipata difateng, a itshwarella ka makala, a tsamaya butle hore a se bonwe. Ona ke ona mokgwa oo batho ba ileng ba qhekanyetswa matlalo a matjha ke Noha. Ho fihlela kajeno Noha o tla hlobola tlalo la hae la kgale ha le tsofala, mme a apare le letjha.

Ha re ngoleng Bala tshomo hape e be o ngola dikarabo tsa dipotso.

O nahana hore mokotaba wa tshomo ena ke eng?

Ke bomang baphetwa ba sehlooho tshomomg ena?

Noha o ile a kgona jwang ho qhekanyetsa Lempetje?

Ke eng seo Lempetje a se entseng se bontshitseng ho se thabe ha hae?

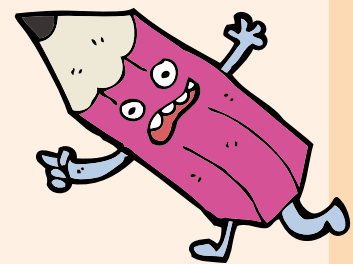
Ke ofe molaetsa wa tshomo ena?

O nahana hore ho ne ho tla etsahalang ka batho ha Lempetje a ba neha matlalo a bona ?

Ha re ngoleng Lebahanya mantswe a fifaditsweng le a ka letsohong le letona.

tabohile	thella
potlakile	kgotsofetse, thetsitswe
hlomphehile	hang hang
tshohanyetso	beisitse, potlaketse
tsutsubane	sotlehile, mahwasha

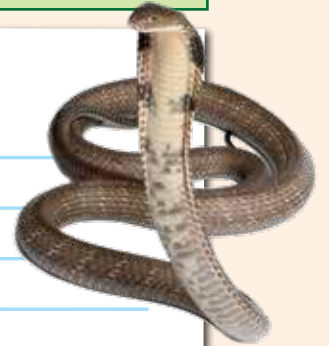

Ha re ngoleng

Ngola seratswana o hlalose Lempetje. Sebedisa tse ding tsa dipolelo tsena. O leke hape ho sebedisa mantswe a hao.

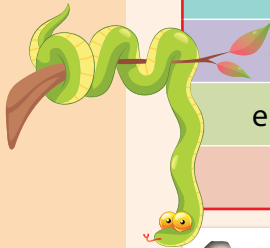
le fetola mmala	le a retela ha le halefa
le na le leleme le letelele	leleme le tsamaya ka potlako
le sebedisa ho thothomela ho buisana le mampetje a mang	le na le mahlo a tsamayang ho tloha lehlakoreng ho ya ho le leng
le na le maoto a bopehileng ka ho ikgetha, menwana le manala	

Ha re ngoleng

Jwale ngola seratswana o hlalose noha. Sebedisa a mang kapa kaofela ha dipolelwana tsena. O lokela ho leka ho sebedisa mantswe a hao.

e telele, e a menyaka mme e tshesane	ha e na maoto
mebala e fapaneng, e kganyang ho ya ho e fifetseng	mebala e kganyang e bolela hore di tjhefo
dinoha tse fifetseng di sebedisa ho hloka mmala ha tsona ho ipata	
e ja ditweba le dinonyana	e kwenya phofu bokolokoto
e tsoma bosiu	e na le leleme le petsohileng bohareng

Letsatsi:

Ha re ngoleng Thala mola ho bapisa maele le meeelo ya ona.

Marabe o jewa ke bana

Lebitla la kgomo ke molomo

Kgomo ha e nye boloko kaofela

Kganyapa e hlolwa ke kganya

Kgomo ha e shwele ha e lahlwe ea jewa

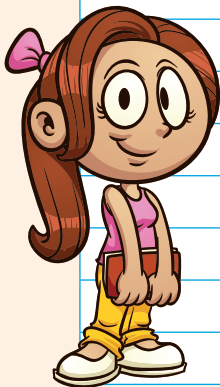
Motswadi o tella bana phelo ba hae/mafa/
maruo

Dintho tse mpe di etswa lefifing

Motho ha a bue ditaba kaofela

Ha re ngoleng Sheba Leqephetshebetso 82. Sebedisa tjhate eo o e entseng ho ngola thlaloso ya motswalle wa hao.

Ha re ngoleng Ngola thothokiso ya hao o sebedisa tshwantshanyo. Sebedisa moralo ona.

Phoofolo ya ka ke _____ .

Mmala wa yona _____ o _____ .

letlalo/boya ba yona _____ o _____ .

E tsamaya jwaloka _____ .

Mohatla wa yona e ka re _____ .

Mahlo a yona a _____ o _____ .

Mmele wa yona e ka re _____ .

Ditsebe tsa yona di _____ o _____ .

Maoto a yona a _____ o _____ .

E duma jwaloka _____ .

Dipale tse ding tse monate

Ha re bueng

Hlalosang ka dihlopha tsa lona hore ho etsahalang khathunung.

Bapalang pale se ka ha e etsahala khathunung. Etsang bonnete ba hore e mong le e mong o fumana sebaka sa ho ba ralebenkele kapa moreki.

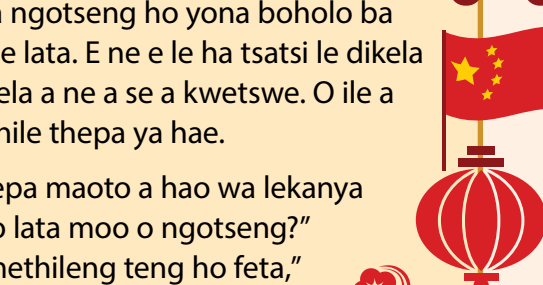
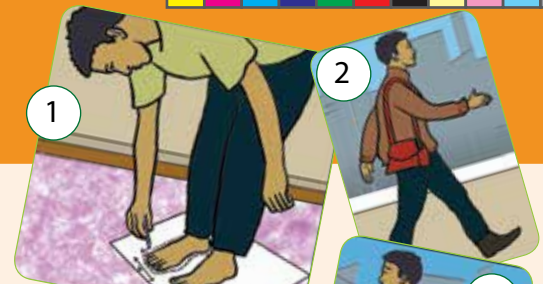
Qoqang ka dipotso tsena hlopheng sa lona:

Ke mang moetapele ka phaposing ya lona ya borutelo?

Hobaneng ha le nahana jwalo?

Ke mang ya bohlale, hobaneng?

Ke mang ya sephiri, ya kgonang ho sebetsa ka matsoho, hobaneng?

Ha re bale

Eta tse ntjha Pale ho tswa China

Monna o ne a hloka eta tse ntjha. Pele a eya mmarakeng, a taaka setshwantsho sa maoto a hae se felletseng sekgetjhaneng sa pampiri. A metha maoto a hae a ba a ngola dintlha kaofela. Yaba o ya lebenkeleng la dieta mmarakeng. Ha a fihla moo ha morao tsatsing leo, a elellwa ka ho sulafallwa hore o lebetse ho nka pampiri eo a ngotseng ho yona boholo ba maoto a hae. A reteleha mme a boela morao lapeng ho ya e lata. E ne e le ha tsatsi le dikela nakong eo a kgutlelang mmarakeng ebile mabenkele kaofela a ne a se a kwetswe. O ile a hlalosetsa e mong wa boramabenkele ya neng a se a phuthile thepa ya hae.

Tlatla sa monna!" ha rialo ralebenkele."O ka be o ile wa tshepa maoto a hao wa lekanya dieta ka hara lebenkele. Hobaneng o ile wa kgutlela hae ho lata moo o ngotseng?" Monna a swaba."Ke nahana hore ke ile ka tshepa moo ke methileng teng ho feta," a araba.

Ha re bale

Ke mang Morena wa Moru? Tshomo ho tswa India

Ka le leng, morung, Nkwe a tlolela Phokojwe. Phokojwe a lla a hweletsa. "O sebete hakaakang ho hlasela Morena wa Moru!"

Nkwe a mo sheba ka ho makala."Mopoto! Ha o Morena!"

"Ka nnete ke yena," ho araba Phokojwe."Diphoofolo tsohle di a mpaleha ka tshabo! Ha o ba tla bopaki, tlo le nna."

Phokojwe a ya morung Nkwe a mo setse morao. Ba teana le nyamatsana e tona, nyamatsana ya bona Nkwe ka mora Phokojwe yaba e a baleha, e tlatlala le naha. Ba fihla mohlapeng wa ditshwene. Tshwene tsa bona Nkwe ka mora Phokojwe yaba di a phasalla. Phokojwe a retelehela ho Nkwe a re, "O sa batla bopaki bo bong na? Bona feela kamoo diphoofolo di balehang ka teng hang feela ha di mpona!" "Ke maketse, empa ke iponetse ka a ka mahlo. Ntshwarele ha ke ile ka phehisa Morena. "Nkwe a inama mme ka tlhompho e kgolo a lesa Phokojwe ho ikela.

Ha re ngoleng Bala dipotso o ntoo ngola dikarabo.

Bala pale e bitswang Dieta tse Ntjha. Ke bo mang baphetwa paleng ena?

Pale e etsahalla hokae?

O nahana hore pale e a qabola? Hlalosa hobaneng.

O thabela kathuno kapa se ngotsweng? Bolela hobaneng.

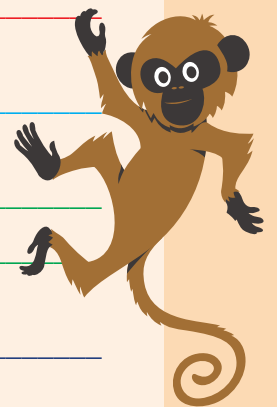
Jwale bala pale. *Ke mang Morena wa Moru?* Ke bo mang baphetwa paleng ena?

Pale e etsahalla hokae?

Ke mang eo o nahanang hore o bohlale ho feta e mong-Phokojwe kapa Nkwe? Bolela hobaneng.

Hobaneng o nahana hore Phokojwe o ne a iketsa Morena wa Moru?

Etsa kgutsufatso ya pale ya dieta tse ntjha ka polelo tse pedi.

Ha re ngole

Sebedisa moralo ona wa kelello ho rala tshomo eo o tliilo e ngola.

BAPHETWA

Blank writing box for BAPHETWA

PALE
Blank writing box

PALE
Blank writing box

NAKO/MEHLA

Blank writing box for NAKO/MEHLA

THUTO

Blank writing box for THUTO

BITSO LA TSHOMO

PALE
Blank writing box

Ha re ngole

Jwale, ngola tshomo ya hao. Sebedisa moralo wa kelello le dihlooho tsena.

Thuto eo ke batlang ho e ruta:

Blank writing line

Baphetwa tshomong:

Blank writing line

Sebaka/ tulo:

Blank writing line

Sehlooho sa tshomo:

Blank writing line

Tshomo: ★ ★

Blank writing lines for the story

Ha re ngoleng

Kopanya dipolelo ka tshebediso ya makopanyi a ka masakaneng.

E ne e le tsatsi le tjhesang. Nkwe a teana le Phokjwe (ha).

Nkwe o ne a batla ho ja Phokjwe. Phokojwe a mo thiba. (empa)

Phokojwe o ile a bolella Nkwe hore ke yena Morena wa Moru. Nkwe ha a ka a kgolwa. (le ha)

Diphoofolo di ile tsa kgumama pela Phokojwe. Nkwe o ne a tla tseba Phokojwe ke Morena wa moru. (ha)

Diphoofolo di ile tsa inama. Nkwe a tlohela Phokojwe hore a phele (yaba).

Jwale kgutlela morao o thale mola tlasa makgethi o be o taake lebitso leo lekgethi le le kgethang.

Mohlala: Phokojwe e kgolo e ile ya tsamaya mme ya teana le nkwe.

Ha re ngoleng

Sebedisa maemedi bakeng sa mabitsobitso. Ha o qeta thala mola tlasa mabitsohohle obe o etse sedikadikwe moo ho nang le sekao ho teng.

Thandi o batla ho bala pale ka phokojwe le nkwe.

Ben le Ann ba batla ho bapala pale ya dieta.

Ngoma o lokela ho neha Max sebaka sa ho bala ditshomo ha a qeta a nehe le Zama.

Na Majapelo le Ignatius ba tla ya Pretoria ka bese ho ya boha diserekisi?

Mabitsobitso: ke mabitsa a batšo ka tlwaelo (jé, ngwanana), dibaka (jé, paka), dintšo (jé, dibapadiswa) kapa dikgopolo (jé, lerato).
Mabitsobitso ke mabitsa a batšo ba itseng (jé, Thandi) kapa dibaka (Limpopo).
Ka maetsi a etellwang pele ke ho (jé, ho matšha)

Ha re bueng

Lentswe “boikarabelo” le bolelang ho wena?
Qoqa ka sena le hlopha sa hao.

Ke boikarabelo bofe boo o nang le ona lapeng?

Ho etsahalang ha o sa a phethise?

Na o kile wa se tshepahale hobane o ne o sa batle ho phethahatsa boikarabelo ba hao.

Ha etsahala eng ha o sa bo phethise?

Ha re bale

MOSHEMANE YA NENG A IKETSISA/LLA SA ‘PHOKOJWE!’

Ho kile ha eba le moshemane ya neng o filwe mosebetsi diwa ho alosa dinku tsa motse. O ile a isa hodima thaba ho fumana makgulo a matjha. Ka tsatsi le leng a utlwa a e na le bodutu ke mosebetsi ona wa hae ya ba o hweletsa haholo e le hore a tle a iqabole, “Phokojwe! Phokojwe!” Phokojwe e mathisa dinku!”

Baahi ba motseng ba utlwa sello sa moshemane yaba batla ba matha ho tla mo thusa ho leleka Phokojwe. Yaba moshemane o tsheha ha a bona difahleho tse halefleng.

“Se ka etsa e ka re o a lla”, modisana, “ha rialo baahi ba motse,” ha o bile o sa lle!” Ba tsamaya ba honotha ho theosa leralla ho kgutlela mosebetsing wa bona.

Ha morao moshemane a tshwarwa ke bodutu hape yaba o a hweletsa, “Phokojwe! Phokojwe! Phokojwe e mathisa dinku!” Ka setsheho a boha hape ha baahi ba matha ho nyolosa leralla ho tla mo thusa ho leleka phokojwe.

“Bolokela khweletso ya hao bakeng sa ha ho na le ho hong ho phoso ho etsahalang! Tlohela ho nna o etsa e ka re ho na le kotsi empa e le siyo!” Ha morao tsatsing leo, a fela a bona phokojwe e feresela hara mohlape. A tshohile yaba o tlolela hodimo, o hoeletsa haholo kamoo a ka kgonang, “Phokojwe! Phokojwe!” Empa baahi ba nahana hore o a ba thetsa hape, ka hoo kgetlong lena ba se tle.

Ha tsatsi le dikela, baahi ba makala hore hobaneng modisa a sa tle le nku tsa bona. Ba nyolohela thabeng ho ya mmatla. Ba mo fumana a bokolla.

“Ho ne ho fela ho e na le Phokojwe mona!” a rialo a se kgitla. “Mohlape o qhalane ke hoeleditse, ‘Phokojwe!’ Hobaneng le sa tla?”

Monnamoholo a leka ho mo tshedisa ha ba kgutlela motseng. “Re tla o thusa ho batla nku tse lahlehileng hoseng, a mmolella.” Empa jwale o a tseba hore ha ho motho ya kgolwang Raleshano-le ha a bua nnete!”

Ha re ngoleng Araba potso tsena.

Modisa o ne a llelang? _____

Baahi ba motse ba ile ba ikutlwa jwang ka mora ho matha ba nyolosa thaba mme ba fumana hore ha ho phokojwe?

Baahi ba ile ba reng ho modisa kgetlo la bobedi ha a lla ho se letho?

Hobaneng baahi ba sa ka ba tla ha modisa a hweletsa "Phokojwe!" kgetlo la boraro?

Ho ile ha etsahalang ha tsatsi le dikela? _____

Ha eba o ne o le e mong wa baahi o ne o tla kgolwa modisa? Hobaneng?

Qetellong ya pale baahi ha ba sa tshepa moshemane. A ka rarolla bothata bona jwang mme ba boele ba mo tshepe?

Ke eng molaetsa wa pale ena?

Ke bomang baphetwa paleng ena?

Polelwana "Ho lisa phokojwe" e bolelang?

Ha re ngoleng Fumana mantswe paleng a moelelo o tshwanang le wa dipolelwana tsena.

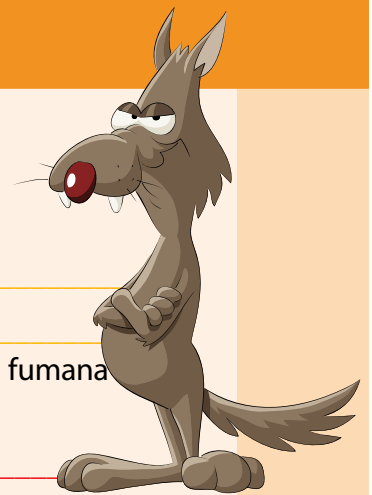
thota e tala _____

ipelaetsa _____

ho tshoha haholo _____

ho sala morao ka ho kgukguna _____

baleha tsa qhalana _____

Ha re ngoleng

Kopanya polelwana tse ka ho le letona
le tse ka ho le letshehadi ho etsa
tshwantshanyo.

o motle		thuhlo.
o matha		a dihole.
matla a hae ke		ntshwekge.
sefate se selelele		ntja.
o ja		lengeloi.

Ha o sebedisa
tshwantshanyo, o re motho,
tulo, phoofolo kapa ho
hong ke ho itseng (eseng e
tswana le yona).

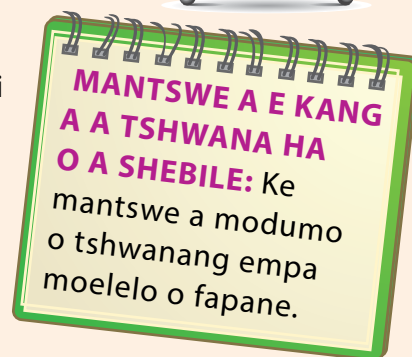
Jk. Ausi wa ka ke bere e boya.

Ha re ngoleng

Ho na le mantswe a ngolwang ka ho
tswana empa moelelo le ho bitswa di
sa tswane.

O tshela noka
O tshela dijo ka letswai
Noka ya Senqu e kgolo
Ntate o robehile noka
kgomo ena ke lerole
Ho lerole kantle
Bana ba bapetse
Batho bana ha ke ba tsebe

Ha re ngoleng

Bolela hore na polelo tsena
ke ditaelo kapa malahlelwa.

Bala pale e bitswang Dieta tse Ntjha.

taelo

makalo

Ke rata mpho eo o mphileng yona!

taelo

makalo

Eya o ilo lata buka e ntjha rakeng.

taelo

makalo

Ke filwe vaotjhara ya dibuka jwaleka mpho
tlhodisanong!

taelo

makalo

Kgaotsa ho bala jwale o ilo robala.

taelo

makalo

Taelo ke polelo e fanang
ka taelo. E qala ka tlhaku e
kgolo mme e fella ka kgutlo.

Lelahlelwa ke polelo e
pakang ho tshoha, makalo
kapa thabo. E qala ka tlhaku
e kgolo e felle ka tshwao la
makalo.

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Motswalle wa hao o ngotse pale ena empa a lebala ho sebedisa matshwao a ho ngola le ho bala. Thusa motswalle wa hao ho kenya tlhaku tse kgolo, dikgutlo, difeelwana, matshwao a potso, matshwao a makalo le diabulwa diakwalwa bakeng tse nepahetseng.

ferdy phokojwe o ne a tsamaya morung wa silver oak ka tsatsi le leng ha a tla bona kganya e sa tlwaelehang ka pele ho yena ke eng ela! a ipotsa ferdy o ne a tshohile empa a titimela haufi hore batle ba bone hantle

dumela a hweletsa ha ho kaba ha eba le karabo dumela na ho na le motho moo a hweletsa empa hape ha se be le karabo hang-hang sebopuwa sa hlaha ka pele ho kganya boo ya hweletsa ferdy wa batho o ne a fela a tshohile mme a matha a kgutlela serobeng sa hae

Handwriting practice lines consisting of five horizontal lines.

Ha re ngoleng

Ngola diratswana tse pedi ka bana ba babedi ba fapaneng phaposing eo o kenang ho yona. Sebedisa mantswe ana a kgokahano ho bontsha phapang baneng bana ba babedi.

Empa, le ha ho le jwalo, ho sa natse, kahlakoreng le leng . . . ho le jwalo

Handwriting practice lines consisting of five horizontal lines.

Handwriting practice lines consisting of five horizontal lines.

Ha re bueng Buisanang ka dihlopha.

- Re hlalosa eng ka “boemo ba lehodimo”?
- O nahana ke eng phapang pakeng tsa “boemo ba lehodimo” le tlelaemete?
- Na o apara aparo tse fapaneng bakeng sa boemo bo fapaneng ba lehodimo? Bolella tlelase hore o aparang.
- O nahana hore tlelaemete ya Afrika Borwa e tshwana le ya naha e haufi le ikhweita? Bolella hobaneng o nahana jwalo.

Ha re bale

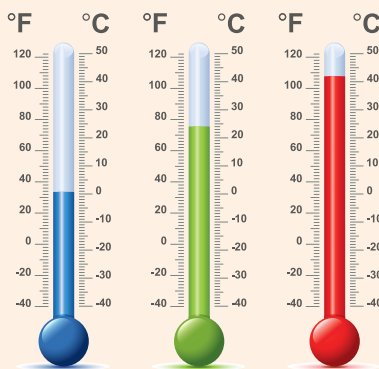
Diphetoho tempereitjhareng ya moya di baka phetoho boemong ba lehodimo. Ha tempereitjhara ya moya e theoha, boemo ba lehodimo bo a phola. Ha tempereitjhara

ya moya e eketseha, boemo ba lehodimo bo a futhumala.

Boemo ba lehodimo bo fetoha ha phufudi e moyeng e fetoha kapa kगतello e sepakapakeng e fetoha. Ha tempereitjhara ya moya e eketseha, phufudi e moyeng le kगतello ya moya di atisa ho phahama ka naka e le nngwe.

Batho ba kang dimetiorolojisiti, ba tsebang ka boemo ba lehodimo, ba metha diphetoho tsena hore ba tsebe ho noha hore boemo ba lehodimo bo tla ba jwang. Jwale feela ka ha re sebedisa themometha ho nka tempereitjhara ya rona, dimetiorolojisiti di sebedisa themometha ho nka temperatjhara ya boemo ba lehodimo. Ba lekanya boemo ba lehodimo ka dikiri Selesiasa kapa dikiri Farenehaete. Ba ka re bolella hore ho tla tjhesa kapa ho bate hakaakang.

Metiorolojisiti ke motho ya ithutang tsa boemo ba lehodimo.

Moya o re potapotile mme o na le kगतello ho rona. Moya o nang le kगतello ho rona re o bitsa “kगतello ya moya”. Ha o le hodima thaba, boholo ba moya bo o hatellang fatshe bo bonyane ho ena le bo o hatellang ha o le lewatle. Hape, ha tempereitjhara ya moya o re potapotileng e tjhesa, kगतello e sepakapakeng e nyane. Lena ke lona lebaka leo balunu ya moya o tjhesang e nyolohang moyeng! Re sebedisa themomethara ho lekanya tempereitjhara, le dibarometha ho lekanya kगतello ya moya.

Ha re ngoleng

Ke ntho difeng tse tharo tse ka tlisang phetoho boemong ba lehodimo?

Ha metiorolojisiti e ithuta ka boemo ba lehodimo, o nahana metheoroloji ke eng?

O nahana hore kगतello ya moya e ba hodimo *Table Mountain* kapa *Muizenberg beach Cape Town*? Bolela hobaneng.

Re sebedisang ho nka tempereitjhara le kगतello ya moya?

Ha ho le mongobo haholo, mofufutso wa rona ha o moyafale ha bonolo. Hlalosa ke ka baka lang.

O nahana hore ke ka baka lang re tshwanetse ho nka dintlha tse fapaneng tsa boemo ba lehodimo?

Sheba themometha. E ngotswe ka dikiri Farenehaete. Re sebedisa dikiri Farenehaete kapa *celcius* ho nka tempereitjha Afrika Borwa?

Nehelana ka sehlooho bakeng sa seratswana sena.

Ha re ngoleng

Bapisa mantswa a ngotsweng a fifaditsweng le meeelo ya oona.

sebaka	e a phahama, hola
atisa	boima, boima
kgatello	tahleho ya mongobo
moyafalo	phofudi
mongobo	leswe, kgomarela
mongobo	moya

Ha re ngoleng

Etsa moralo wa keello ho bontsha seo o nahanang hore ke tempereitjhara.

Ha re ngoleng

Sebedisa moralo/mmapa wa keello ho ngola diratswana tse pedi ka boemo ba lehodimo.

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Bala dipolelonolo tsena. Thala mola leetsing polelong ka nngwe ebe o ngola letobani/ lelatodi la lentsewe le thalletsweng mola.

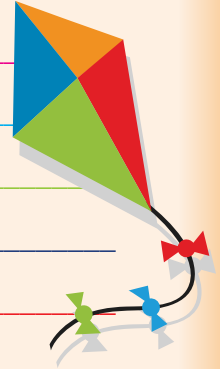
Ke tsatsi le tjhesang. _____

Ha tsatsi le tjhabile lehodimo le phodile. _____

Boemo ba lehodimo bomoya ho phodile. _____

Le ya na kajeno. _____

Ho maru kajeno. _____

Ha re ngoleng

Fetolela dipolelo tse ho mosebetsi o ka hodimo ho lekgathe letlang. Hopola ho sebedisa "tla" leetsing.

_____

_____

_____

_____

_____

Ha re ngoleng

Kopanya polelo tsena ka tshebediso ya mahokanyi a ka masakaneng.

Ho a tjhesa Gauteng. Ho tjhesa haholo Limpopo. (empa)

_____

Ho na le lehadima le ho phatsima. Ha e so ne haholo. (leha)

_____

Re batla ho tseba hore boemo ba lehodimo bo ba jwang letsatsi ka leng. Re ka etsa ditlhophiso bakeng sa mabaka a rona a ka mehla. (hore)

_____

Ha re bueng

Sebetsang ka dihlopjha.

- Na o se o kile wa ba sefefong sa pula kapa sa lehlwa?
- Bolella sehlopha ka se ileng sa etsahala mme o bue hore o ile wa ikutlwa jwang.
- Ho atisa ho ba le moya wa diaduma le ho phatsima Gauteng. O nahana hore ke ka baka lang diaduma le ho phatsima di etsahalang kgafetsa Gauteng ho feta, mohlala, Kapa Bophirima?

Ha re bale

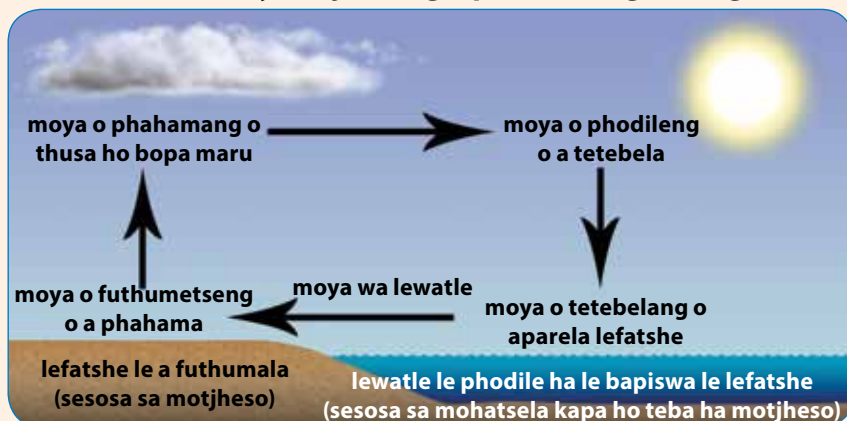
Difefo tse mpe di etsahala ha moya o mongata o futhumetseng, o mongobo o tlisa boemo ba lehodimo bo difefo le meya e matla. Moya o mongobo o metsi o qala ho phahamela moyeng/sepakapakeng. Ha o ntse o nyoloha, ho a phola. Phofudi e moyeng e fetoha marothodi, ketsahalo e bitswa "kgwamo". Marothodi a kopana mmoho ho bopa maru, ebe he pula, tsheola, lehlwa kapa sefako di tla tsholohela fatshe bokahodimong ba lefatshe.

Mafafatsane a diaduma ke mofuta o tlwaelehleng wa boemo ba lehodimo bo hlobaetsang. Pele difefo tsa mahadima di e ba teng ho hloka hlahla ntho tse tharo: moya o lokela ho ba le mongobo; ho be le karolo e tjhesang haholo ya bokahodimo ba lefatshe e romellang moya o futhumetseng hodimo ka potlako; kapa leqhubu la moya o batang le lokela ho tla; le moya o futhumetseng o phahamang o lokela ho futhumala ka ho lekana ho dula o futhumetse ho feta moya oo o fetang ho ona ha o phahama.

Qhubu la moya o batang le etsahala ha moya o batang o tsamaya hauhi le bokahodimo ba lefatshe, ebile le phahamisetsa moya o futhumetseng hodimo ka potlako. Sena se atisa ho ba qaleho ya sefeko sa lehadima. Maru a bopeha, hape pula tse matla di qala ho na. Motlakase o sa fehlweng ka hara sefeko o a arohana, hona ho baka ho phatsima ha letolo ho theohela lafatsheng.

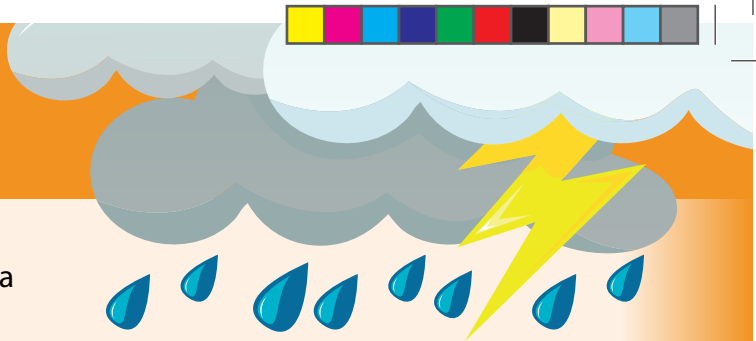
Letolo le na le matla a lekaneng ho futhumatsa moya o le potapotileng. Ho buduleha hona ha tshohanyetso ha motjheso ke sesosa sa hoo re ho tsebang jwaleka diaduma. Difefo tsa mahadima di atisa ho tliša dikoduwa: merwallo, mello e bakwang ke letolo le tshenyoye ya sefako.

Kamoo moya o tjhesang o phahamang kateng

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Difefo tse mpe di etsahala neng?

Blank writing line

Ke ofeng mofuta o atileng wa boemo ba lehodimo bo hlobaetsang?

Blank writing line

Ke maemo afeng a mararo a lehodimo a lokeleng ho ba teng hore difefo tsa mahadima di be teng?

Blank writing line

Qhubu la moya o batang le ba teng neng?

Blank writing line

Leaduma ke eng?

Blank writing line

Sheba setshwantsho se bontshang hore moya o tjhesang o nyoloha jwang. Sebedisa setshwantsho sena ho hlalosa hore pula e matla e bopeha jwang.

Four blank writing lines for drawing or writing.

Ha re ngoleng

Fumana mantswe seratswaneng a nang le meeelo e latelang.

mpe haholo

phofudi e fetoha marothodi

hlokofatsa, tshohanyetso

ho koloba, mongobo

karolo e kahodimo ya lefatshe eo o ka e thetsang wa e utlwa

Four blank writing lines for matching words.

Blank box for name

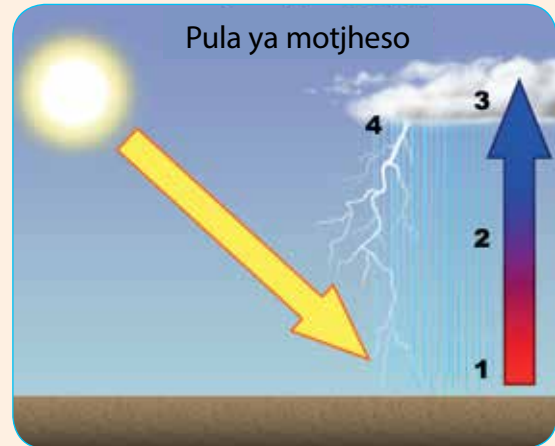
Blank box for date

Ha re ngoleng

Sheba setshwantsho ha o qeta o behe dintlha ka tatelano e nepahetseng.

- Ha ho na le fefo tse matla tsa pula, re atisa ho ba le mahadima le ho benya ha letolo.
- Letsatsi le futhumatsa mobu e be moya o futhumetseng o a nyoloha.
- Kgase e fetoha sephalli mme maru a ba teng.
- Ha moya o nyoloha o a phola ebe phofudi e ba tenya e fetoha ho bopa maru.

Ha re ngoleng

Lebella ditshwantsho ka tsa boemo ba lehodimo e be o ngola seratswana se sekgutshwane ka se seng le se seng.

Letsatsi:

Mañlalosongwe/
Homonimi ke
mantswe a
peletwang ka ño
tshwana, empa
gapodiso le moelelo
di sa tshwane.

Ha re ngoleng

Ngola dipolelo tse nang le meelelo e fapaneng ka tshebediso ya mantswe ana.

seba

---

seba

---

bua

---

bua

---

nama

---

nama

Ha re ngoleng

Bopa dipolelo ka mantswe ana a sehalo se fapaneng.

rona (tshenyho ya lebitso kapa seriti) _____

rona (leemedi) _____

seba (ho etsa se sa tshwanelang) _____

seba (bua ka motho a le siyo) _____

roka (se tabohileng) _____

roka (ho babatsa) _____

hlapa (ho itlhatswa) _____

hlapa (ya ho rohaka) _____

nama (dijo) _____

nama (ho nama maoto) _____

Ha re bueng

Na o nahana hore mafatshe a fapaneng a na le maemo a fapaneng a lehodimo ka nako tse fapaneng tsa selemo? Hlalosa karabo ya hao.

Na diprofense tse fapaneng Afrika Borwa di na le boemo bo tshwanang ba lehodimo ka nako e le nngwe ya selemo? Hlalosa karabo ya hao.

O natefelwa ke mofuta ofeng wa boemo ba lehodimo? Fana ka mabaka.

Ke mofuta ofeng wa boemo ba lehodimo bo sa o natefeleng? Fana ka mabaka.

Ha re bale

BOEMO BA LEHODIMO LE METSI

Re a tseba hore boemo ba lehodimo bo etswa ke ntho tse fapaneng. Bo etswa ke moo moya o fokelang, sekgahla sa moya, pula, sefako, lehlwa, tempereitjhara, kganya ya letsatsi, ponahalo le maru.

Re boetse re tseba hape hore ntho tse tharo di etsa karolo tse fapaneng tsa boemo ba lehodimo. Tsona ke letsatsi, moya le metsi.

Letsatsi le re neha mofuthu le kganya. Ka nako e nngwe le futhumala haholo; ka nako e nngwe le utlwahala le fokola

+

+

=

hape le re neha mofuthu le kganya e nyane; hape ka nako e nngwe le kwahelwa ke maru ebe ha re le bone ho hang. Moya o hohle ho re potoloha ebile o apesa lefatshe jwaleka kobo. Ha o foka o o utlwa jwaleka moya o fokang tlong la hao. Ha motsamao wa moya o le matla o potlakile o ka re fefola.

Metsi a dinokeng, matsheng le mawatleng esita le morung le sepakapakeng.

Ha marothodi a manyane a metsi a tshwerwe moyeng haufi le wena, hore o se ke wa bona hantle, re bitsa seo mohodi kapa mouwane. Pula e tla ha metsi a tsholoha ho tswa marung ka marothodi a maholwane. Ha metsi ao a bata haholo a eba leqhwa e be re fumana sefako kapa lehlwa.

Boemo ba lehodimo bo bohlokwa bophelong ba e mong le e mong. Bo ama dipapadi tseo o di bapalang. Aparo tseo o di aparang, dijo tseo o di jang, le hore o ikutlwa jwang, seo o se etsang, ka moo batho ba iphedisang ka teng, le ntho tse ngata tse ding. Boemo ba lehodimo bo etsa o ikutlwe hantle-empa maemo a fetelletseng a lehodimo a ka etsa hore bophelo bo be thata. Moya o matla jwalo ka tornado le hurricane kapa difefo tse matla tse bakang dikgohola le ho wela ha mobu, di ka senya matlo a batho a ba a nka le maphelo a bona.

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Nyalanya mantswe a fifaditsweng le meeelo ya oona ka ho le letona.

tatelo ya moya	kamoo moya o leng matla ka teng
matla a moya	boputswa kapa bosweu bo bonwang hodima mahodimo bo entswe ka marothodi a mannyane a metsi
themperetjha	kamoo re kgonang ho bona kateng pela rona
ponahalo	kamoo ho batang kapa ho tjhesang ka teng
maru	moo moya o fokelang teng kapa o hlahang teng

Ha re ngoleng

Bala seratswana hape o ntano araba dipotso tsena.

Ke ntho difeng tse tharo tse etsang boemo ba lehodimo?

Letsatsi le re fa eng?

O fumana metsi hokae?

Ke ka baka lang ha metsi a le bohlokwa?

Ka mantswe a hao, ngola seratswana o bolele hore hobaneng ha boemo ba lehodimo bo le molemo maphelong a batho.

Ha re ngoleng

Thalla maetsi a sehlopha sa leshome le metso e mehlano mola dipolelong tsena.

Ho boha pula ya medupi ho thoba maikutlo.

Ho tsamaya tshingwaneng ha sefeto se qeta ho feta ho a ntjhafatsa.

Debbie o ile sisinya ho shebella video ya maemo a phahameng a lehodimo.

Ha ho molemo ho ngangisaneng ka boemo ba lehodimo. Lefapha la tsa bolepi le re ho tla ba le difeto.

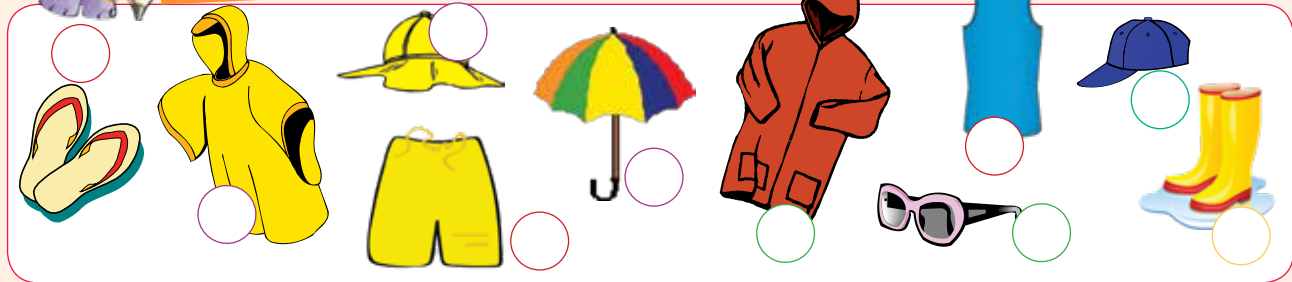
Ho palama baesekele ho ya sekolong pula e na ha ho a bolokeha.

Maetsi a hlopha sa leshome le metso e mehlano a qala ka -ho mme a sebetsa e le mabitso.
Mohlala ke:
Ho boha sefeto ho ka tshosa.

Ha re ngoleng

Bolela hore na ntho tse na di amana le sefeng sa ditshwantsho tse pedi? Tshwaya ka bobedi ba tsona 1 kapa 2.

Ha re ngoleng

Jwale ngola seratswana ka setshwantsho ka seng moo o hloasang mofuta wa boemo ba lehodimo. O ka nna wa sebedisa a mang a mantswe ana tlhalosong ya hao. Ha o se o ngotse seratswana sa hao, se nehe motswalle ho se bala le ho lokisa diphoso moo ho hlokahalang.

maru a matsho a tshosang, mela ya lehadima, ho thwathwaretsa ha letolo, lehodimo le halefileng, marothodi a maholo a pula a welang fatshe, sefefe, ho thwathwaretse ho thibang tsebe ha lehadima, difefe tsa moya, pula e matla

---

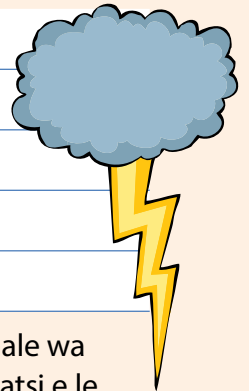

---

naha e tletseng lerole e sootho, tlhokahalo ya jwang, noka e ommeng, motjheso o bohale wa letsatsi, monko wa lerole, bosweu bo hlolang ba lehodimo, jwang bo omeletseng, letsatsi e le bolo e tjhesang e kgubedu, mmetso e omeletseng

---

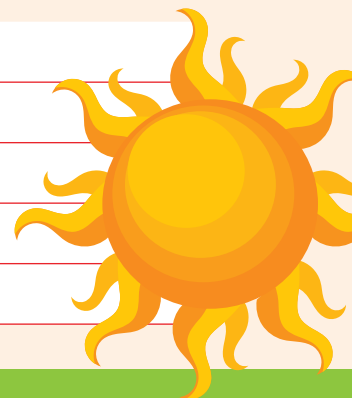

Ha re ngoleng

Thala mola tlasa maemedi seratswaneng sena ka boemo ba lehodimo.

“Ke monohi wa tsa bolepi. Ke lokela ho bona maru le difefo ho tswa hodimo-dimo. Nka thabela ho ba le camera sepakapakeng ho nthusa ho noha boemo ba lehodimo.”

“Ho lokile. Ke na le kgopolo ya ho etsa seo!”

“Ka nnete? O ka isa camera jwang sepakapakeng, hape o ka romella jwang ditshwantsho lefatsheng?”

“Tjhee, pele ha re bue ka hore o romella jwang ntho sepakapakeng o be o e boloke moo ntle le hore e wela tlase lefatsheng. Ha re nahane ka bolo ya kolofo. Jwale, ntate ke sebakadi se hlwahlwa sa kolofo. Ha a otlala bolo ka molangwana e tsamaya sebaka se selelele. Empa ha e otlala ho tswa tlhorong ya leralla, e ya holenyana ho feta moo. Hape ha ntate a ne a le matla se ka Superman, o ne a tla e otlala haholo mme a etse hore e ye hole ho potoloha lefatsheng!”

Leemedi ke lentse le sebediswang bakeng sa lebitso.

Mehlala:

Tafole e kitjheneng.

Yona e apesitswe ka lesela.

Metswalle ya Kaela e a mo etela. O thabile hore o tlo ba bona.

Ha re ngoleng

Ngola dipolelo tsa hao ka tshebediso ya maemedi ana.

yena	wena	rona	bona	nna
------	------	------	------	-----

Handwriting practice lines for the first activity.

Ha re ngoleng

Ngola dipolelo tsa hao ka tshebediso ya mantse ana a poeletsamodumo.

thwathwaretsa	thothomela	thuthukanya	jwajwaretsa	rarahana
---------------	------------	-------------	-------------	----------

Handwriting practice lines for the second activity.

Poeletsa modumo ke lentse bakeng sa modumo, le eetsisang modumo.

Mo hlalake: La benya lai-tseke!

Ha re bueng

Bolella sehlopha sa hao hore boemo ba lehodimo bo jwang kajeno. Na ho a tjhesa, ho a bata kapa ho na pula? Na boemo ba lehodimo bo a tshwana mariha le hlabula?

Diphapang ke dife?

Ha ho tjhesa haholo, ke ditshebetso dife tseo o di etsang ha sekolo se tswile?

Ha ho bata haholo, ke ditshebetso dife tseo o di etsang ha sekolo se tswile?

Mamela tsa bolepi radiong kapa telebesheneng, e be o etsetsa sehlopha peho ya tsa bolepi.

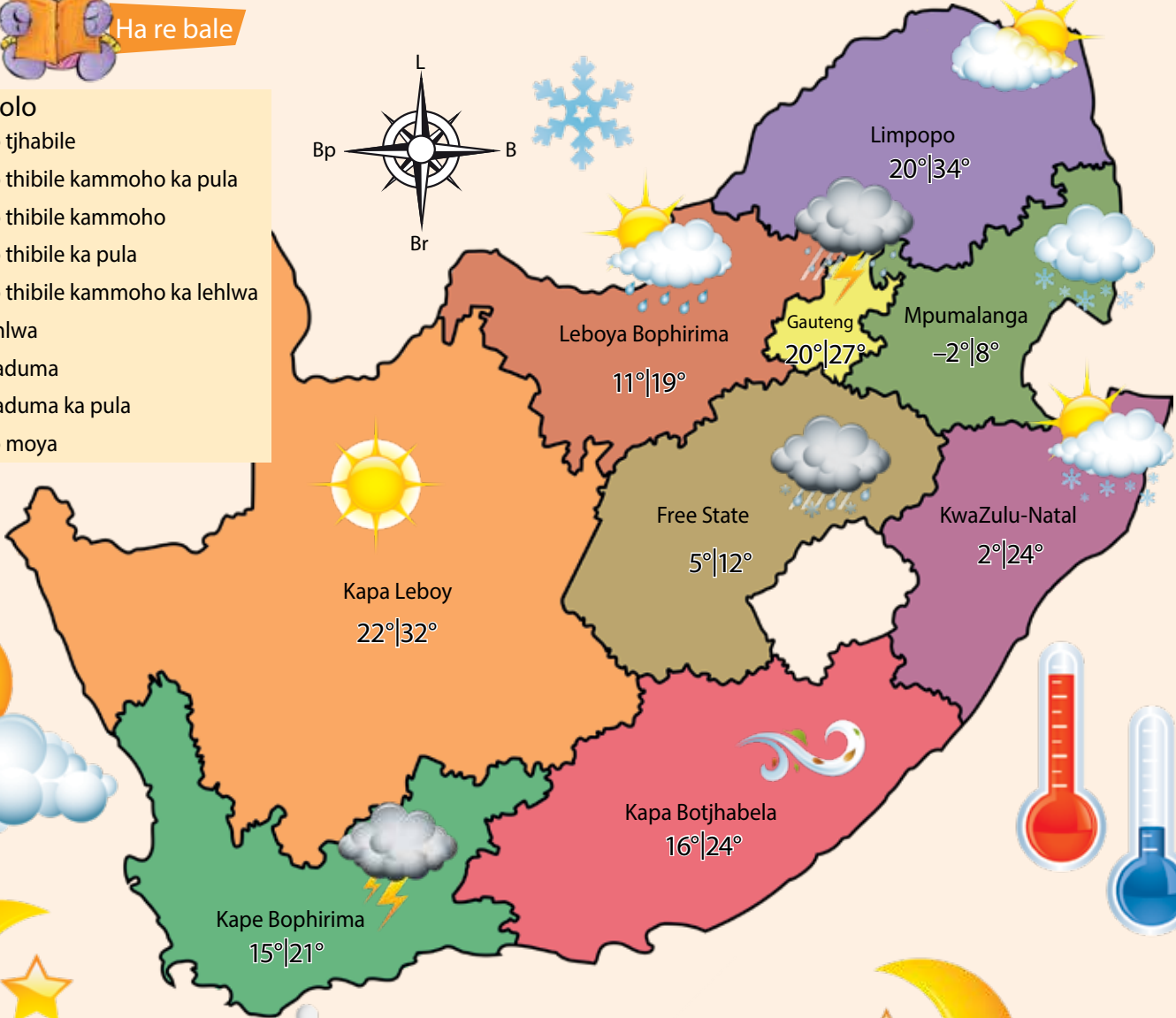
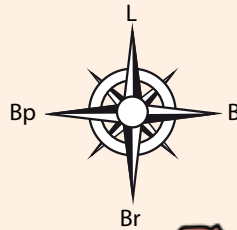

Ha re bale

Kajeno o tliho bala mmapa wa tsa boemo ba lehodimo.

Senotlolo

- ho tjhabile
- ho thibile kammoho ka pula
- ho thibile kammoho
- ho thibile ka pula
- ho thibile kammoho ka lehlwa
- lehlwa
- diaduma
- diaduma ka pula
- ho moya

MMAPA WA BOEMO BA LEHODIMO

Ha re ngoleng

Sheba mmapa wa tsa boemo ba lehodimo e be o araba dipotso tse na.

Na boemo ba lehodimo bo feela bo le jwalo porofenseng ya heno?

Boemo ba lehodimo bo jwang porofenseng tse ding? E nngwe ya diporofense ha e na ho ba le letho ka ha e le porofense ya hao.

Gauteng	
Limpopo	
Mpumalanga	
KwaZulu-Natal	
Foreisetata	
Kapa Bothabela	
Kapa Bophirima	
Kapa Leboya	
Leboya Bophirima	

Ke mefuta efeng ya diaparo oo batho Kapa Botjhabela ba tla o aparang boemong bona ba lehodimo?

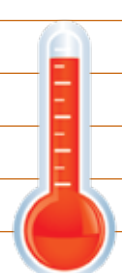
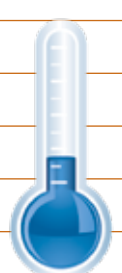
Ke kae moo boemo ba lehodimo bo leng botle? Hobaneng ha o re jwalo?

Ke kae moo boemo ba lehodimo bo leng bobele ka ho fetisisa? Hobaneng ha o re ho jwalo?

Bolela tempereitjhara tse tlase le tse hodimo porofenseng ka nngwe.

Profense	Bonnyane ba tempereitjhara	Boholo ba tempereitjhara
Gauteng		
Limpopo		
Mpumalanga		
KwaZulu-Natal		
Free State		
Kapa Botjhabela		
Kapa-Bophirima		
Kapa Leboya		
Leboya Bophirima		

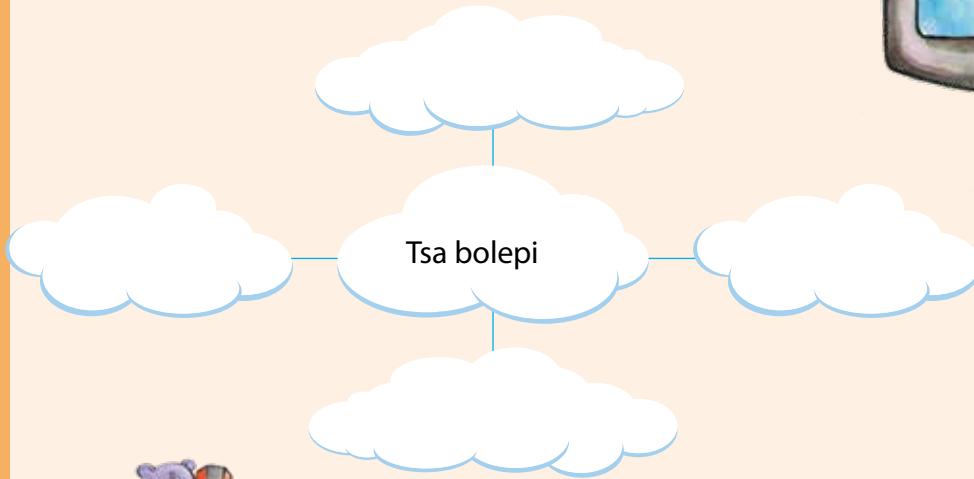
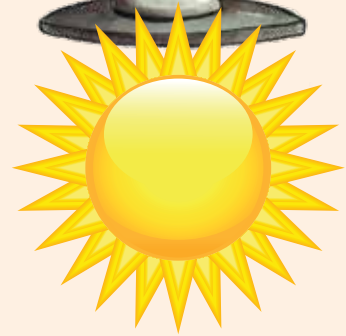

Ha re ngoleng

Akanya eka o ilo etsa kgaso ya tsa bolepi telebesheneng ka tshebediso ya mmapa leqepheng 64.

Ngola seo o tla se bolela ka porofense ka nngwe. Etsa qeto hore na o tla qala ka mmapa-hodimo kapa tlase? O tla ngola tatelano ya mabitso a diporofense jwang? O tla ngola tatelano ya dintlha tsa bolepi jwang?

Pele, etsa moralo wa seo o tllilo ho se bua.

Ha re ngoleng

Jwale ngola pehelo ya hao ya tsa bolepi. Kopa motswalle ho e bala le ho e lokisa ha ho hlokahala.

Handwriting practice area consisting of five horizontal blue lines on a white background.

Ha re ngoleng

Etsa sedikadikwe leetsing mme o thale mola tlasa lehlalosi polelong ka nngwe. Bolela hore lehlalosi le hlalosa mokgwa oo ketso e etsahalang ka ona, moo ketso e etsahalang, kapa nako eo ketso e etsahalang ka yona.

Astrid o tsamaile e sa le nako ka ha ho ne ho bonahala eka pula e tla na. _____

Sefefo sa lehadima se qadile bosiu. _____

Letolo le lehadima di bile teng ho isa metsotsong e leshome. _____

Pula e nele tsatsi lohle maobane. _____

Ha re ngoleng

Ngola dipolelo ka tshebediso ya mabitsokgopolo ana.

lerato	lehloyo	bosoto	sebeta	katleho
--------	---------	--------	--------	---------

_____

_____

_____

_____

_____

Ha re ngoleng

Ngola dipolelo ka lentswe ka leng.

Mose(ho noka kapa lewatle) _____

Mose(seaparo) _____

Bona(ketso) _____

Bona(leemedi) _____

Rona (leemedi) _____

Rona (ho se tshwanelwe) _____

Mahlalosongwe / Homonimi ke mantswe a peletwang ka ho tshwana, empa qapodiso le moelelo di sa tshwane.

Leqephehlahlobo

NKA	😊	😞
bua ka le ho tshwantshisa tshomo		
re hedi le ho bala tshomo		
araba dipotso tse tobileng hodima tshomo		
bona seo tshomo e leng ka sona hodima sehlooho		
bona poeletsomodumo le mantswa a ngolwang ka ho tshwana empa meelelo e fapane		
Nka hlalosa kamoo ditshwantsho di matlafatsang kutlwisiso		
bona medumo eo diphoofolo di e etsang		
ntsha maikutlo		
bona tshebediso ya ditsejana		
nyalanya meelelo ya dipolelwana ho mantswa		
sebedisa tjhate ho lokisetsa serapa se hlahosang		
ngola dipolelo hape ho puopheho		
bopa dipotso ho tswa pehelong		
bolella sehlopha sa ka pale		
bona taba ya sehlooho, baphetwa ba sehlooho, moo pale e etsahalang teng le thuto ya pale		
nyalanya mantswa le meelelo ya oona		
ngola serapa se hlahosang		
nyalanya maele le meelelo ya oona		
ngola thothokiso ya phoofolo ke sebedisa tshwantshanyo		
bua ka pale sebopehong sa khathunu		
kgutsufatsa pale		
sebedisa mmapa wa mohopolo ho lokisa le ho ngola tshomo		
kopanya dipolelo ka tshebediso ya makopanyi		
sebedisa maemedi bakeng sa mabitso		
bona mabitso a tlwaelehileng le sekao ho		
nyalanya dipolelwana le meelelo ya tsona ho etsa tshwantshanyo		
sehele mantswa a nepahetseng a ngolwang ka ho tshwana empa moelelo o fapane		
bolela hore dipolelo ke makalo/kgotso kapa taelo		
ngola serapa hape ke sebedisa matshwao a nepahetseng		
ngola dirapa tse pedi ke sebedisa mahokedi		
bua ka boemo ba lehodimo le tlaemetete		
bala sengolwa ka boemo ba lehodim		
araba dipotso tse tobileng hodima sengolwa		

	😊	😞
neha sengolwa sehlooho		
nyalanya mantswa le meelelo ya oona		
etsa mmapa wa kelello ka boemo ba lehodimo		
sebedisa mmapa wa moelelo ho ngola serapa ka boemo ba lehodimo		
bona maetsi le malatodi ho dipolelonolo		
fetolela dipolelo ho lekgathe letlang		
kopanya dipolelo ka tshebediso ya makopanyi		
toloka setshwantsho wa boemo ba lehodimo		
sebedisa ditshwantsho ho bontsha sesosa le ditlamorao		
sebedisa ditshwantsho ho latellisa tlhahisoleseding		
ngola dirapa hodima ditshwantsho		
ngola dipolelo ke sebedisa mantswa a ngolwang ka ho tshwana empa		
moelelo o fapane		
hlahisa maikutlo		
ngola serapa ke hlahisa maikutlo		
bona digerante		
nyalanya ditshwantsho le dintho		
bona lengolo dipolelo ke sebedisa maemedi		
ngola dipolelo ke sebedisa maetsisamodumo		
mamela kgaso ya tsa bolepi mme ka iketsetsa kgaso ya ka		
bala mmapa wa boemo ba lehodimo		
araba dipotso ka mmapa wa boemo ba lehodimo		
lepa boemo ba lehodim		
hlophisa sengolwa		
bona maetsi le mahlalosi polelong		
ngola dipoleloke sebedisa mabitsokgopolo		
ngola dipolelo ke sebedisa mantswa a peletwang ka ho tshwana empa meelelo e fapane		

L

e

n

a

n

e

o

Tema 7: Mefuta e fapaneng ya dipale

Dipale Kotara 4: Dibeke 1 - 2

97 Setswalle se senyehileng 70

O bua ka ho ba le bukatsatsi
O bala pale ho tswa ho bukatsatsi.
O araba dipotso tse itseng ho hlaha paleng.
O akanya hore ke sengolwa sefe.
O lepa tlhahisoleseding.
O amanya tlhahisoleseding maamong a hae.

98 Ho ngola bukatsatsing ya ka 72

O nyalanya dikapolelo le meeelo ya wona.
O etsa mmapa wa mohopolo ho lokisetsa ho ngola bukatsatsi
O ngola bukatsatsi.
O bona mabitso, makgethi le mahlalosi dipolelong.

99 Ho sesisa maqhubung a hlaha 74

O bua sehlopheng ka dipapadi tsa ka ntle le tsa ka tlung.
O bala lengolo ka ho sesisa ho tloha Kapa ho ya Khairo.
O araba dipotso tse itseng hodima serapa.
O lepa tlhahisoleseding.
O fana ka mabaka a karabo.
O bona diphapang pakeng tsa lengolo la semmuso le leo e seng la semmuso.

O nyalanya mantswe le meeelo.

100 Ho buisana le Carven 76

O lokisetsa lengolo a sebedisa mmapa wa kelello
O ngola lengolo.
O kenya maemedi bakeng sa mabitso.

101 Pale e kgutshwane 78

O bua le sehlopha sa hae ka mmimo.
O tshwantshisa pale.
O bala pale.
O nyalanya mantswe le meeelo ya wona.
O araba dipotso tse itseng hodima pale.
O araba dipotso ka baphetwa, mookotaba le moralo.
O hlahisa maikutlo.
O neha pale sehlooho.

102 Ho ngola ho monate 80

O ngola lengolo.
O hlophisa lengolo.

O sebedisa maemedi dipolelong.
O ngola serapa hape ka matshwao a puo a nepahetseng.
O arola lentswe ka dinoko tsa ona.

103 Kotara e ntjha ya sekolo 82

O bua sehlopheng sa hae ka ho boela sekolong.
O bala pale ka ho boela sekolong.
O araba dipotso tse itseng hodima pale.
O ngola kgutsufatso ya pale.
O hlahisa maikutlo.
O a lepa.

104 Ho ngola tshekatsheko 84

O ngola tshekatsheko ya pale a sebedisa foreimi.
O bona moetsi le moetsuwa dipolelong.
O ngola polelo a sebedisa polelwanaahlalosi.
O kgetha lentswe bakeng sa polelwana.
O beha mantswe ho ya ka alefabeto.

Sengolwa se rutang Kotara 4: Dibeke 3 - 4

105 Dinkwe 86

O bua ka serapa sa diphoofole kapa zoo.
O bala sengolwa le faele ya dinnete ka dinkwe.
O araba dipotso tse itseng ka dinkwe.
O hlaola tlhahisoleseding.
O fana ka mabaka a dikarabo tsa dipotso.
O bona sepheo sa sengolwa.
O araba dipotso tse lenaneng.
O hlalosa moelelo wa sekapolelo.

106 Haholwanyane ka ho ngola ka taba ya nnete 88

O bona phapang pakeng tsa nnete le kgopolo.
O bona nnete le kgopolo lenaneng la lenaneo.
O ngola ka phoofole e hlaha a sebedisa foreimi.
O sebedisa puo e nepahetseng.
O fetola mahanyetsi ho mahlalosongwe.

107 Tlaleho ya koranta 90

O kgutsufatso le ho bala taba ya koranta.
O phethela karete ya dintlha.
O bala taba ya koranta.

O araba dipotso hodima taba.
O bua ka sehlooho sa taba.
O hlaola taba ho fumana tlhahisoleseding ya nnete.
O nka qeto hore ke serapa sefe se kgutsufatsang taba.
O nka qeto ka kamano pakeng tsa taba le setshwantsho.

108 Ho kwetlisa ho ngola tlaleho ya koranta 92

O ngola tlaleho ya koranta a sebedisa foreimi.
O kopanya dipolelonolo ho etsa dipolelomararane a sebedisa makopanyi.

109 Ho nyolohela Table Mountain 94

O bua ka Table Mountain.
O bala bukana ka Table Mountain.
O nyalanya mantswe le meeelo ya wona.
O bala serapa mme o araba dipotso hodima sona.
O hlahisa maikutlo.

110 Haholwanyane ka thaba 96

O lokisetsa tlaleho ka Table Mountain.
O ngola tlaleho ka Table Mountain a sebedisa foreimi.
O taka mmapa.
O bona lebitso, polelwanaakgethi le polelwanaahlalosi.
O ngola serapa hape a kenya ditlhaku tse kgolo.
O arola lentswe ka dinoko.

111 Ho ya serapeng sa diphoofole 98

O bua ka Kruger National Park.
O bala atikele makasineng ka ho etela Kruger National Park.
O araba dipotso ka atikele.
O bona nnete le kgopolo
O araba dipotso hodima mmapa.
O bona moelelo wa sekapolelo.

112 Ka ho latela mohlala 100

O ngola tlaleho a sebedisa foreimi.
O bona dipolelo tsa maemedi.
O sebedisa mahlalosongwe.
O bona dipolelo tsa dikao.
O ngola dipolelo a sebedisa mantswe a bitswang ka ho tshwana le maetsisamedumo.

Ha re bueng

Buisanang dihlopheng tsa lona.

O na le bukatsatsi? Haeba o na le yona bolella sehlopha sa hao hobaneng o na le yona. Ha o se na yona bolella sehlopha sa hao hobaneng.

Ha re baleng

Bala pale ena ho hlaha ho *Diary of a Wimpy Kid-Hard Luck*, ka Jeff Kinney.

Labone

E se e le dibeke tse pedi nna le eo e neng e le motswalle wa ka, Rowley Jefferson, re bile le ntwala ya pele e kgolo. Ho bua nnete, ke ne ke hopola hore ha jwale o tla be a se a ile a **kgutla a hahaba ho nna**, empa seo ha se a etsahala.

Hantlente ke qala ho ngongoreha, hobane haufinyana sekolo se a qala, mme haeba setswalle sena se **kgutlela maemong a sona**, se seng se tshwanetse ho etsahala ka potlako. Haeba kannete ho fedile ka Rowley le nna, **ho tla ba hobe** hoba re ne re na le setswalle se setle.

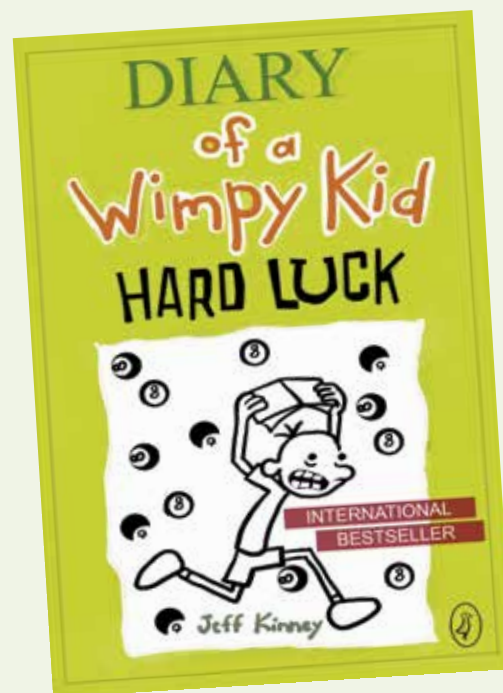
Ha e le mona setswalle sa rona e **le taba ya maobane**, ke tla tlameha ho batlana le motswalle e mong hape e motjha. Bothata ke nako e tla beng e senyehile ka setswalle sa ka le Rowley. Ha ho eo ke mo nahanang ya ka nkang sebaka sa hae.

Bao ke ba nahanang ha jwale ke Christopher Brownfield le Tyson Saunders. Empa e mong le e mong wa bona o na le mathata a hae. Matsatsing a ho qetela a Lehlabula ke ne ke ntse ke na le Christopher, haholo hobane o hohela batho ho yena. Empa ke motswalle wa nakwana e seng selemo ho pota. Tyson o lokile ebile re rata dipapadi tsa video tse tshwanang. Empa re fapana dinthong tse ngata hoo ke ipotsang hore na nka kgona ho ba le yena nako yohle.

Ngwana e mong ya se nang motswalle ke Fregley, empa ke mo tlositse kgale hore e ka ba motswalle wa hlooho ya kgomo.

Le ha ho le jwalo ke **siile monyako o butswa hanyane** bakeng sa Rowley, hore haeba a ka a kgutla. Empa haeba a batla ho boloka setswalle sena o tlameha hore a etse ho hong ka potlako.

Lebaka ke hobane kamoo ditaba di leng ka teng a **ke ke a kgahlisa** othobayokerafing ya ka.

Ha re ngoleng

Sengolwa sena se hlaha bukatsatsing. Ngola dintho tse pedi tse bontshang hore sengolwa sena se hlaha bukatsatsing.

Mongodi o tshwengwa haholo ke eng ho ya ka se ngotsweng bukatsatsing ya hae?

Greg, eo e leng mongodi wa bukatsatsi, o nahanne hore Rowley o tla kopa tshwarelo empa ha ho a ba jwalo. Hobaneng o nahana hore ha a kopa tshwarelo ho Greg?

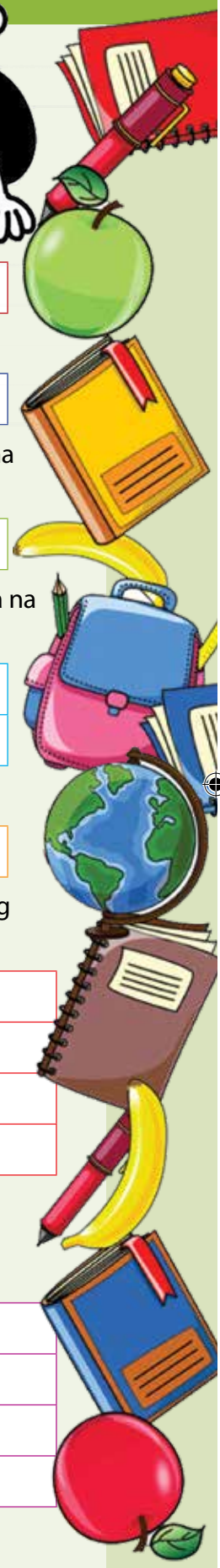
Greg o bolela ka ba bang bao a nahanang hore e ka ba metswalle empa o nahana hore ha ba na ho loka. Hobaneng a nahana hore a ke ke a ba motswalle le mang kapa mang wa bona?

Na ke sengolwa sa semmuso kapa seo e seng sa semmuso?

O nahana hore sena se tla tsamaya jwang ho Greg? Ngola serapa seo e ka bang ngolo ya Greg bukatsatsing.

Na o kile wa ba le bothata ba ho lwana le motswalle wa hao e moholo? Ngola serapa o bolele se ileng sa etsahala.

Ha re ngoleng

Taka mola ho nyalanya dipolelwana tse
hlahang sengolweng le meeelo ya tsona.

kgutla a hahaba

kgutlela maamong

ho tla ba hobe

taba ya maobane

monyako o butswa hanyane

a ke ke a kgahlisa

ha ho no ba hotle

monyetla wa ho kgutla

ho qeka

moo ho tshwanetseng

ho tla senyeha

e fedileng

O tlo ngola ka hara bukatsatsi ya hao, empa pele
o tlo etsa moralo wa tsona.

Ha re ngoleng

O tlo ngola ka matsatsi a mararo. Ya pele ke setswalle se senyehileng; ya
bobedi o ngola kamoo o ileng wa ikutlwa kateng; ya boraro o tla bolela seo
o ilo se etsa ka taba eo. Se lebane ho neha sengolwa ka seng letsatsi.

Etsa mmapa wa kelello ho lokisetsa ho ngola bukatsatsi.

Ho ngolwa ha bukatsatsi

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Sebedisa mmapa wa hao wa kelello ho ngola bukatsatsing ya hao. Ha o se o ngotse kopa motswalle wa hao ho e hlahloba le ho e hlophisa ha ho hlokeha. Jwale ngola hantle ka makgethe leqepheng lena.

Ha re ngoleng

Balang dipolelo tse na. Polelong ka nngwe etsetsa lebitso sedikadikwe, sehela lekgethi mola mme o khalare lehlalosi ka mmala o mosehla.

Kotara e ntjha e a qala haufinyana.

Motswalle wa ka wa hlooho ya kgomo o dutse heso.

Funnu Fregley o tsamaya butle.

Ho molemo hore Rowley a etse se seng ka potlako.

Ntwa ya pele ya Greg e nkile nako e telele.

Ha re bueng

Bua le wa mphato wa hao ka dipapadi tsa ka ntle le katlung.

Buisanang ka dipapadi tseo le di bapalang mobung le tseo le di bapalang metsing.

Na o ka rata ho sesisa seketswana? Bolela hobaneng.

Ke boleng bofe boo o tlamehileng hore o be le bona ha o batla ho sesisa seketswana?

Dumela Alba

Hang dilemong tse tharo pehiso ya Cape to Cairo e a tshwarwa. Selemong sena ke ile ka seseng sa diketswana! Ha ke tsebe kapa ke o bolelletse, ntatemoholo e ne e le motshwasi wa dihlapu mme ntate ke seahi sa dikepe. Kahoo dikepe esale e le karolo ya bophelo ba ka. Ha ke sa le monnyane re ne re na le sekepe se sennyane, mme ntate o ne a re isa Zeekoevlei. Ka tsatsi le leng ka bona bana ba sesisa ka bo bona mme ka tseba hore ka tsatsi le leng ke tla sesisa ka bonna.

Jwaleka ha ke se ke hodile mme ke le matla kgale ke kenela diphehiso mme ke hlola tse ngata tsa tsona. Feela ha mokapoteni wa seketswana sa ho ya *Cape to Cairo* a ntsetsa a mpotsa hore na nka rata ho ya le yena, ke ne ke sa kgolwe lehlohonolo la ka! Leeto e ne e le sehlohlo sa bophelo ba ka.

Pehiso e ne e le ntle! Letsatsi ka leng ho ne ho etsahala se seng se thabisang. Re bone ditsuonyana tsa didolfini le hlapu e fofang. Bosiu bo bong di ne di le ngata hore di re thule- thuu!

Ke ile ka ba le lefu la lewatle hang feela- letsatsing la pele-mme ke ne ke tshohile feela leetong, ha ho ne ho na le sefelo se tshabehang metsi a phahametse hodimo haholo-bophahamo ba moaho o mekato e mmedi.

Re ne re le seketswaneng sa bobedi ho fihla Rio de Janeiro, mme re ne re tshetse lewatlehadu ka matsatsi a leshome le metso e mehlano.

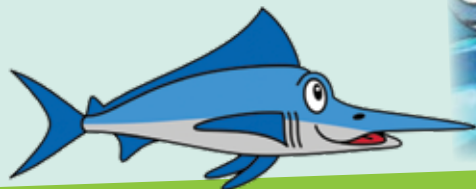
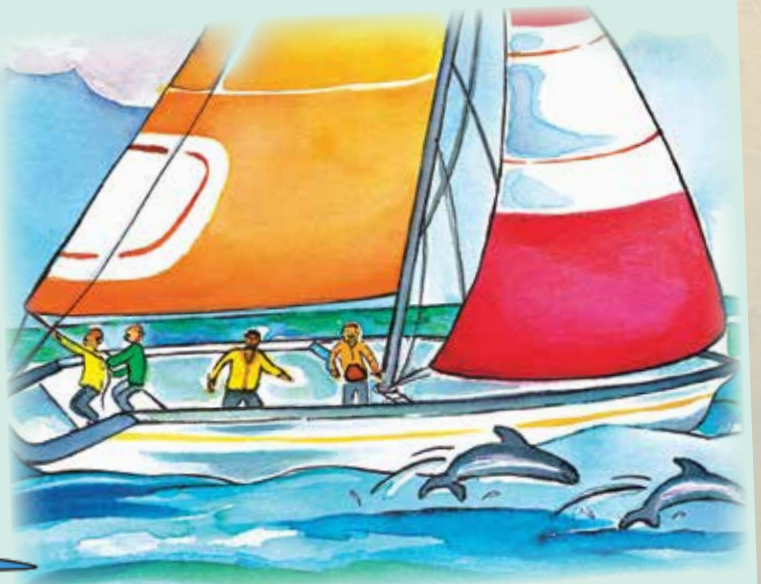
Ke ne ke le maswabi ha re fihla hae kaha e ne e le pheletso ya nako e monate haholo. Empa ke nahana hore ke ne ke thabetse ho boela ke bona lefatshe hape.

Le ha e le mona ke itokisetsa Makgaola kgang a Lefatshe, ke tshepa hore re boela re bonana hape haufi.

Ka thabo

Carven

Ha re baleng

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Peiso ya *Cape to Cairo* e tshwarwa makgetlo a makae?

Na peiso e a ratwa? Fana ka mabaka a karabo ya hao.

Hobaneng Carven a ile a kgahlwa ke ho sesisa?

Carven ha a bolele dilemo tsa hae ha a kenela peiso. O nahana hore o ne a le mokae?

Na Carven o hlwahlwa ka ho sesisa? Fana ka mabaka a karabo ya hao.

Ke peiso efe eo e bileng sehlohlolo sa bophelo ba hae?

Ke dintho dife tse pedi tse kgahlileng haholo tse etsahetseng seketswaneng?

Na lengolo lena ke la semmuso kapa la setswalle? Fana ka mabaka a mararo bakeng sa karabo ya hao.

Ha re ngoleng

Nyalanya mantswe a fifaditsweng le meelelo ya wona jwalo ka ha a sebedisitswe lengolong la Carven. Ngola mantswe a fifaditsweng dikishinaring ya hao.

sehlohlolo	seha mola	ho etsa ho bonwa	ho ba karolo	hatella
phahama	ho ya hodimo	ho tlala	ho nona	maqhubu
lefu la lewatle	hantle	hlatsa	kgena	ho kudiswa ke lewatle
pehiso	ho phehisana	lehlakore	ho sesa	kgahlano

Ha re ngoleng

Inahane o le Alba. Ngola lengolo o arabe Carven. Lengolong bolella Carven kamoo o labalabelang ho kopana le yena le ho utlwa haholwanyana ka leeto. Mmolelle seo o neng o se etsa ha a le siyo, empa haholo mmolelle ka puisano ka radio le TV eo o mo lokiseditseng yona ha a fiha hae le seo a tshwanetseng ho se lokisa bakeng sa tsona. Hopola hore ke lengolo la setswalle mme le tshwanetse ho utlwahala jwalo.

Pele lokisa lengolo la hao. Ka morao ho tokiso eo kopa motswalle wa hao ho hlahloba le ho o thusa ho le lokisa moo ho hlokalang. Jwale ngola ka makgethe bukatshebetsoeng ena.

Lengolo le yang
ho Carven

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Ngola dipolelo tse na hape. Kenya maemedi a nepahetseng mantsweng a sehetsweng mela. Sebedisa maemedi a ka tlaase.

yena

yena

rona

tsona

yena

Mokapotene Petersen o hopotse hore _____ a ka hapa pehiso ya *Cape to Cairo*.

Ke polishitse mehwele ya monyako wa borase hore mehwele ya _____ e benye.

Ke teane le Samson seketswaneng mme ke mo ratile _____.

Samson le nna re hlatswitse dijana hoba _____ re ne re le mosebetsing wa kitjhene.

Ke ile ke ikamahanya le mme wa ka hore _____ a se ke a tshwenyeha.

Ha re bueng

Bo-Kaap e hokae? Ha o sa tsebe botsa titjhere ya hao kapa o ye laeaborari ho fumana hore e hokae.

O natefelwa ke mmimo? O natefelwa ke ho mamela mmimo wa mofuta ofe?

O nahana ho bohlokwa ho ithuta ha o se o tswile sekolong? Bolela hobaneng.

O batla ho ithuta eng ha o se o tswile sekolong? Bolela hobaneng.

Ha o se o badile pale e ka tlase, e tshwantshise le sehlopha sa hao. Qeta hore ke dikarolo dife tsa pale tseo o batlang ho di sebedisa. Ha o e tshwantshisa hopola ho tadima babohi mahlong mme o iponahatse o kgodisa. Se le bale ho latellisa diketsahalo tsa pale ka nepo.

Mong Banjo e ne e le monna e molelele, e mosesane ka lebala le fifetseng le moriri o bosweu ba lehlwa. Lebitso la hae la nnete e ne e le James John McCloyd. Ntate wa hae le ntemoholo wa hae e ne e le disesisi bobedi mme wa hae e ne e le wa leloko la Malay.

Ba ha MacCloyd ba ne ba dula ntlong ya diphapusi tse tharo mmileng wa Chiapinni Bo-Kaap.

Ha ntate wa James a ne a le lewatleng mme wa hae o ne a hlokomela ntlo le ho netefatsa hore o hlwekile, o phela hantle e bile o thabile mme o ya sekolong ka mehla.

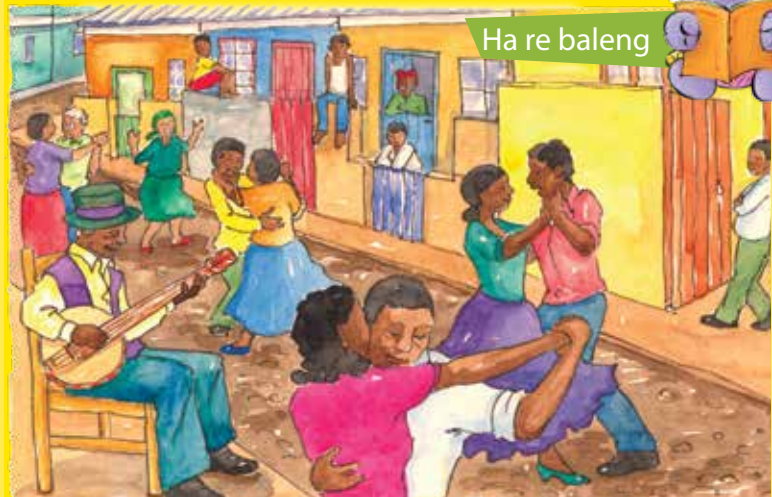
Ha James a sa le motjha, ntate wa hae o ile a mo rekela banjo. E ne e na le hlooho e tjhitja, molala o molelele, le dikgwele tse nne. Kamehla ha ntate wa hae a fihla hae ho tswa lewatle o ne a ruta mora wa hae hore e bapalwa jwang.

Mafelong a beke, baahi bana ba Malay ba banyane ba ne ba kopana mmoho. Ho ne ho ba le motjeko le pina mme James o ne a bapala banjo ya hae. Ya eba rammino ya hlwahlwa. Ha a qala ho bina le ho bapala bohle ba ne ba hlollwa, mme ha a qeta ba ne ba opa mahofi ba hweletsa e ka lengeloi le qete ho ba bapalla.

Ha a le 12, batho ba qala ho mmitsa Banjo, mme a tsejwa e le Banjo bophelo bohle ba hae. "Ha ke qeta sekolo se phahameng ke tla ya yunivesithi," a bolella mme wa hae. "Ke batla dikiri ya mmimo."

Empa tsietsi ya hlaha. Ntate wa Banjo a shwa mme a tlameha ho ya sebetsa ho thusa mme wa hae. Yaba mme wa hae o a shwa. Banjo a qeta ka ho ya lewatle. A boloka tjelete ya hae mme a ithuta banjo ya hae ha feela a kgona. Kamora dilemo tse hlano a kgutlela hae, a qeta kerenti ya 12 sekolong sa batho ba baholo mme a ya yunivesithi ho ithuta mmimo.

Ha a ntse a ithuta, a fana ka dithuto tsa mmimo le ho ruta batho ba hodileng le batjha ho bala le ho ngola. A tuma hohle mme batho ba tla ho yena bakeng sa dithuto tsa mmimo ho hlaha dikarolong tsohle tse fapaneng.

Ha re baleng

Banjo o fumane dikiri ya hae ya mmimo ha a le dilemo tse mashome a mararo. Thuto ya hae e ikgethileng e ne e le *Classical guitar*, empa banjo ya dula e ntse e le lerato la hae la pele. O ne a ka tsamaya a hlwella Signal Hill mme a bapale banjo ya hae a dutse hodima jwang bo botala. O shwele ha a le dilemo tse mashome a robong a metso e mmedi-monna ya thabileng, ya kgotsofetseng.

Ha re ngoleng

Taaka mola ho nyalanya mantswe a fifaditsweng le meeelo ya wona. Ngola mantswe a fifaditsweng dikishinang ya hao.

Ha re ngoleng

Bala serapa hape mme o arabe dipotso tsena.

lebala	ho opa diatla
tsietsi	hlahetseng ka mahetla
hlollwa	ho boha ntho e ntle
hlwahlwa	mmala wa letlalo
mahofi	ketsahalo e bohloko

Mohale paleng ena ke mang? _____

Ke mang ya phetang pale? Etsesa karabo ya hao ka tlaase sedikadikwe.

Banjo Mme wa hae Motho wa boraro- motho e mong ya tsebang Banjo
Bolela hobaneng o nahana jwalo.

Pale e etsahala hokae? Na mongodi o entse tulo eo e kgolehe? O entse seo jwang?

Moralo wa pale ke ofe? Ho etsahalang?

Kgohlano kapa bothata ke bofe? Na ho na le tharollo?

Bolela hore mohale o phonyoha jwang mathateng.

Na o natefetswe ke pale? Bolela hobaneng.

Neha pale sehlooho. _____

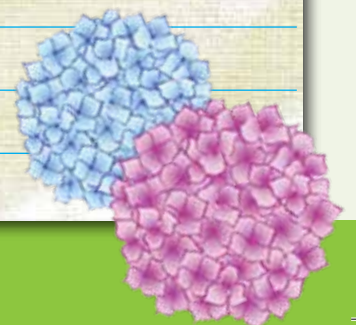
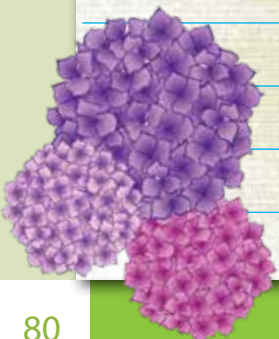
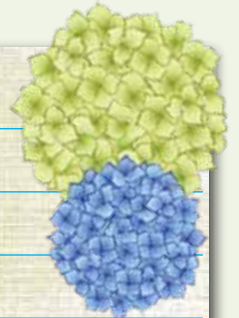
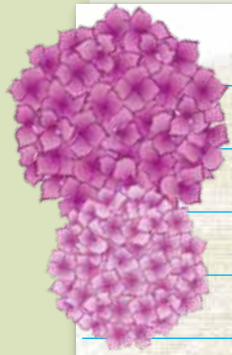
Ha re ngoleng

Nahana e le hore Banjo o o nehile dithuto dilemo tse ngata mme le se le le metswalle e meholo. Ha a se a shwele, o ngolla ba le lapa la hae lengolo o ba bolella seo Mong Banjo a o etseditseng sona. Ngola lengolo. Ha o qetile kopa motswalle ho le bala mme a lokise dipphoso moo ho hlokahalang.

Serapeng sa pele hlalosa kamoo o saretsweng kateng ke ho hlokahala ha hae.

Serapeng sa bobedi le sa boraro, hlakisa hore ke sefe seo Mong Banjo a se entseng se mo etsang hore a ikgethe tjena ho wena le ho ba bang ba bangata.

Serapeng sa ho qetela, bua ka seo a se fihlelletseng le hore hobaneng wena le setjhaba le tla mo hopola.

Ha re ngoleng

Sebedisa mahlalosi ana ho phethela serapa sena.

motseng

hoseng

ka moya
wa hae

jwanng

bohloko

yunivesithing

ka thabo; nako le nako

Mong Banjo a bapala banjo ya hae . A letsa ka ohle. O ne a rata ho bapala a dutse . Kamora lefu la batswadi ba hae a ya dikepeng ka moya o . O ne a rata ho thusa ba bang hore le bona ba fihle . Batho ba sarelwa ha a hlokahala. Empa thuto tsa hae tsa sala wa habo mme bohle ba ne ba bina dipina tsa hae ba mo hopola.

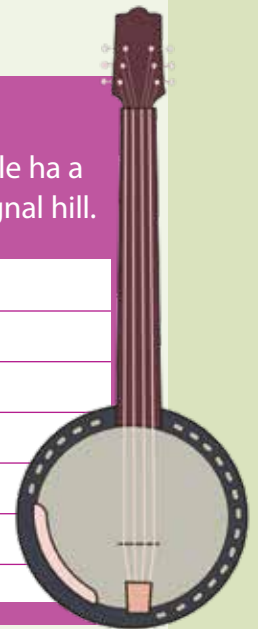

Ha re ngoleng

Ngola serapa sena hape o kenya ditlhaku tse kgolo moo ho hlokahalang.

mong banjo o ne a dula chiapinni kapa bophirima. lebitso la hae la nnete e ne e le james johnmccloyd mme mme wa hae e ne e le wa leloko la malay. mong banjo o ne a se a hodile ha a ithuta mmimo yunivesithing. le ha ho le jwalo o ne a ntse a rata ho bapala banjo ya hae signal hill.

Blank writing area with horizontal lines for notes.

Ha re ngoleng

Arola mantswe ana ka dinoko tsa wona mme o opele lentswe le lentswe.

Mohlala: le/ba/la: dinoko tse tharo

mafelo a beke _____	hangata _____
yunivesithi _____	tsietsi _____
tsebahala _____	kgotsofetse _____

Ha re bueng

O ikutlwa o le jwang ha o kgutlela sekolong? O thabile kapa o hloname?

O ikutlwa jwang ho ba tlelaseng ya titjhere e ntjha?
O lebelletse eng haholo?

Ha re baleng

E ne e le letsatsi la pele kamora phomolo. Kgwedi yohle ya phomolo e monate.

Empa Pulane, Thabo le Boitumelo ha ba a sarelwa ho kgutlela sekolong. Ba ne ba thabile.

Boraro ba bona ba ne ba eme lebaleng la dipapadi ba tadima mabala a sekolo. Ha ho se fetohileng. Sekolo sa poraimari sa Hudson se ne se ntse se tshwana le mehleng.

Moaho wa sekolo o ne o tsofetse o le mosootho. Boemo ba makoloi bo bonnyane bo ne bo tletse makoloi a matitjhere. Dihlahla hodimo le motsheo ho mabala a dipapadi di ne di ntse di fifetse di tshosa sa mehleng. Athe lebala la dipapadi lona le ne le tshwauwe e le la bolo, le le malala a laotswe bakeng sa papadi ya pele ya kotara.

“Re qala papadi kgefutsong ya hoseng?” ho botsa Lily.

Zack le Khal ba oma dihlooho.

Zack o ne a le mokgutshwane, ka moriri o fifetseng o moloho o tiileng. Zack o ne a le molelele a le sefahleho se sesesane.

“Ho lokile, ke tatile,” ho rialo Zack.

“Le nna,” Khal o a dumela.

Lily a tlosa moriri wa hae o mmala o mosweu sefahlehong sa hae. “Ke nako re sa bapale bolo ya maoto,” o realo.

Le jwale e bile nako e telele. Nako e telele haholo.

Sekolo sa bona se ne se le setsing sa motsehadi. Kgutlotharo ya lefatshe moo se neng se le teng e ne e na le mmila o sephethephethe ka lehlakoreng le leng, le diporo tse mmalwa mahlakoreng a mang.

Diterene di ne di duma di feta sekolong letsatsi lohle.

Sebaka sa motse moo Lily le ba bang ba neng ba dula se ne se ahuwe ka tsela eo ho neng ho se sebaka sa mabala le phaka. Ho ne ho se sebaka sa bolo. Sebaka seo bana ba neng ba ka bapala bolo e ne e le mabaleng a sekolo feela.

Zack a pikitla matsoho a hae mmoho mme a botsa, “Na le bone 4x4 ela e ntjha” Maddie, motswalle e moholo wa Thabo a hoeletsa, “Ke ya hae-ya titjhere wa rona e motjha! Na le se le mmone?”

Bohle ba tsitsinya dihlooho.

“Tjhee, o tlamehile hore e be o di shebile ha a kganna 4 x 4,” ho tjho Zack feela ha

tshepe ya sekolo e lla.

“Re tla utlwa kopanong,” ho tjho Lily.” E a qala ka mora metsotswana.”

Yaba metswalle e mene e leba sekolong ba tletse tshepo ka kotara e ntjha le titjhere ya bona e ntjha.

(Ka Tom Palmer)

Ha re ngoleng

Bala pale e ngotsweng ke Tom Palker hape. Neha pale sehlooho.

Ke eng seo metswalle e mene e natefelwang haholo ke ho se etsa?

Na ba kgonne ho bapala bolo matsatsing a phomolo? Bolela hore hobaneng.

Bana ba ne ba dula pela seporo sa terene. Hobaneng o nahana hore sena se bile boima?

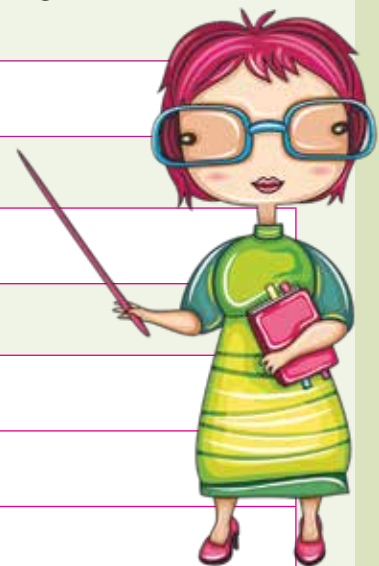
Na o nahana hore ho ne ho le bobebe hore bana ba utlwe se rutwang sekolong?
Bolela hobaneng.

Zack, Lily le Khal ba ne ba fapane jwang?

Ngola kgutsufatso ya pale ka dipolelo tse ka bang tharo.

Bana ba ne ba lebelletse ho bona titjhere ya bona e ntjha. O nahana hore titjhere e ne e le jwang?

Ha re ngoleng

O kopuwe ho sekaseka buka ya Tom Palmer. Ngola tshekatsheko ya hao tlasa dihlooho tse na. Ha o qetile ho e ngola kopa motswalle ho e hlophisa.

Tshekatsheko ya buka

Pale e ka

Bana ba bane ba natefelwa ke

Ke ratile/ha ke a rata pale ena hobane

O bale/se bale buka ena hobane

Ha re ngoleng

Sehela moetsi le moetsuwa mola polelong ka nngwe.

Bana ba bane ba rata ho bapala bolo.

Matijhere a emisa dikoloi tsa bona boemelong bo bonyenyane ba dikoloi.

Titjhere e motjha o kganna 4 x 4.

Bana ba ile phuthehong hang ba fihlile sekolong.

Bana bohle ba dula pela seporo sa terene.

Ha re ngoleng

Ingolle dipolelo tsa hao o sebedisa mantswe ana.

ena

eo

tsena

tseo

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Qetela dipolelo tsena. Sebedisa maetsi a ka masakaneng.

Polelo e nang le pehelo e bitswa polelopehelo. E ka qala ka ntle le ha kapa haeba.

Mohlala: Noha e tla ntoma haeba ke e atamela.

Noha e tla ntoma ntle le ha ke sa e atamele.

Mohlala:

Dijalo di tla shwa (metsi)

Dijalo di tla shwa **ha o sa di fe metsi.**

Bana ba ke se bapale bolo (kwetswe)

Zack ha a tsebe ho rarolla bothata (thuso)

Bana ba ke ke ba feta dihlahlobo (bala)

Ntle le ha dikolo di butswa (bapala)

Lebala la dipapadi le seretse (pula)

Ha re ngoleng

Bopa dipolelo ka le leng le le leng la mantswe a ka masakaneng.

haufinyana

hona jwale

hobane

hloka

kapele

ELA HLOKO:

Phetapheto ke tshebediso ya ho pheta mantswe kapa dinoko ho hatella, ho matlafatsa kapa ho neha mantswe modumo o itseng.

dipalopalo

setjhabatjhaba

mothomotho

didietsa

morearea

Ha re ngoleng

Beha mantswe ana ka tatellano ya alefabeto.

bolo	beha	bina	besa	botsa	bana
bula	boi	bonolo	bapala	bela	busa

Ha re bueng

Na o kile wa ya serapeng sa diphoofolo? Bolella sehlopha sa hao ka serapa sa diphoofolo.

Ke mang ya hlolang ntweng, tau kapa nkwe? Tjhee, haeba boholo bo na le seabo nkwe e tla hlola. Ke hobane dinkwe ke tsona tse kgolo hofeta ho ba leloko la dikatse. Di hola ho fihla dimitara tse 3,5 ka bolelele mme di bekga 304 kg. Dinkwe ha di kgolo feela, ebile di lebelo. Di ka matha ka lebelo la dikilomitara tse 64 ka hora mme di ka qhoma hodimo ho fihla dimitara tse 9. Sena se bolela hore di na le ho qhomela ho kotsi. O ke ke wa nahana hore phoofolo e kgolo, e lebelo, e bohale tjena e hloka thuso hore e phele, empa ho jwalo. Dinkwe ke diphoofolo tse kotsing.

Di kotsing ka lebaka la batho ka tsela tse pedi: ho di tsoma le ho senya moo di dulang.

Dinkwe di tsomelwa matlalo

a tsona le ditho tsa tsona, tse etsang tjhelete. Batho ba bang China le dinaheng tse ding tsa Asia ba dumela hore ditho tsa nkwe di na le matla a ho fodisa. Hape di tsomelwa ho itlosa bodutu. Ho bolela hore batho ba tsoma dinkwe bakeng sa monate wa ho tsoma le ho bolaya.

Batho ba sentse le moo di dulang-moo di kgonang ho iphedisa. Hodima moo meru e tlositswe ho aha dipolasi le dimaene. Dinkwe di hloka lefatshe le lengata ho phela. Nkwe e tona e hloka 100 km² hobane dinkwe di boulella moo di dulang mme di phela ka bonngwe. Ka lebaka lena ha ho bobebe hore di hlokomelehe hoba lefatshe ha le yo bakeng sa dinkwe tse ngata le ho leka ho di tshireletsa.

Ha re baleng

TABA YA NNETE

- Palo e ka bang halofo ya madinyane a dinkwe ha a phele ho feta dilemo tse pedi.
- Madinyane a dinkwe a siya bommawona ha a le dilemo tse ka bang pedi.
- Sehlopha sa dinkwe se bitswa sehlopha.
- Dinkwe tse tshweu di mmalwa halofo. Peo e di etsang tshweu e fumanwa feela ho 1 ya 10 000 ya dinkwe.
- Dinkwe hangata di tsoma ka bonngwe, bosiu.
- Katleho ya ho tsoma ha tsona e ka tlase ho ho 10%.
- Dinkwe di ka tloa bophahamo ba 9m. Ho dinkwe tse ngata tse ruuweng ho feta tse phelang hahona.
- Tse ding tsa tsona tse neng di hlahetse moo di neng di kwalletswe teng di tletswe Afrika Borwa hore di busetswe bohlaheng. E ka ka seo se a sebeta.

Ha re ngoleng

Hlaola serapa le tlhahisoleseding e ho taba ya nnete ho araba dipotso tsena.

Dikwena di hola hakae? _____

Di bekga bokae? _____

Di ka matha ka lebelo le lekae? _____

Nkwe e tona e hloka lefatshe le lekae hore e phele? _____

Madinyane a dinkwe a tlohela bomma ona neng? _____

Jwale bala sengolwa ka hloko mme o arabe dipotso tsena.
Ngola mabaka a mabedi ao dinkwe di a tsomelwang.

Sepheo sa mongodi se seholo ka ho ngola atikele ena ke sefe? Tshwaya karabo ya hao.

- Ho neha babadi tlhahisoleseding e hohelang ka dinkwe
- Ho susumetsa babadi ho thusa ho tshireletsa dinkwe
- Ho hlaloesetsa babadi hore hobaneng ha palo ya dinkwe lefatsheng e le kotsing

Hobaneng dinkwe di lahlehetswe ke bodulo ba tsona ba tlhaho?

Hobaneng o nahana hore dinkwe di a tsongwa?

Hobaneng ho le boima ho tshireletsa palo ya dinkwe?

Ke sefe sa dipolelo tsena seo e leng kgopolo?

- Dinkwe di ka hola bolelele ba maoto a leshome le motso o mong.
- Ho tshireletsa dinkwe tse hlaha ho bohlokwa.
- Batho ba beile boteng ba dinkwe tse hlaha kotsing.

Ke efe ya dipolelo tse latelang e hlalosing hantle lentšwe "bohlheng" le sebedisitsweng serapeng sa ho qetela?

- Ho boloka diphoofolo ka ho di beha dizoo
  - Ho kgutlisetsa diphoofolo tse hlahetseng moo di neng di kwalletswe teng tlhahong.
- Hlalosa sekapolelo "...".

Ke efe ya tse latelang e itshetlehileng hodima tlhahisoleseding e sengolweng?

- Diteko tsa ho tshireletsa dinkwe di na le le katleho e itseng, empa ho na le ditshitiso tse ngata.
- Diteko tsa ho tshireletsa dinkwe di hlolehile nako e fetileng, empa ho na le lebaka la ho tswella pele ho leka.
- Diteko tsa ho tshireletsa dinkwe di atlehile hoo di seng di se kotsing.

Ha re ngoleng

Bongata ba tlhahisoleseding atikeleng ena ka dinkwe ke nnete.

Ha o ngola sengolwa sa tlhahisoleseding o tshwanetse ho tseba hore na seo o se ngolang ke nnete kapa kgopolo.

Tadima lenane lena la lenaneo mme o qete hore na ke taba efe eo e leng nnete le efe eo e leng kgopolo.

	Nnete	Kgopolo
Sebopeho sa nkwe		
Moo di dulang		
Seo di se jang		
Meno a tsona		
Dinkwe ke diphoofole tse tshosang		
Mefuta e fapaneng ya dinkwe		
Dibapadiswa tsa dinkwe ke tseo ke di ratang		

Ha re ngoleng

Bala sengolwa sena.

Ho se ukwetlise le ho ja haholo ho hobe ho rona. O tshwanetse ho tsamaya bonyane hora ka letsatsi. Ho se ukwetlise ho ka baka mathata a mathwafo, mathata a pelo, le botenya. Ha o ja "hamper" mme o sa ukwetlise o ka kula haholo. Ho bohlokwa ho ja diporotheini, dikhabohaedereiti, ditholwana le meroho letsatsi le letsatsi. Tjhokolete ha e a lokela ho jewa, mme dipompong le dinomaphodi di kotsi bakeng sa meno a hao.

Sehela dipolelo tsohle tseo e leng dinnete mola. Etsetsa polelo e entsweng hore e utlwahale eka ke nnete empa e le kgopolo sedikadikwe.

Hobaneng mongodi a e kentse?

Na o nahana hore bohle ba tla dumellana le mongodi? Ngola dipolelo tse pedi o bolela hore o nahana eng.

Ha re ngoleng

Kgetha phoofole e hlaha e o kgahlang. Fumana haholwanyana ka yona mme o ngole ka yona o sebedisa dihlooho tsena:

Setatemente se akaretsang (mohl. "Ditlou hangata di fumanwa morung.")

Letsatsi:

Boleng: (mohl. "Di na le mmele o molelele.")

Blank writing lines for the Boleng exercise.

Ditlwaelo le boitshwaro (mohl. "Ditlou di tlwaetse ho phela e le mehlape.")

Blank writing lines for the Ditlwaelo le boitshwaro exercise.

Seo di se jang (mohl. "Di ja mahlare.")

Blank writing lines for the Seo di se jang exercise.

Ha re ngoleng

Fetola mantswe a sehetsweng mela o sebedisa e nngwe ya mahlalosongwe ana, a tobileng ebile a kgahleha ho feta empa a ntse a na le moelelo o le mong.

- kgolohadi
- dikgoka
- phema
- lelapeng
- lwantsha

Dinkwe ke tse tonanahadi lelokong la katse, mme di tsebahala ka boholo ba tsona le dikgoka. Dinkwe di phela di le nnotshi. Di matla mme di tsoma bosiu. Di nka leeto la dimaele tse ngata di batlana le tshepe, fariki ya naheng, le diphoofole tse ding tse kgolo. Dinkwe hangata di qoba batho, empa tse ding di a senyeha mme di hlasele batho.

Ha re ngoleng

Ho hlaha mantsweng a ka tlaase, kgetha lehlalosongwe bakeng sa lentswe ka leng le tafoleng. A ngole tafoleng tlasa "Mahlalosongwe". Jwale kgetha mahanyetsi (mantswe a moelelo o hananang le oo) mme o a ngole tlasa "Mahanyetsi".

- tlwaelehile
- kgolo
- kapele
- butle
- nnyane
- omme
- mongobo
- sewelo
- fokola
- matla
- kakaretso
- kwaletswe

Lentswe	Lehlalosongwe	Lelatodi
buletswe		
kgafetsa		
metsi		
fokola		
lebelo		
dikgoka		

Ha re ngoleng

Fumana atikele makasineng kapa koranteng e o kgahlang haholo mme o tle le yona sekolong. Bolella tlelase hore atikele e bua ka eng ebe o ba balla yona. Jwale kopa tlelase ho o neha dintlha bakeng sa kgutsufatso le ho bala.

Tlatsa karete ena ya matshwao bakeng sa barutwana ba bang sehlopheng.

KGUTSUFATSO		Kgabane	Hantle	Hloka thuso
Selelekela	Selelekela se bolela hore atikele e bua ka eng.			
Dikahare	Boteng ba tlhahisoleding bo nepahetse mme bo ka atikele. Pehelo e sheba bamamedi.			
Pehelo	O a utlwahala ha a bua mme o sebete. Ho bala O bala hantle ka ho hlaka.			
Ho bala	O tadima pele ha a ntse a bala. O tadima hodimo ha a ntse a bala.			

Ha re baleng

Ntja ya setswalle e emela monga yona ho ya hae

Amir Plume

Mantaha, 2 Phato

India, Dhaka- Ntja ya setswalle e sesitse dinoka tse tharo, ya tsamaya dikilomitara tse 13 mme ya etsa tebello beke ka ntle ho teronko moo monga yona a neng a kwalletswe, koranta e boletse kajeno.

Ha Sohrab Ali a ne a tshwarwa, ntja ya hae e ile ya sesa ka mora seketswana se neng se mo isa teronkong ho tshela noka ya pele, ho tlaleha koranta ya Independent Sungbad.

Mosesisi wa seketswana o lekile ho tshosa ntja ka ho e kgalemela le ho e hweletsa, empa ya nna ya sesa. Teronkong ntja ya ema beke ho fihlela monnga yona a tsamaya, ka di 21 Phato, ho tlaleha koranta.

“Ntja e ne e lla kgafetsa kantle ho heke, empa e ne e tsoka mohatla ha e bona Ali, monnga yona kantle ho heke,” koranta e boletse. Ali o ne a arolela ntja halofo ya dijo tsa hae ha ho ne ho kgoneha.

Ali o ne a tshwerwe ka phoso motsaneng o thoko ho wabo wa Nakia, seterekeng sa Sherpur, 130 km leboyabophirima ho Dakha, ho bolela koranta. Ha a lokollwa teronkong o ile a kgoba matshwao.

Ntja, eo lebitso la yona le sa nehlanwang, ya bohola ka thabo mme ya nyeka maoto a Ali ha tswa, e le monna ya lokolohileng ebile ya thabileng.

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Na o hopola hore sehlooho sa atikele ke se loketseng? Bolela hobaneng.

Boeletsaho okola atikele ho fumana tlhahisoleseding e latelang:

Ntja e sesitse dinoka tse kae hore e be le monnga yona? _____

Ntja e tsamaile dikilomitara tse kae? _____

E emetse monnga yona nako e kae kante ho teronko? _____

Atikele e ngotswe neng? _____

Ke mang ya ngotseng atikele? _____

O nahana hore ntja e ne e le Afrika Borwa kapa naheng e nngwe. Fana ka mabaka a karabo ya hao.

Ke serapa sefe se kgutsufatsang atikele hantle- sa pele kapa sa ho qetela? Bolela hobaneng.

Setshwantsho se tshehetsa seo atikele e leng ka sona jwang?

Ke lentswe lefe ho aa a ka tlase le hlalolang hantle taba ya sehlooho ya atikele?

bonnete	botshepehi	ho thusa	mosa
---------	------------	----------	------

Ha re ngoleng

Nyalanya dipolelo ka ho le letshehadi le dipolelo ka ho le letona.

etsa tebello
mo isa
lokollwa teronkong
tsoka mohatla
motse o thoko

motse o hole le e meng ya toropong
ya isa mohatla kwana le kwana
ya emela monga yona
ya mo lebisa
ya lebela mme ya emela monnga yona

Ha re ngoleng

Ntja ya setswalle e emela monnga yona

Sehlooho

Seka-Mola

Amir Plume

Mantaha, 2 Phato

Mola

Dhaka, India- Ntja ya setswalle e sesitse dinoka tse tharo, ya tsamaya dikilomitara tse 13 mme ya etsa tebello ka ntle ho teronko moo monnga yona a neng a kwalletswe, koranta e boletse kajeno.

Ha Sohrab a tshwarwa, ntja ya hae e ile ya sesa ka mora seketswana se neng se mo isa teronkong sa tshela noka ya pele, ho bolela koranta ya Independent Sungbad.

Mosisi wa seketswana o lekile ho tshosa ntja ka ho e kgalemela le ho hoeletsa, empa ya nna ya sesa. Teronkong, ntja e eme ho fihlela monnga yona a lokollwa beke ka morao, ka 21 Phato, koranta e tlalehile.

Qotso

E tlatsetsa
Tjantjello
Ya botho

“Ntja e ne ella kgafetsa ka ntle ho heke, empa e ne e tsoka mohatla wa yona ka thabo ha e bona monnga yona, Ali a le ka nqa engwe ho trara le heke ya teronko”, koranta e boletse. Ali o ne a arolela ntja ya hae halofo ya dijo tsa hae ha a kgona.

Ali o ne a tshwerwe ka phoso motsaneng o ka thoko ho wabo wa Nakia, seterekeng sa Sherpur, 130 km leboya bophirima ba Dhaka, ho bolela koranta. Ha a lokollwa o ile a kgoba matshwafo.

Ntja, eo lebitso la yona le sa nehelanwang, e ile ya bohola ka thabo mme ya nyeka maoto a Ali ha a tswa a tsamaya, e le monna ya lokolohileng mme ya thabileng.

Mokotaba

Tataiso

E hohela thahasello ya mobadi. E nehelana ka tlhahisoleseding ya bohlokwa.

E hlahisa taba
E araba dipotso tse: kae, neng, eng, hobaneng, mang.

Ha re ngoleng

O ilo ngola tlaleho ya koranta. Tlaleho ke ka baithuti ba bokella tjehelete bakeng sa se molemo.

Tadima di noutsu tse fanweng ka hodimo paleng ya ntja, mme o netefatse hore tlaleho ya hao e na le dintho tsohle tse moo. Phethela kgutsufatso e latelang.

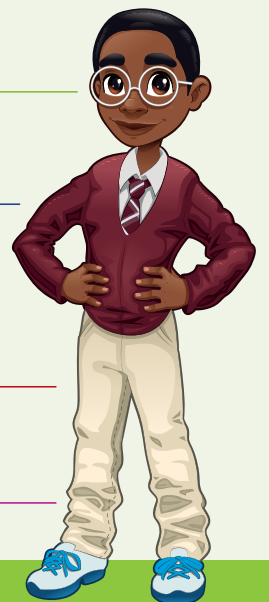
Sehlooho se hohelang mobadi mme se akaretsa pale

Seka-mola se kenyeletsang le lebitso la mongodi

Mola-sebaka o o bolellang moo pale e qalang le moo e etsahalang

Mokotaba (Mmele) e ngolwang boemong ba motho wa boraro, o fana ka dintlha tsa bohlokwa (ya bohlokwa pele), le dinnete tse ngotsweng ka tsela e hlakileng (Ngola mantwe a selelekela a mmele mona)

Serapa se nang le qotso e etsang hore pale e be le botho

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Ngola tlaleho ya hao ya koranta mona. Qala ka ho ngola sehlooho.

Handwriting practice area with ten horizontal blue lines. To the right of the lines is a cartoon illustration of a young boy with brown hair, wearing a maroon blazer, a white shirt, a striped tie, and light-colored trousers with yellow and black sneakers. He has his hands on his hips.

Ha re ngoleng

Kopanya dipolelonolo tse na ho bopa dipolelomararane. Sebedisa mantswe a ka masakaneng.

Ntja ya setswalle e sesitse dinoka tse tharo. E ne e batla ho latela monnga yona. (hobane)

Mosesisi wa seketswana o lekile ho tshosa ntja. O ne a sa batle ha ntja e ba latella. (kaha)

Monna o ne a le teronkong. O kgonne ho fepa ntja ya hae. (empa)

Ntja e bohotosse ka thabo. Monna e tsamaye teronkong. (hoba)

Ha re bueng

Na o kile wa ba Table Mountain kapa wa bala ka Table Mountain? Na o kile wa palama koloi ya kheibole? Ha ho le jwalo bolella sehlopha sa hao hore ho jwang. Le ha o so ka o ba Table Mountain, o nahana hore o ka kgona ho bona eng hodimo moo?

Ha re bueng

Bala bukana ena ka Table Mountain.

Koloi ya kheibole e tla o isa qhoweng ya Table Mountain ka metsotso e ka bang 5. Tseleng ho ya hodimo, o se o ntse o **latswa** seo o tla se fumana pele.

Bofatshe ba koloi bo **bidikolohang** bo o dumella ho bona mahlakore ohle ho tloha ha o tloha fatshe thabeng. Hang ha o fihla hodimo, o ka natefelwa ke ho boha dimakatso tsa motse tlaase.

Dimela le Diphoofole

Table Mountain e na le mefuta e fapaneng e fetang 1 460 ya dimela ebile ke **Sebaka sa Botjhaba sa Lefatshe**. Tse ding tsa dipalesa di kenyelletsa Cape Fynbos, dimela tse fumanwang feela Kapa.

Ho na le **bongata** ba bophelo ba diphoofole thabeng. O ka bona didasisi habonolo, dinoko, ... dinoha tse fapaneng le dirurubele tse ngata.

Ho hahlaula ka tataiso

Ho na le ho hahlaula ho laolang ka tataiso habedi ka letsatsi. Sebaka sa ho kopana ke Seteisheneng sa Kheibole se Hodimo ka 10:00 le 12:00. Ho hahlaula hona ho tla o nka 2 km ho iphaphatha le thaba. Ho na le dibaka tse ngata moo o ka bohlang tjhebahalo e hlolang ya Cape Peninsula, Devil's Peak, Table Bay, Sea Point le Clifton. O ka bona le Lion's Head le Robben Island.

Ditshebeletso

Hodimo ha Table Mountain ho na le resetjhurente eo bareki ba ithusang bobona le sebaka seo o ka fumanang sa ho nwa teng, dijo tse monate le ho boha tjhebahalo.

Mabenkele a Cableway

Shop at top e fumanwa ntlwaneng ya sethato ya lejwe e ahilweng hodima thaba. E na le dintho tse ngata tseo o ka di rekang tse nang le letshwao la Table Mountain ho tsona.

- Tlhahisoleseding ya bahahlaudi e teng
- Diaparo le dimpho tse ikgethileng
- Difilimi le ditempe di teng

Dihora tsa ho sebetsa tsa Cableway

Mariha

Koloi ya pele hodimo- 08:30
Koloi ya ho qetela hodimo-17:30
Koloi ya ho qetela fatshe 18:00

Lehlabula

Koloi ya pele hodimo- 08:00
Koloi ya ho qetela hodimo- 20:30
Koloi ya ho qetela fatshe- 21:30

Koloi ha e sebetse ha ho le moya ho phema dikotsi.

Tefo

Mofuta	Ho kgutla	Hodimo feela
Ba baholo	R205	R105
Bana (tlasa dilemo 18)	R100	R53
Bana (tlasa dilemo 4)	Mahala	Mahala
Maqheku a Afrika Borwa (dilemo tse 60 ho ya hodimo)		
-ka kopo hlahisa ID (Labohlano feela)	R95	R50
Baithuti-ka kopo hlahisa karete ya baithuti (Labohlano feela)	R130	R68

Bakeng sa ho tseba haholwanyana ka sena tadima website ya semmuso ya Table Mountain: www.tablemountain.net

Ha re ngoleng

Taaka mola ho nyalanya mantswe a fifaditsweng le meeelo ya oona.

o latswa
bidikoloha
dipalesa
bongata
tataiso

ho potoloha
ho utlwiswa se seng
tletsetletse
laolwang
dijalo

Ha re ngoleng

Bala serapa hape mme o arabe dipotso tsena.

Sehella disetatemente tsohle tseo o nahanang hore ke kgopolo mela. O lemoha eng ka tlhahisoleseding eo o e fuweng phamofoleteng?

Hang ha o le ka koloing ya kheibole na ho hloka hore o nne o tsamaye hore o bone mahlakore oohle? Hlalosa karabo ya hao.

Bolela dintho tse tharo tse ka kgahlang mohahlaudi ya etetseng Table Mountain.

Na Table Mountain e eme e le nngwe? Bolela hobaneng.

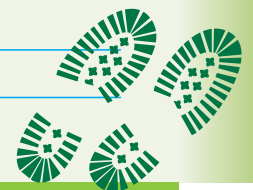
Hobaneng Table Mountain e bulwa nako e telele lehlabula ho feta mariha?

Dinako tsa tshebetso di bontsha hore o ka ya hodimo le tlaase kapa hodimo feela. Ha o ile hodimo o hopola hore o ka theoha jwang?

Ke neng o ke keng wa nka *cableway* ho ya hodimo Table Mountain? Hlalosa hobaneng.

O ka reka diaparo lebenkeleng la hodima thaba. Na o nahana hore o ka reka diaparo tsena kae kapa kae? Hlalosa karabo ya hao.

Se seng sa dibaka tsa bohlokwa tseo o ka di bonang o le Table Mountain ke Robben Island. Ngola mela e mmedi o bolele seo o se tsebang ka sehlekehleke sena.

Ha re ngoleng

Sehella mela lebitso, dipolelwanakgethi le dipolelwanahlalosi dipoleng tsena. Ngola hore polelwana ka nngwe ke ya mofuta ofe (polelwanabitso, polelwanakgethi kapa polelwanahlalosi).

Dimela tse ntle tse ngata di fumanwa Table Mountain.

Lesela la tafole hodima Table Mountain ke e nngwe ya mehlolo ya lefatshe.

Table Mountain e fumanwa Kapa Bophirima.

Kapa Bophirima ke porovinsi e nang le dibaka tse ntle tse hohelang.

Na o bona moshemane a tloha Table Mountain?

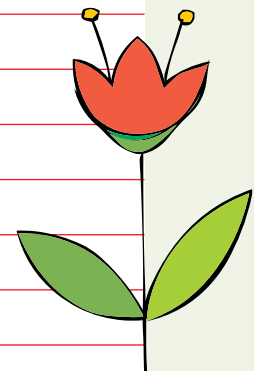

Ha re ngoleng

Ngola serapa sena hape o kenya ditlhaku tse kgolo moo ho hlokahalang.

table mountain e kapa bophirima. o ka bona dinonyana tse latelang thabeng: tse mehatla e mekgubedu, manong, o ka boela wa bona dibaka tse latelang: cape peninsula, devil's peak, table bay, sea point le clifton.

Handwriting practice lines consisting of ten horizontal red lines on a white background.

Polelwanabitso ke sehlopha sa mantswe polelong a sebetsang jwaloka **lebitso**.

Mohlala: **Thabo** o ile toropong. (**Thabo** ke lebitso.)

Moholwane wa ka o ile toropong (**Moholwane wa ka** ke polelwanalebitso.)

Polelwanakgethi ke sehlopha sa mantswe polelong se sebetsang jwaloka lekgethi.

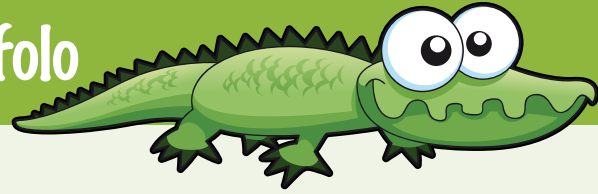
Mohlala: Thabo o **molelele**. (**Molelele** ke lekgethi).

Thabo ke motho e molelele ka seemo. (**Molelele ka seemo**).

Polelwanalehlalosi ke sehlopha sa mantswe polelong se sebetsang jwaloka lehlalosi.

Mohlala: Ke dula **mona**. (**Mona** ke lehlalosi.)

Ke dula tlaase **moo**. (**Tlaase moo** ke lehlalosi.)

Ha re bueng

O tseba moo Kruger National Park e leng teng?

Na o kile wa ya Kruger National Park? Ha ho le jwalo bolella sehlopha ka leeto leo: bolela hore o dutse kampong efe mme o bone diphoofolo dife. Ha o so ka o ya, bolela hore hobaneng o rata ho ya le hore o rata ho bona diphoofolo dife.

Ha re baleng

Ho tsamaya phakeng

Ho hahlaula Kruger National Park ka maoto ho fapane le ho kganna kolo!

Narina Smith o ile ka Olifants trail matsatsi a mararo ho re a be haufi le tshukudu le diqibi

“Ke sehlahla sa hao seo. Ha e kgoroha, o ya ka mora sona,” ho seba Nicol Coetzee. Dipara tse robedi tsa mahlo tsa tona ka mora hae. Tshukudu e tshweu ya nna ya hlafuna jwang. Bohle ba ema tsi! Ke ntho e nngwe ha tshukudu e feta dimitara tse tharo ho tloha koloing ya hao, empa ha o e shebile e fula dimitara tse ka bang hlano ho tloha ho wena, mme o se na kolozi ya hao jwalo ka seitshireletsi, maikutlo a fapane.

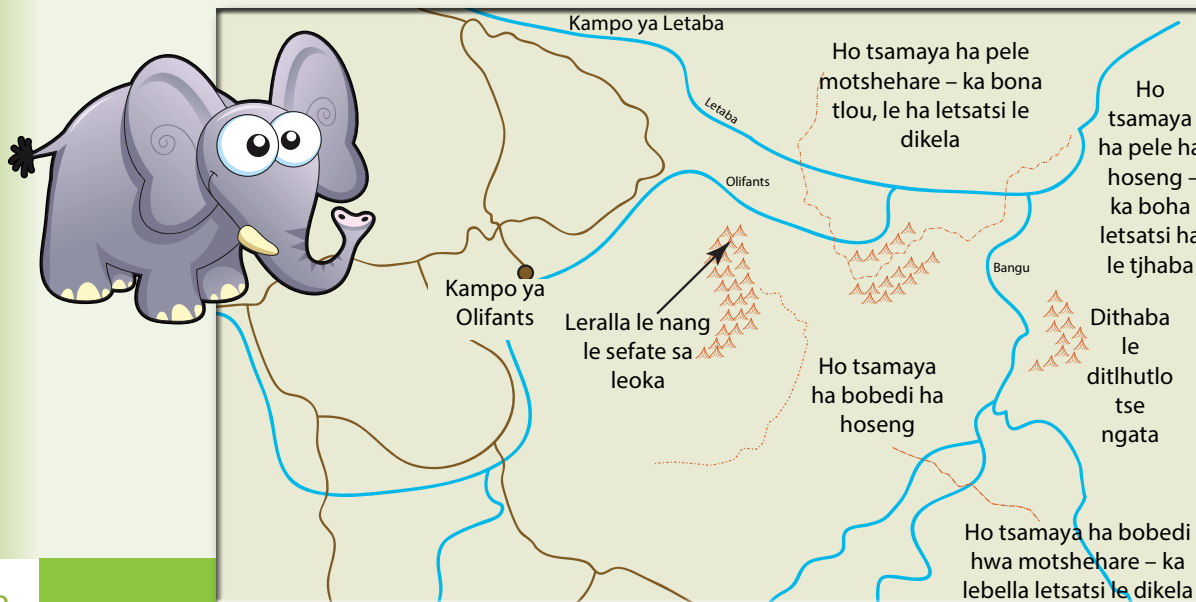
Kgopolo ya hore o ka futuhelwa ke tshukudu ya boima ba dikilogramo tse 2 500 e tshosa haholo. Lefatshe la reketla mme lerole la tlola ka morao ho tshukudu. Ha sebaka pakeng tsa rona le tshukudu se ntse se fokotseha, bohle ba thola mme ba ema ba thotse.

Ha Nicol le Tsambok-bobedi ba fofonedi ba mehlala- ba hweletsa mme ba foka matsoho, tshukudu ya lemoha hore re batho, ya tshoha mme ya baleha.

Ke pono eo batho ba lorang ka yona.-Empa ba e tshaba-ha ba latela mehlala lefelleng.

Ho latela mehlala Kruger National Park e fana ka masiu a mararo o le mong morung. Ho na le dibaka tse jwalo tse supa, tse teetsweng ka thoko hore batho ba tsamaye ka maoto. Dikarolo tse na ha di so senngwe ke batho. E nngwe le e nngwe e na le kampo, e se nang dintho tse ngata empa eo motho a ka phomolang hantle ho yona.

Kampo ya Olifants Trail e mabopong a noka ya Olifants. Hoseng, pele letsatsi le tjhaba o tsoswa ke ho honotha ha ditshukudu. Motshehare o utlwa modumo wa dinonyana le diqhomelankong.

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Bala atikele ya makasini hape. Sehella karolo ya pale atikeleng mola ka bokgubedu. Jwale sehella dinnete tsohle mola ka bolou.

Polelwana "ho latela mohlala" e na le meelelo e mmedi. Moelelo wa pele "ho latela mohlala, ke ho etsisa e mong ya tsebang. "Moelelo wa bobedi "ho latela mohlala, ke ho sala diphoofolo morao ka ho tadima moo di tsamaileng kapa ho fofonela lephoka la tsona." Na o hopola hore matsatsi a mararo ao, a ho ba hara diphoofolo tseo a ne a le bonolo? Hlalosa karabo ya hao.

Tadima mmapa. Narina o bone tshukudu neng?

Ka mantswe a hao, hlalosa se ileng sa etsahala ha ba bona tshukudu.

Hobaneng o nahana hore ba ka thaba ba ba ba tshoha ha ba bona tshukudu e ba kgorohela?
O ka be o ikutlwile jwang?

Balatedi ba mehlala ba entseng ho tshosa tshukudu?

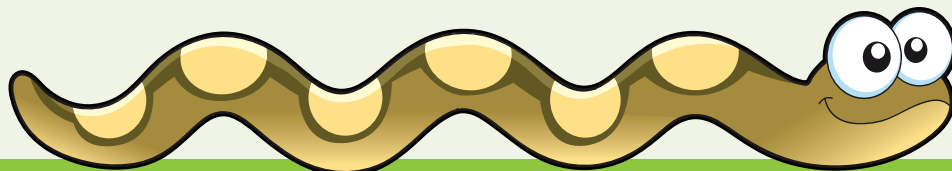
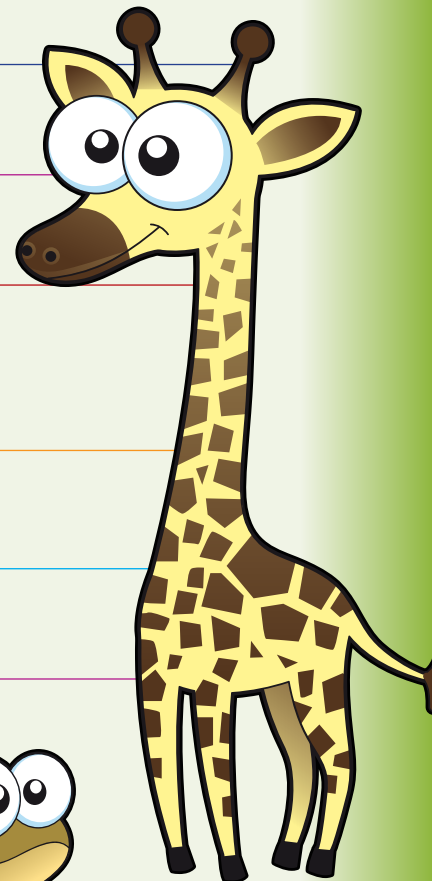
O nahana hore ba ne ba tla etsang ho ja tshukudu ya se ke ya baleha?

Tadima mmapa.

Kampo ya bona e ne e le pela noka dife tse tharo?

Ke sebaka sefe se setle ho bona diphoofolo?

Ba ile ba hloma kampo ya bona hokae?

TITJHERE: Saena

Letsatsi

99

Ha re ngoleng

O kopuwe ho ngola raporoto ka tatelo ya mohlala eo o ileng ho yona. Ngola raporoto ya hao tlasa dihlooho tse latelang:

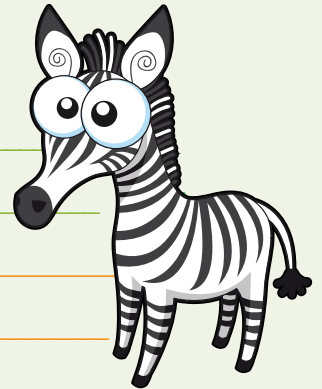
RAPOROTO

Tthaloso ya sebaka sa kampo _____

Ketsahalo ho tsamayeng _____

Tthaloso ya diphoofole tse bonweng _____

Tjhebo ya ho qetela _____

Ha re ngoleng

Sehella maemedi mela dipolelong tsena.

- Ba dutse tlasa sefate.
- Ba ile Kruger National Park hoseng.
- Tshukudu e kgorohile ka pele.
- Ba robetse masiu a mararo.
- Ba tsamaile kamora dijo tsa mantsiboya.

Polelwana hlalosi e entswe ka
lehlalosi le mantswe a mang.
Mohlala: O lapeng, "lapeng ke
lehlalosi la sebaka; o lapeng ke
polelwana hlalosi".

Ha re ngoleng

Ngola dipolelo tsa hao o sebedisa
mantswe ana, a modumo o tshwanang.

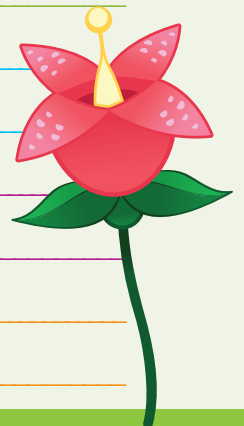
Ditumatshwano
ke mantswe a bitswang
ka ho tshwana empa
meelelo e fapane.

thoba _____

thoba _____

noka _____

noka _____

Ha re ngoleng

Bolela hore dipolelo tsena di ho sekaohore, sekaotaelo kapa sekaoho.

O ja hore a tle a matlafale. _____

Ho bina ha hae ho a tshwenya. _____

Dulang fatshe! _____

Ba bala hore ba atlehe! _____

Ha re ngoleng

O hopola mantswe a medumo e tshwanang empa e sa ngolwe ka ho tshwana le e bitswang ka ho tshwana empa meeelo e fapane? Ngola dipolelo ka mantswe ana.

betla _____

betla _____

motso _____

motso _____

senoko _____

senoko _____

Ha re ngoleng

Inahane o le leloko la sehlopha sa dikgang sekolong sa heno.

O kopuwa ho dumellana le taba ena: "Ho bohlokwa ho ba naheng."

O qeta ka ho tshetleha puo ya hao atikeleng ho matlafatsa kgang ya hao. Hlahisa kgopolo ya hao, empa pele lokisa puo ya hao. Sebedisa sebaka se ka tlaase.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Sekao ke eng?

Ke tsela eo re buang ka yona ho hlahisa kamoo re leng kateng ha re bua. Ho na le dikao tse nne.

Re sebedisa sekaotaelo ha re bontsha taelo.

Mohlala: Tsamayang!

R e sebedisa sekaopeho ha re bolela taba.

Mohlala: Re sebeditse hantle.

Re sebedisa sekaohore ha re bontsha hore ho tshwanetse ho be le ditlamorao.

Mohlala: O bala hore a utlwisise.

O bina hore ba natefelwe.

Leqephehlahlobo

NKA	😊	😞
bua le sehlopha saka		
bala pale		
araba dipotso tse itseng hodima pale		
fumana hore pale ke ya mofuta ofe		
amanya tlhahisoleseding le bophelo ba ka		
lepa tlhahisoleseding		
nyalanya dikapolelo le mantswa ho meelelo ya wona		
rala mmapa wa mohopolo ho lokisetsa ho ngola bukatsatsi		
bona mabitso, makgethi le mahlalosi dipolelong		
bala lengolo		
fana ka mabaka bakeng sa dikarabo dipotsong		
bona phapang pakeng tsa mangolo a setswalle le semmuso		
nyalanya mantswa le meelelo		
lokisa le ho ngola lengolo		
kenya maemedi bakeng sa mabitso		
tshwantshisa pale		
araba dipotso ka baphetwa, mmokotaba le moralo		
hlahisa kgopolo		
neha pale sehlooho		
ngola le ho hlophisa lengolo		
sebedisa maemedi dipolelong		
sebedisa ditlhaku tse kgolo		
arola mantswa ka dinoko		
ngola kgutsufatso ya pale		
ho lepa		
ngola tshekatsheko ho sebediswa foreimi		
bona moetsi le moetsuwa polelong		
ngola polelo ho sebediswa di		
kgetha lentswa bakeng sa polelwana		
beha mantswa ho ya ka alefabeto		

	😊	😞
bua ka sehlooho		
bala sengolwa le faele ya dinnete		
araba dipotso tse itseng hodima sengolwa		
hlaola ho fumana tlhahisoleseding		
hlahisa kgopolo le mabaka a yona		
ho bona ntlha ya sehlooho le sepheo sa atikele		
bona nnete le kgopolo		
araba dipotso tse letotong		
buisana ka sehlooho sa atikele		
hlaola atikele ho fumana tlhahisoleseding e nepahetseng		
ho fumana hore ke serapa sefe se kgutsufatsang atikele		
fumana kamano pakeng tsa atikele le setshwantsho		
nyalanya dipolelwana le mantswa ho meelelo ya tsona		
kopanya dipolelonolo ho bopa dipolelomararane ka makopanyi		
taka mmapa		
bona lebitso, polelwana, makgethi le polelwana, hlalosi		
ngola serapa hape o kenya ditlhaku tse kgolo		
arola mantswa ka dinoko		
Nyalanya dipolelwana le mantswa ho meelelo ya wona		
kopanya dipolelonolo ho bopa dipolelomararane ka tshebediso ya makopanyi		
taka mmapa		
bona lebitso, polelwana, makgethi le polelwana, hlalosi		
ngola serapa hape o Kenya ditlhaku tse kgolo		
arola mantswa ka dinoko		

Tema 8: Ho ngola ha mofuta e mengata

Ho nahana mafatshe Kotara 4: Dibeke 5 - 6

113 Dibaesekele 104

- O bua ka mofuta e fapaneng ya dipalangwang.
- O tshwaya setshwantsho sa baesekele.
- O bona tlhahisoleseding ya bohlokwa.
- O bala atikele ya koranta.
- O araba dipotso hodima atikele.
- O fana ka kgopolo ka mabaka.
- O phethela dipolelo a sebedisa mantswe a hae.
- O nyalanya mantswe le meeelo ya wona.

114 Ho ngola ka ho palama baesekele 106

- O ngola serapa se hlahosang.
- O bona le ho sebedisa makgethi a hlahosang.
- O sebedisa dihlongwapele.
- O fetolela setatemente ho potso.
- O sebedisa kganyetso.

115 Ho ngola ka ho palama baesekele 108

- O bala mmapa wa Afrika Borwa mme o bua ka diprofense tsa wona.
- O bala mmapa wa lefatshe le leqephe la dinnete ka dinaha tse fapaneng.
- O araba dipotso hodima mmapa.
- O nyalanya maelana le meeelo ya wona.

116 Sengolwa se tlhaloso 110

- O lokisetsa le ho ngola dirapa tse hlahosang ka Lehlabula le Mariha.
- O nyalanya maele le meeelo ya wona.
- O ngola dipolelo a sebedisa maele.
- O bona polelwana lebitso.
- O beha mantswe hoy a ka alefabeto.
- O ngola dipolelo.

117 Mofuta o fapaneng wa baesekele 112

- Bua ka ditlwaelo le se ratwang.
- O bala sengolwa ka baesekele mme o araba dipotso.
- O nyalanya mantswe le meeelo ya wona.
- O araba dipotso hodima sengolwa.
- O hlahisa kgopolo.
- O ngola serapa sa ho qetela ho qetela pale.

118 Baesekele ya ka 114

- O taka setshwantsho sa baesekele.
- O ngola dirapa tse pedi tse hlahosang ka baesekele.
- O ngola thothokiso sebedisa tshwantshanyo le tshwantshiso.
- O arola mantswe ka dinoko.

119 Monnamoholo ya ditshila 116

- O bua ka setshwantsho.
- O bala pale mme o araba dipotso.
- O hlahisa kgopolo.
- O neha sengolwa sehlooho.
- O ngola serapa sa ho kwala.

120 Mophetwa wa ka 118

- O nyalanya mantswe le meeelo ya wona.
- O lokisetsa le ho ngola pale.

Ditaelo Kotara 4: Dibeke 7 - 8

121 Etsa benara ya ho amohela 120

- O bua ka ho bala mme ho sa latelwe ditaelo.
- O bala ditaelo tsa ho etsa benara.
- O araba dipotso hodima ditaelo.
- O hlahisa kgopolo.
- O phethela dipolelo.

122 Ho ngola ditaelo 122

- O bona mahanyetsi
- O ngola ditaelo e le lenane.
- O sebedisa lekgathe.
- O bona dihlongwapele le dihlongwanthao.
- O sebedisa methonimi
- O ngola dipolelo hape a sebedisa maetsi a nepahetseng.

123 Ho latela ditaelo 124

- O bala ditaelo ho etsa sefaha sa Egepeto.
- O bala ditaelo ka ho etsa ditapole tse thubuweg.
- O bona phapang pakeng tsa dingolwa.
- O nka qeto ya sengolwa se hlakileng ho feta mme o fana ka mabaka.
- O hlahisa kgopolo.
- O bona lebaka la sengolwa se laelang.

124 Ho ngolola ditaelo hape 126

- O ngola ditaelo hape a sebedisa mantswe a kang pele, yaba, ka morao.
- O nomora ditaelo mme o sebedisa mantswe a taelo.
- O bona polelwana ya sehlooho le e tlatsetsang.
- O bona dipolelwana.
- O bona mopeleto o nepahetseng wa mantswe.
- O ngola dipolelo.

125 Mmele wa hao o motle 128

- O fan aka ditaelo tse hlakileng.
- O ngola dinoutsu ho lokisetsa ditaelo.
- O bala sengolwa kamoo mmele o sebetsang kateng.
- O ngola tshwantshiso.
- O hlahisa kgopolo.
- O ngola tlhahisoleseding e le sete ya ditaelo tse nomoruweg.

126 le 127 Ho lokisetsa ho ngola pale

- O buisana ka dipale tseo a ratang ho di bala.
- O bopa mmapa wa mohopolo.
- O etsa tokiso ya pale.
- O ngola pale.

Ha re bueng

Na o na le baesekele?

O nahana ho molemo ho palama baesekele ho na le ho sebedisa kolo, tekesi kapa bese?

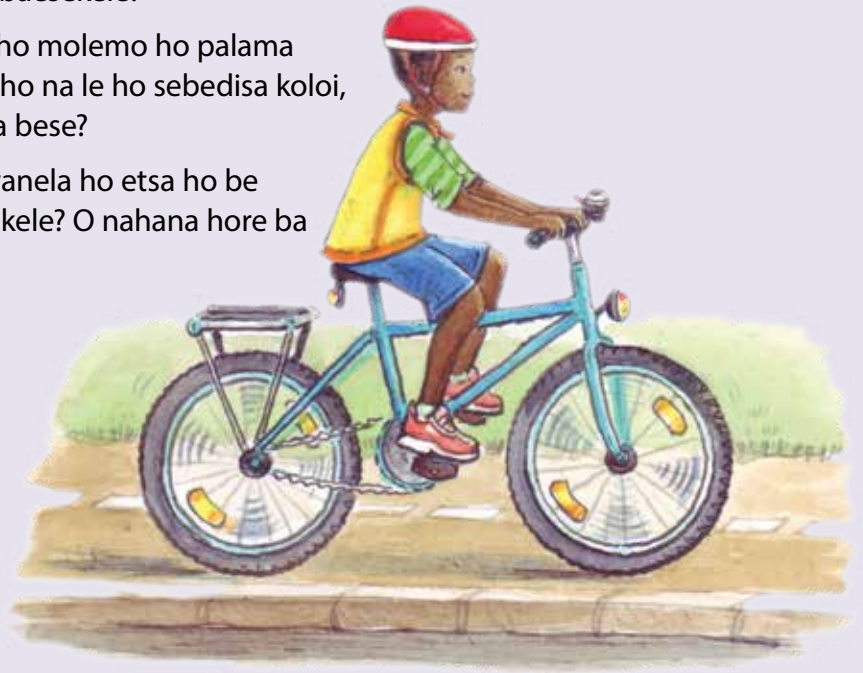
Na o nahana hore bomasepala ba tshwanela ho etsa ho be bobebe hore batho ba palame dibaesekele? O nahana hore ba ka etsa sena jwang?

Ha re baleng

Tshwaya setshwantsho sena ka mantswe ana.

manki	benyang baki
helemete	mabone
tleloko	pheifemente

Re ka etsa jwang hore ho palama baesekele ho bolokehe? Tshwaya tseo o nahanang hore di bohlokwa.

Rabaesekele e mong le e mong o tshwanela _____ ho ba le tleloko baesekeleng _____ a palame baesekele pheifementeng _____ a rwale helemete _____ a palame tseleng tseo ba di etseditsweng _____ a se tsotelle matchwao a tsela _____ a be le lebone baesekeleng _____ a apare diaparo tse benyang _____ a kenye dintho manking.

Jwale bala atikele ena ya koranta.

Rwala helemete tseleng

Ka Roy Mann

Diphuputso di bontsha hore baganni ba kganna 6 cm haufi le boradibaesekele ba rwatseng dihelemete ho feta ho ba sa di rwalang, hobane ba bona ba na le tsebo e ntle ho feta. Boradibaesekele ba basadi ba nehwa sebaka se seholo ho feta banna.

Diphuputso di entswe ke setsebi sa dikelello ho hlaha MMR mane Motse Kapa, ya reng o entse phuputso ena a sebedisa sensara ya sebaka. O fumane hore ha a rwetse helemete baganni ba kgannela pela hae ho feta ha a sa e rwala.

Baganni ba nahana, "O tseba seo a se etsang, Ha a na ho etsa se makatsang." Empa sena se kotsi, hoba boradibaesekele bohle ba tlameha ho rwala dihelemete.

Leha baganni ba makoloi ba ne ba le babe, baganni ba dibese le diteraka ba ne ba fetelletse. Ba ne ba sa siele boradibaesekele sebaka ho hang.

Ha ramahlale enwa a rwetse wiki mme ba nahana hore ke mosadi, ba ne ba mo siela sebaka sa 12 cm ho palama baesekele.

Setsebi sena se batla hore phuputso ena e phahamise tlhoko ya kotsi eo boradibaesekele ba leng ho yona. Boradibaesekele ba bangata ba tswa dikotsi mebileng ya Afrika Borwa. Ditsebi di re palo ya dikotsi e etswa ke palo ya boradibaesekele ba se nang boiphihlello ditseleng ba re ba ukwetlisa mmele.

Ho seha dikoloi tsebe ke e nngwe ya tse kotsi ka ho fetisisa hoba baganni ba dikoloi ha ba ba bone ka nako e nngwe.

Setsebi sena se re haeba phuputso ena e ka lemosa bakganni ka tlhokomelo ya ho atamela boradibaesekele, ekaba taba e molemo. Le ha phuputso ya hae e bontsha jwalo, boradibaesekele ba rwetseng

dihelomete ba na le monyetla o moholo ho phonyoha ba phela kotsing ya ho thulana le koloi, mme ho phonyoha ka bophelo ba hao ho ka ba bohlokwa ho feta ho ba le kotsi!

Ha re ngoleng

Tadima sehlooho sa atikele. O fumana ho makatsa? Bolela hobaneng.

Phuputso e entswe ke mang? _____.

O etseditse phuputso ena kae? _____.

O entse phuputso ena jwang? _____.

O ne a etsetsang phuputso ena ya hae? _____.

Phethela dipolelo tsena o sebedisa mantswe a hao.

Bakganni ba sehang tsebe ba atamela boradibaesekele ba _____.

Ba etsa sena hobane ba nahana hore boradibaesekele bana ba _____.

Bakganni ba neha sebaka se seholo ho bo _____.

_____ hore ba atamele boradibaesekele ho feta dikoloi.

Batho ba bangata ba qadile ho palama dibaesekele ho _____.

Boradibaesekele ba rwetseng dihelomete ba na le monyetla o moholo ho _____.

Na o nahana hore boradibaesekele ba emise ho rwala dihelomete? Bolela hobaneng.

_____.

Ha re ngoleng

Nyalanya lentse le fifaditsweng le le atametseng ho lona ka moelelo jwalo ka ha le sebedisitswe atikeleng. Khalara lentse leo o le kgethang ka bokgubedu.

phuputspo	teko	teko	phuputso	thuto
Kotsi	ditshoso	bahlahisa dikotsi	dikotsi	ho bapala ka kotsi
Molemo	hantle	Thabo	e tshwanetseng	kgahlisang
Thulana	ho thulana	kotsi	thu	roheha
Ya se nang boiphihlelo	ntjha	tala	e sa hlalohwang	e sa lekwang

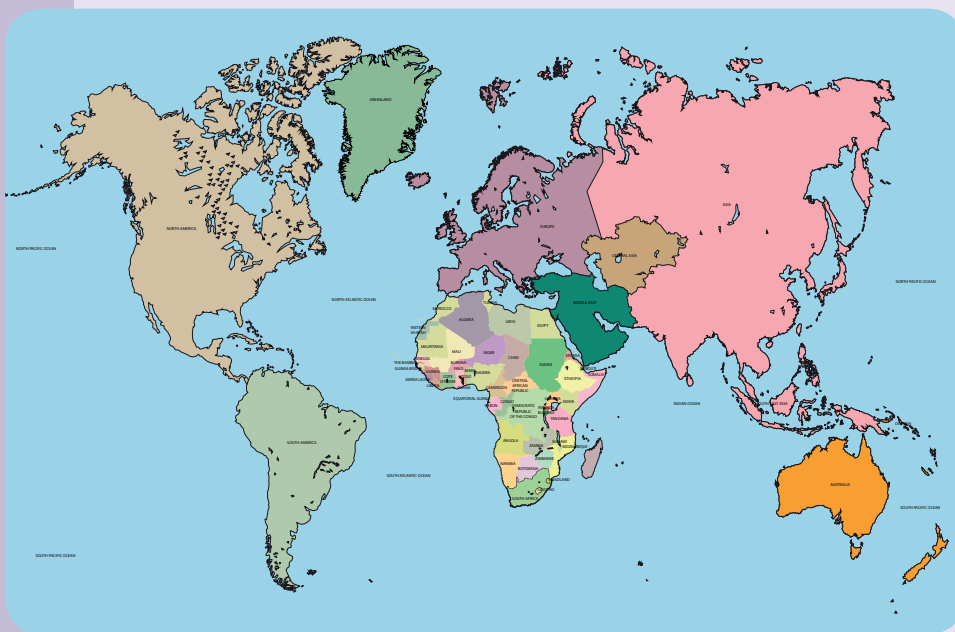
Ha re bueng

Tadima mmapa wa Afrika Borwa. Buisana ka profense ya heno sehlopheng sa hao. Bua ka mabitso a ditropeo profenseng ya lona, tlelaemete ya profense le tse hohelang ho yona.

Ha re baleng

Jwale tadima mmapa wa lefatshe.

Lebitso la naha	Palo ya batho ka dimilione	Boholo ka km ²
Afrika Borwa	50,59	1 221 037
Zimbabwe	12,97	390 757
Malawi	14,39	118 484
Mozambique	23,70	801 590
Algeria	37,90	2 381 741
Egypt	83,67	1 002 000
Nigeria	162,5	923768
Uganda	34,13	241550
Argentina	40,12	2 780 400
China	1,344 biliyone	9 706 961
Hong Kong	7,18	1 104
Brazil	201,03	8 514 877
United States	313,9	9 629 091
Australia	22,32	7 692 024
New Zealand	4,48	270 467
United Kingdom	62,74	242 900

Ha re ngoleng

Tadima mmapa wa Afrika Borwa.

Diprofense tsa Afrika Borwa di kae? _____
 Lebitso la profense ya hao ke mang? _____
 Lebitso la motsemoholo wa profense ya hao ke mang? _____
 Ke diprofense dife tse pela lewatle? _____
 Na ho na le dinoka profenseng ya hao? Di bolele. _____
 Ke eng se hohelang bahahlaudi/baeti porovinsing ya hao?
Jwale tadima mmapa le dipalopalo tsa dinaha tse ding tsa lefatshe.
 Ke naha efe e nang le batho ba bangata? _____
 Na Egepete e na le batho ba bangata kapa ba bannyane ho ba Hong Kong? _____
 Palo ya batho ya United States e feta ya Afrika Borwa ka bokae?
 _____

Ke naha efe e nnyane ka ho fetisisa? _____
 Na Malawi e kgolo kapa e nnyane ho United Kingdom? _____
 Ke naha efe e atametseng Afrika Borwa haholo? _____
 Ke naha efe e hole le Afrika Borwa ka ho fetisisa? _____
 Ke naha efe e haufi le United States ka ho fetisisa? _____
 Ke dinaha dife tseo o nahanang hore di bata ka ho fetisisa? _____
 Ke dinaha dife tseo o nahanang hore di tjhesa ka ho fetisisa? _____

Ha re ngoleng

Nyalanya maele ana a Afrika le meeelo ya wona.

Ngwana o hodiswa ke motse.	Mathata a fihlela bohle le ha nako di fapane.
Pula ha e ne lapeng le le leng feela.	Ngwana o ye a futsi batswadi ka diketso.
Monate wa kgodu o tswa mokopung.	Nahana pele o nka qeto.
Metsi a lekwa ka lere.	Tsebo e molemo ha e sebetsa.
Tsebo ke tshimo, e hloka tlhokomelo.	Bana ba motse ba hodiswa ke bohle.

Ha re ngoleng

O tliilo ngola serapa sa tthaloso ka dinako tse pedi tsa selemo: Lehlabula le Mariha. Pele o ngola o tlameha ho etsa moralo. Bakeng sa e nngwe le e nngwe ngola mantswe a mangata kamoo o ka kgonang a hlalolang

dinako tse na tse pedi.

Leka le ho sebedisa tshwantshanyo kapa tshwantshiso e le nngwe ditlhalosong tsa hao.

Tokiso

Ha re ngoleng

Lehlabula

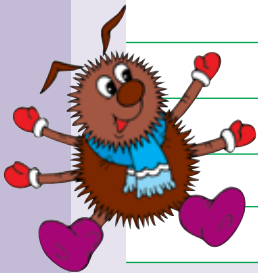

Mariha

Ha re ngoleng

Nyalanya maele ana le meeelo ya ona.

Lebitla la kgomo ke molomo	Le moo o yang o tla fumana mathata
Le pele di na le baji	O se senye seo o ka nnang wa se hloka
Se nyele sediba	Ngwana o rutwa a sa le monnyane
Thupa e kojwa e sa le metsi	Ha kgomo e shwele e a jewa
Taba di mahlong	Batho ba bonwa sefahlehong ha ba bua leshano

Kgetha a mararo a maele mme o ngole dipolelo ka oona ho bontsha moelelo wa ona.

Blank writing lines for the first exercise.

Ha re noleng

Ngola polelo ya lebitso mme o bolele hore ke moetsi kapa moetsuwa polelong.

Hore a ye kapa a se ye kampong Mariha ho ne ho ngongorehisa Xola.

Blank writing line for the second exercise.

Mary o tshepitsitse hore o tla apara jeresi.

Blank writing line for the third exercise.

Ke a tseba hore karabo ke eng.

Blank writing line for the fourth exercise.

Motho ya buang ka China o tseba seo a se buang!

Blank writing line for the fifth exercise.

Mia o nnetefeditse Mof. Maponya hore o utlwisa bothata.

Blank writing line for the sixth exercise.

Ha re ngoleng

Beha mantswe ana ka alefabeto mme o ngole dipolelo tse pedi o sebedisa a mabedi a mantswe ao.

thabile

dipontsho

dihlakiso

siuwe

mohlahlobi

Blank writing line for the seventh exercise.

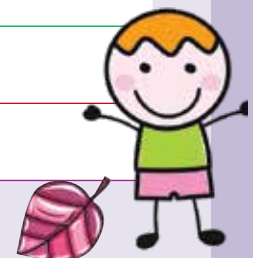
Blank writing line for the eighth exercise.

Blank writing line for the ninth exercise.

Blank writing line for the tenth exercise.

Blank writing line for the eleventh exercise.

Blank writing line for the twelfth exercise.

Mofuta o fapaneng wa baesekele

Ha re bueng

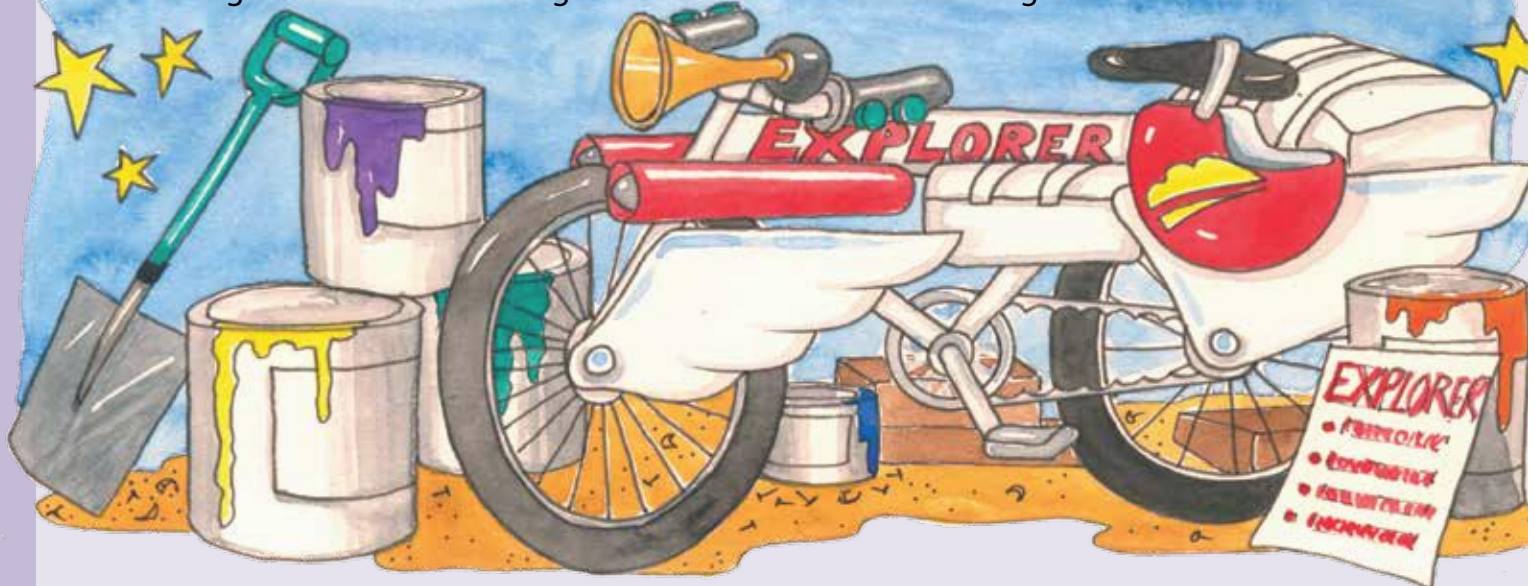
Na o ye o tshwarwe ke bodutu?
O etsang ha o tshwerwe ke bodutu?
O etsang ho fedisa bodutu?

Bolella sehlopha sa hao hore o rata ho etsang mme ke eng se o kgahlang.

Ha re baleng

Ke ne ke le dilemo tse leshome le motso mong ha ke qala ho e bona hara karaje e tsofetseng, e lerole e **sa sebedisweng**. E ne e le se tla fetola bophelo ba ka ba bodutu. Mme wa ka o ne a mpoella ka mehla hore nke ke ka tshwarwa re bodutu ha nka leka haholwanyana ho kgahlwa. Ka nako tse ding ha ke phetla dibuka tseo titjhere ya ka e mphileng tsona ka tshepo ya hore di tla leka ho **tsoseletsa** kgahlo e itseng, ke ne ke nahana hore bodutu bona bo ke ke ba tswella molebe. Morao ka karatjheng ho ne ho e na le baesekele. Mantswe a kganyang a ngotsweng ka bokgubedu tlasa sale a ne a baleha tjena: THE EXPLORER. Baesekele e ne e le tshweu mme e na le dikonopo tse nnyane tse makatsang manakeng. Letshwao le hlakileng le hodima lekotikoti le rusitseng la hohela mahlo a ka.

THE EXPLORER

Baesekele ena e ikgethile ka boriki boo o bo batlang ka nako ya tshohanyetso: mohlala, manakeng, tlasa sale, pheifomenteng, hodima sefate...

Ho na le disebediswa tse ngata, ho kenyeletsa:

- Mapheo a bulwang (a mabedi ka morao le amabedi ka pele)
- Dimisaele (tsena ha di bolaye, di na le dithootse tse nkgang hara tsona)
- Mohwele (bakeng sa ho palama moo tsela e leng mpe)
- Phala ya koloi le dimamedi-tsebe-di (kenye-lerata le ka phahama ho fihla ho 300 *decibels*)
- Mekotla ya moya le helemete
- Kobo le mesamo (bakeng sa maeto a bosiu)
- Seno se lekweba le cocoa (e behilwe ditshelong foreiming)
- Khaletjhuleita, bukatsatsi le buka ya ditshwantsho)
- Paratjhute
- Borosolo ya meno le sesepa sa meno

HLOKOMELA: O se ke wa sebedisa efe kapa efe ya dintho tsena ntle le ha o tseba hore ke tsa eng.

Emily Labran(dilemo 10) e fetoletswe125

Ha re ngoleng

Taka mola ho nyalanya mantswe a fifaditsweng le meeelo ya wona. Ngola mantswe a fifaditsweng dikishinang ya hao.

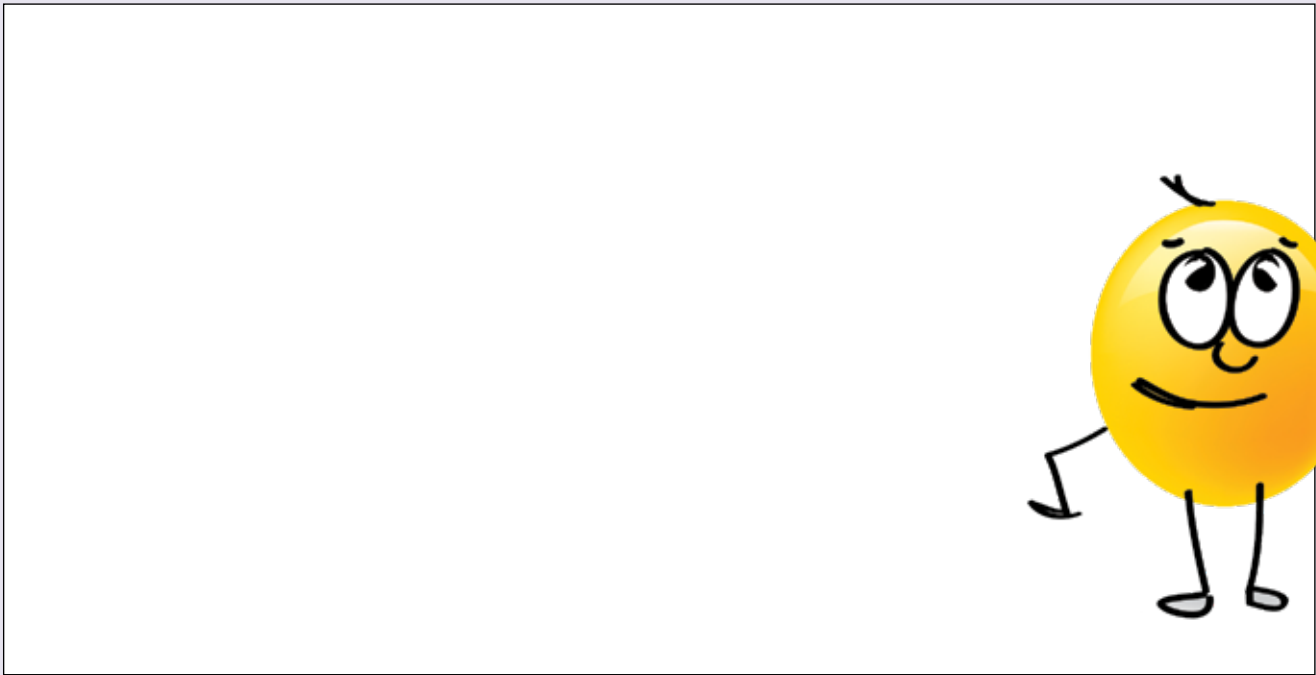
e sa sebedisweng	ho metha modumo
hlohloletsa	dibetsa
qholotsa	hapa
hoholela	ho baka kgahleho
e sa tlwaelehang	ho tsosa ho itseng
dimisaele	e seng tshebetsong
desibole	e sa tshwaneng le tse ding

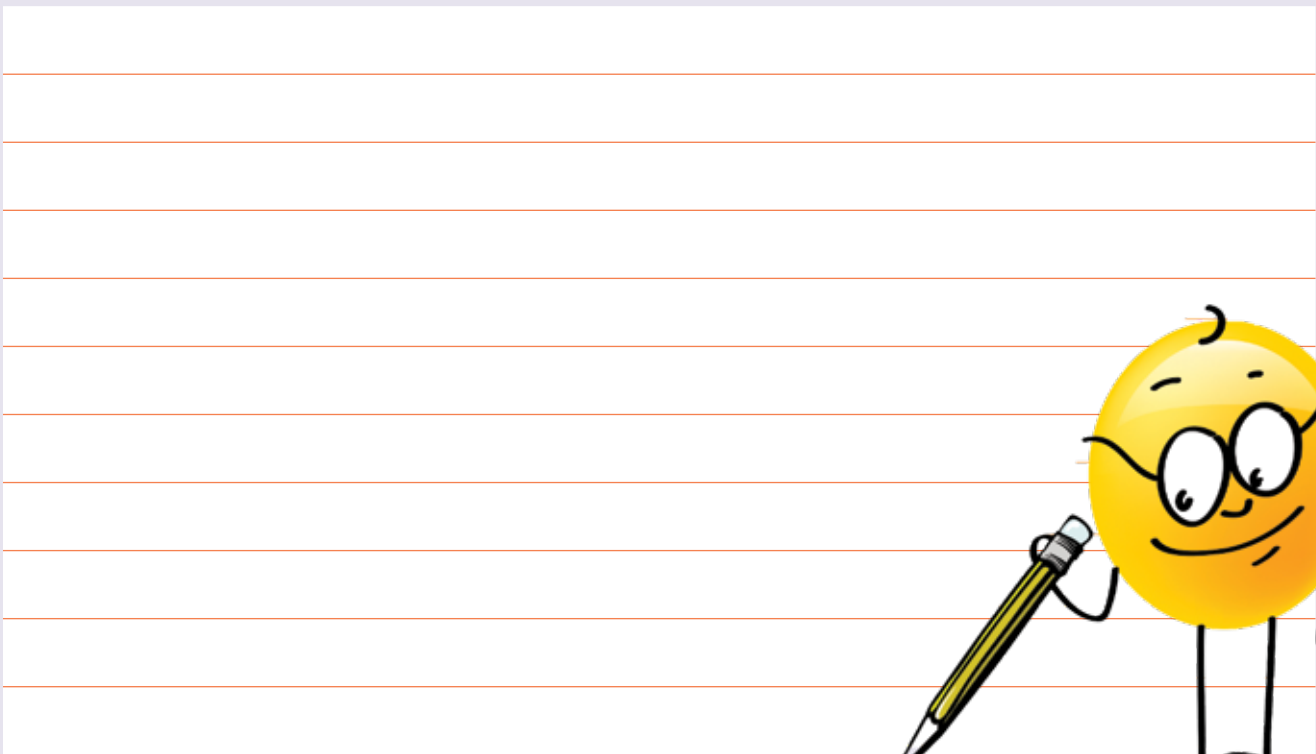
Ha re takeng

Sebakeng se ka tlase taaka setshwantsho sa baesekele eo o lakatsang eka o ka ba le yona.

Ha re ngoleng

Jwale ngola dirapa tsa tlhaloso tse pedi ka baesekele ya hao.

H are ngoleng

Ingolle thothokiso ya hao ka Afrika Borwa o sebedisa tshwantshanyo le tshwantshiso.

Qala ka ho nahana ditshwantshanyo le tshwantshiso tseo o ka di sebedisang ka Afrika Borwa. Sebedisa mantswe a latelwang ke "jwalo ka"; "sa", kapa o qale ka "ke". Kgetha mantswe lenaneng le latelang, mme o a ngole kholomong e ka letsohong le letshehadi la tafole.

bata jwalo ka
leka sa
e tjhesa sa
ho hlakile sa
e hlaba jwalo ka

Kholomong e mahareng kenya mabitso. Kgetha ho tswa lenaneng kapa sebedisa monahano wa hao.

moya wa Lehlabula
toro
leqhwa
maru
lefretshwane
setulo se robatsang
mosamo

Kholomong e ka ho le letona ngola sebaka. Kgetha lenaneng kapa sebedisa mehopolo ya hao.

merung ya dipula
Lehlabula
mealong
ka mela ya bokgubedu
hara sefefa sa lehlabathe
hara sefefa

Ha re ngoleng

Arola mantswe ana ka dinoko mme o opela le leng le le leng la mantswe.

Mohlala: le/ba/la: dinoko tse tharo

kontinente _____

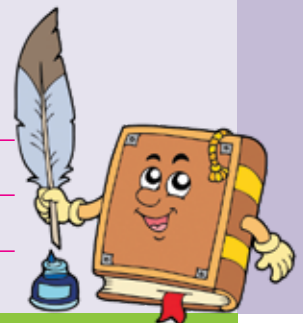
fumanwa _____

Mpumalanga _____

Soweto _____

Gauteng _____

Limpopo _____

Tshwantshanyo ke papiso e otlohleng ya dintso tse pedi, o sebedisa sa kapa jwalo ka. Mohlala: Afrika e jwalo ka noka e telele e bolou. Tshwantshiso e bapisa dintso tse pedi ntle le ho sebedisa sa kapa jwalo ka, empa ka ho bitsa ya pele ka ya bobedi. Mohlala: Afrika Borwa ke noka.

Afrika Borwa e

tjhesa jwalo ka ke

bolo ya letsatsi torofeye

lehwateng le lehlabathe

Ha re bueng

Tadima setshwantsho sena mme le bue ka sona dihlopheng.

Mong Twit e ne e le monnamoholo ya moriri sefahlehong. Sefahleho sohle sa hae, ntle ho phatla, mahlo le nko di ne di kwahetswe ke moriri o motenya. Moriri sefahlehong sa Mong Twit o ne o sa mele o le bonolo ebile o le mokgutshwane jwalo ka borosolo ba manala.

Ebe Mong Twit o ne a hlapa sefahleho see sa hae se kang borosolo ba meno ha kae?

Karabo ke LETHO, e seng le ka diSontaha.

Ha re baleng

Ditedu tse ditshila

Jwalo ka ha o tseba, sefahlelo se tlwaelehileng jwalo ka sa ka le sa hao se ba sebe ha se sa hlatsuwa kgafetsa, mme ha ho letho le lebe hakaalo ka lona.

Empa sefahleho se moriri ke taba e nngwe eo. Dintho di itshwarella moriring, haholo dijo. Dintho tse kang moro di kena moriring ebe di dula hona moo.

Wena le nna, ha re ithokometse, re ka ja ntle le ho tlotsa dijo hohle sefahlehong sa rona. Empa o shebe, mohla o bonang motho ya ditedu a ja, o bone hore le ha a ka ahlama haholo jwang ha ho bonolo hore a ka kenya kgaba ya dijo ka hanong ntle le ho siya tse ding ditedung.

Mong Twit o ne a sa itshwenye le ho ahlama hakaalo ha a ja. Ka lebaka leo (le hore o ne a sa hlapa) ho ne ho na le makgolo a dikotwana tsa dijo tse itshwarelletseng ditedung o sefahlehong sa hae. E ne e se dikotwana tse kgolo, hobane tseo o ne a di phumula ka bomorao ba letsoho la hae kapa hodima letsoho la seo a se apereng ha a ntse a ja. Empa ha o ne o ka shebisisa o ne o tla bona dikotwana tse nyane tsa dintho tsohle tse nyontshang tseo Mong Twit a ratang ho di ja di ikentse tshenyane.

Ha o ne o ka shebisisa hape, o ne o tla bona tse kgolo tseo a sa kgonang ho di tlosa, tse sale di le moo dikgwedi, jwalo ka sekotwana sa tjhisi e tala e **tshenyane**, kapa khonefoleiki e seng e bola, kapa mohatlana o monnyane wa hlapi ya sardinsi. Seo ke le kang ho o bolella sona ke hore Mong Twit e ne e le monnamoholo ya nkgang ya ditshila.

O ne a boetse e le monnamoholo ya nyontshang, jwale ka ha o tla fumana hamorao.

Ka Ronald Dhl (e fetoletswe)

Ha re ngoleng Bala pale hape mme o arabe dipotso.

Mongodi wa pale, Roald Dahl, o reile mophetwa wa hae Mong Twit. Ka mantswe a hao bolela hore twit ke eng.

Na o nahana hore Mong Twit o hlwekile mme o phela hantle? Bolela hobaneng.

Ho etsahalang ha batho ba ditedu ba eja?

O nahana hore ho etsahalang ka dikotwana tsa dijo tse salang ditedung tsa Mong Twit ha a eja?

Mong Twit o ne a sa phumule sefahleho sa hae ka lesela le phumulang ha a qete ho ja. O ne a sebedisa eng?

O nahana hore mongodi o rata Mong Twit? Bolela hobaneng.

Na o ka rata ho dula ntlong ya Mong Twit? Bolela hobaneng.

Neha sengolwa sehlooho.

Mongodi o re bolella hore Mong Twit o etsa se seng se tshabehang. Ngola serapa o hlalose se tshabehang seo Mong Twit a neng a se etsa.

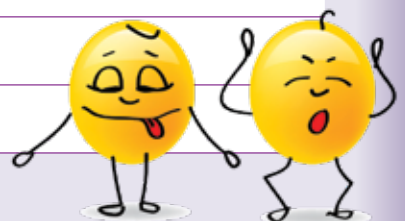

Mophetwa wa ka

Ha re ngoleng

Nyalanya mantšwe a ho le letshehadi le mantšwe kapa dipolelwana tse ka ho le letona. Ngola mantšwe a fifaditsweng dikishinareng ya hao.

ditedu	e tshenyane
tjhisi e tala	wa sardinsi o nkgang
kgaba	tse nyontshang
lepolohang	tse hlekehleke
mohatlana	ho feta ditedung

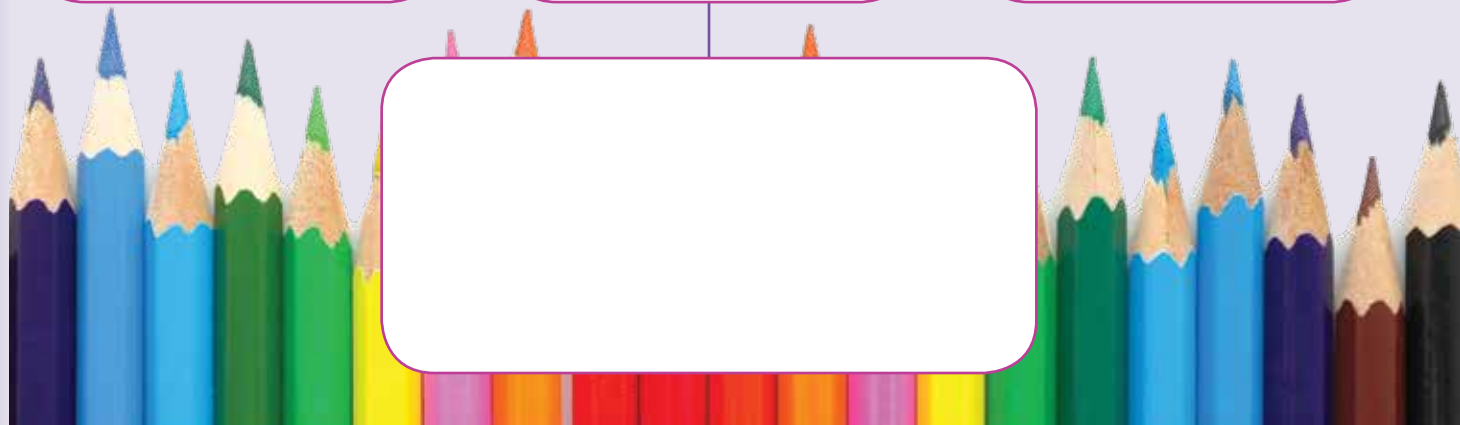
Ha re ngoleng

O tlo ngola pale ka e mong eo o mo tsebang kapa eo o iqapelang yena. Pale ya hao e be le bonyane dirapa tse nne.

Pele rala pale ya hao o sebedisa mmapa ona wa monahano.

Mophetwa wa ka

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Jwale ngola pale ya hao. Ha o se o e ngotse kopa motswalle ho e bala le ho e hlophisa.

A large, blank, lined writing area with a spiral binding on the left side, intended for a student to write their response.

Ha re bueng

Na o kile wa reka seo o batlang ho se etsa mme wa se bale ditaello? Bolella tlelase hore e ne e le eng mme ho etsahetseng. Na qetellong ebile seo o neng o se lebeletse?

O utlwa hore ngwanana e motjha o tla tlelaseng ya lona. Le nka qeto ya ho mo etsetsa benara ya ho mo amohela. Latelang ditaello tsena.

Pele etsang sekwere sa thae dae.

Seo le se hlokang:

- mebala e fapaneng ya daye ya lesela (daye ya metsi a batang)
- dirabara tse tlamang
- ditlelafo tsa rabara
- dimabole
- metsi a pompo
- sekoto sa lesela le lesweu 1m²
- mohala
- dipene tse tshwayang tse sa hlakoleheng
- seteipolara

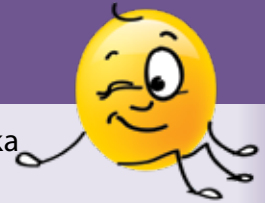
Ha re baleng

Seo o se etsang:

Tlama sekotwana sa lesela ka tsela ya sebopeliso seo o se batlang. Tadima dibopeliso moleng wa pele wa ditshwantsho. Mola wa bobedi o bontsha hore o etse dibopeliso tsena jwang.

		
tlhaselo ya letsatsi	mela	didikadikwe
		
dimabole le raba tse tlamang tse mmalwa	diraba tse tlamang feela	dimabole le raba e tlamang e le nngwe feela

Lokisa daye ho ya ka ditaelo. Rwala ditelafo tsa raba ho tshireletsa matsoho a hao, ka ha daye e ka lematsa letlalo la hao. Latella ditaelo tsa ho bolokeha.

Kenya sekoto sa lesela la hao ka hara daye nako e ka bang metsotso e 20. Nako e telele eo lesela le leng ka dayeng, le fifala ho feta. Ntsha lesela dayeng mme o le podise metsing a mathang ho fihlela a hlakile.

Ka hloko tlosa diraba tse tlamang le dimabole ho bona sebopelo seo o se entseng se setjha! Ha ho na tse pedi tse tla tshwana, ebile o ka kopanya mekgwa e fapaneng ho fumana sephetho se fapaneng.

Jwale ngola molaetsa

O batla ho ngola molaetsa. "O amohelehile tlelaseng ya rona". Ngola tlhaku e le nngwe ya molaetsa sekwereng sa hao. Sebedisa mebala e fapaneng ya pene e tshwayang ho ngola molaetsa.

Etsa lemeno la 1cm hodimo ha sekwere sa hao. E tlame ka seteipolara. Beha dikwere tsohle hore di etse molaetsa, "O amohelehile tlelaseng ya rona". Fetisa sekoto sa mohala lemenong ho kopanya dikwere. Fanyeha molaetsa.

Ha re ngoleng Tadima ditaelo.

O batla ho etsa didikadikwe. O tla hloka eng ho di etsa?

Ho etsahalang ka mmala ha o tlohela lesela ka dayeng nako e telele?

O ka fumana jwang mmala o hlakihlakileng?

Ha e mong e motjha a fihla tlelaseng ya hao o etsa eng hore a utlwe a amohelehile?

Phethela dipolelo tsena o sebedisa mantswa a hao.

Thae-daya e daya lesela metsotso e 20 _____

Ba etsa sena hobane ba batla _____

Ha ba ne ba batla mmala o hlakihlakileng ba ne ba tla. _____

Thae daya ke _____

Ha re ngoleng

Taka mola ho nyalanya lebitso le ka ho le letshehadi le lentswe le amanang le lona haholo. Jwale ngola dipolelo ka mantswe a mararo ho tswa kholomong e ka ho le letshehadi.

Menothomi ke tshebedisa ya lebitso la se seng ho bolela se seng se sele empa se nang le kamano le sona.

Hlohoputswa	lesea
Leleme	thuso
Matsoho	leqheku
Luthuli House	puo
Thari	ANC

Ha re ngoleng

Ngola dipolelo tsena hape o sebedisa maetsi a nepahetseng.

Boholo ba disebediswa tsena tsa bolo di (dula/dulile) motseng.

Koranta e (fihla/fihletse) neng?

Ke (ratile/ratwa) samentjhisi ya pinabatha.

Barutwana ba (tsamaya/tsamaela) ka potlako ho ya tlelaseng.

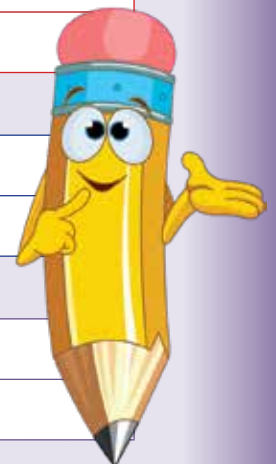

Ha ho na se tla mo (siya/siile) a makatse.

Ha re bueng

Na o kile wa etsa se seng? Bolella tlelase hore o entseng le hore o e entse jwang.

Ha re baleng

SEFAHA SA KA SA EGEPEA

Seo tla se hloka:

- dithootse tsa pasta
- mohala
- nale e leihlo le leholo
- mefuta e fapaneng ya pente

Ho qala, seha sekoto sa mohala se tlang ho feta hloohong ya hao mme se le selelele ho tlama diqetello tsa wona.

Jwale pente dithootse tsa pasta hore di Tshwane le difaha. MaEgepeta a kgale a ne a rata mmala o perese. Fumana ditshwantsho tsa difaha tsa MaEgepeta a kgale le dibengele ho bona hore ke mebala efe hape e neng e sebediswa.

Kenya mohala naleng e leihlo le leholo.

Ha pente e se e omme dithootseng tsa pasta, ka hloko fetisa mohala hara pasta ho lekana bolelele

ba yona. Hopola ho siya sebaka kgweleng qetellong ya mahlakore bobedi. Tlama diqetello ho phethela sefaha.

Ho etsa ditapole tse kgobuweng

- 1 Ebola ditapole tse pedi mme o di kgabele dikoro tse nnyane.
- 2 Kwahela ditapole ka metsi mme o tlohele hore di bele metsotso e 15 ho fihla di ba bonolo.
- 3 Tshela ditapole tse phehilweng ka sekotlolong tshela sekgetjhana sa botoro, kotare ya kopi ya lebese, le letswainyana
- 4 Kgoba ditapole ka lesokwana la ho kgoba ho fihlela di le bonolo le.

Ha re ngoleng Ke dintho dife tse pedi tseo o ilo di etsa?

Disete tse pedi tsa ditaello di tshwana jwang?

Disete tse pedi tsa ditaello di fapana jwang?

Ke sete efe ya ditaello eo o e fumanang e hlakile? Bolela hobaneng.

O ka penta dithootse tsa pasta ka mmala o jwang? Bolela hobaneng.

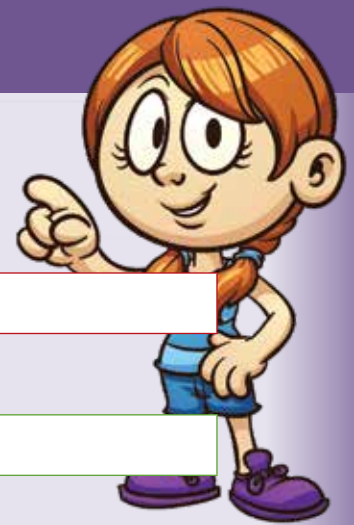
O ka penta dothootse tsa pasta ka mmala ofe? Bolela hobaneng o kgetha mmala oo.

Hobaneng o tshwanela ho siya mohala o lekaneng qetellong ya sefaha?

O nahana hore sepheo sa sengolwa se laelang ke sefe? Tshwaya tlhahisoleseding eo o nahanang hore e bohlokwa.

- Ditaello le tsamaiso di nehana ka bohato bo bong le bo bong ba ho etsa se itseng.
- Di ngotswe ho re thusa ho etsa ho hong ka nepo.
- Ditaello le melawana di ka ngolwa ka tsela tse fapaneng.
- Botaki le ditshwantsho di ka kenyeletswa.
- Ditaello di bolela pale
- Ditaello di re bolella ka motho ya di ngotseng.

Jwale bolela hore hobaneng o nahana hore tlhahisoleseding eo o e tshwaileng ha e bohlokwa.

Ha re ngoleng

Tadima ditaelo tsa ho etsa sefaha sa Egepeta.
Ngola ditaelo hape o sebedisa mantswe a latelang:

Pele _____

_____

_____

Yaba _____

_____

_____

Kamorao _____

_____

_____

Qetellong _____

_____

_____

Jwale ngola tlhahisoleseding ka tatellano e nepahetseng, e le ditaelo tse nomoruweng.
Sebedisa ditaelo.

1. Seha _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Ha re ngoleng

Sehela polelwanakutu mola mme o etsitse dipolelwana tsa tlatsetso sedikadikwe polelong ka nngwe.

Ha ke batle ho ya, ha o sa ye.

O mathetse tlelaseng, a hulanya mokotla wa hae ka morao.

Ntle ho thuso ya motswalle wa ka e moholo, ke ne nke ke ka etsa sefaha sa Egepeta.

Bakeng sa thuso ka ditapole tse kgobuweng, o ile a emela mme wa hae.

Ntle ho thuso ya hae, o ile a iketsetsa sefaha.

Ha re ngoleng

E nngwe le e nngwe ya dipolelo tsena e na le polelwana ya tlatsetso e eketsang tlhahisoleseding. Beha feelwane mahlakoreng a mabedi a polelwana ya tlatsetso.

Ngwana ya tiisitseng mokotla wa hae wa sekolo o mathile phasishing.

Dimilione tsa batho le ba batjha ba ithuta ho sebedisa smart founu.

Sefate se neng se tsukutleha moyeng se wele.

Mohopolo wa ka wa ho qetela pele ke kgaleha ke hore na ke tlo penta sefaha sa ka jwang.

Phomolo ya dikolo dikgweding tsa Lehlabula di monate ho fetisisa.

Ha re ngoleng

Tshwaya lentswe le nepahetseng dipareng tsa mantswa tse ka tlaase. Jwale ngola dipolelo tsa hao ka a mararo a mantswa ao.

dieta/diete

lerata/lertha

selelekele/selelekela

thethana/thethane

lehodiotswana/lehodiotswane

hlahlobo/tlhahlobo

Polelwana ke sehlopha sa mantswa se nang le moetsi le leetsi.

Polelwana kutu e ka ikemela ka boyona e le polelo e phethahetseng, hobane e na le moelelo o phethahetseng.

Mohlala: Ke bina ka bateng.

Polelwana polelwanakutu e na le moetsuwa le leetsi, empa ha e na moelelo o phethahetseng.

Mohlala: Setshwantsho sa baesekopo **seo ke se boneng bekeng e fetileng** se ne se se monate haholo.

Polelo ke sehlopha sa mantswa a itshwarang jwalo ka karolo ya puo e le nngwe. E na le moetsi kapa leetsi, empa e seng di le pedi.

Mohlala: **Ho ya sekolong se setjha** ho a tshosa.

Ha re bueng

Ke dijo dife tseo o ratang ho di ja?

Bolella sehlopha sa hao hore dijo tseo o di ratang di etswa jwang.

Fana ka ditaelo tse hlakileng.

Na bohle sehlopheng sa hao ba utlwisisitse ditaelo tsa hao?

Ha re baleng

Mpa ya hao ha e na letho, kahoo e romela molaetsa bokong hore, "Ha ke na letho mme ke lapile!" Hanghang boko bo romela molaetsa mmeleng ohle wa hao hore," Ke nako ya dijo. Tsamaya o ilo ja dijo tsa hao tsa motshehare hore mpa ya hao e se hlote e lapa." Maoto a hao a o lebisa phaposeng ya ho hlapa ho hlapa matsoho le kitjheneng ho ja. A kobeha mangweleng hore o kgone ho dula tafoleng. Mahlo a hao a bona dijo tafoleng, nko ya hao e nkgella dijo mme boko bo re ho mpa, "E ya butle, dijo di a tla." Mpa e thaba hoo e sothahanang ke tebello. O utlwa ho sothahana ho mpeng mme o a tseba hore o fela o lapile.

Boko bo bona dijo sekotlolong sa hao mme bo romela molaetsa mpeng ya hao. Molomo wa hao o qala ho etsa mathe, hore o kgone ho kwenya, mme mpa e a hakala. Boko jwale bo mosebetsing wa ho bolella dikarolo tsohle tsa mmele wa hao hore di etseng ka nako e le nngwe. Matsoho a hao a tsamaya hore o nke thipa le fereko. Matsoho a tsitsinyeha hore o sehe dijo dikotwana. Matsoho a nka dijo a di isa molomong O hlafuna dijo ka meno ha leleme le ntse le latswa ditatso tse fapaneng: tsewerekere, bodila, letswai le ho baba. Leleme la hao le tsamaisa dijo ka hanong ho tiisa hore di bonolo hape di nyane hore o ka di kwenya. Qoqotho e tsamisa dijo ho leba mpeng, moo di sothwang hore di be nyane hore di ye maleng mme di lebe dikarolong tsohle tsa mmele wa hao.

Nako ena yohle o ntse o etsa tsena, o kgona le ho bua, ho mamela, ho sheba le ho utlwa.

Matshwafo a hao a hema moya, o a kena, o a tswa, pelo ya hao e pompa madi mme a ya hohle mmeleng wa hao. Boko ba hao ekaka motsamaisi wa okhesetera e kgolo e ntle ya dikarolo tse fapaneng tsa mmele wa hao, tsohle di tiisa hore ditho di sebetsa hantle.

Ha re ngoleng Araba dipotso tsena ka sengolwa.

Hlalosa se etsahalang mpeng ya hao ha o lapile.

Boko bo tshwana jwang le motsamaisi wa okhesetera?

Ngola dintho tse fapaneng tseo o ka di etsang ha o ntse o ja.

“Mmele wa hao ke okhesetera” ke tshwantshiso. Mmele o bapiswa le okhesetera ntle le ho sebedisa “jwalo ka” kapa “sa”. Fetolela tshwantshiso ena ho tshwantshanyo mme o e sebedise polelong ya hao.

O nahana ho etsahala eng ha dikarolo tse ding tsa mmele di sa sebetse hantle hobane o sa di hlokomele?

Bala sengolwa sena hape mme o ngole tlhahisoleseding ena, o qala ha o hlapa matsoho, o e ngole e le sete ya ditaello. O se le bale ho nomora ditaello tsa hao le ho sebedisa taelo. Re o etseditse tse pedi.

1.	Hlapa matsoho.
2.	Dula tafoleng.
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	

Lenane hlahlobo

NKA	😊	😞
bua ka ho se latele ditaelo		
bala ditaelo		
araba dipotso		
hlahisa kgopolo		
phethela dipolelo		
bona mahanyetsi		
ngola ditaelo ka ditsela tse fapaneng		
sebedisa taelo lekgatheng		
bona dihlongwapele le dihlongwanthao		
etsa dipolelo		
sebedisa mantswe a ngolwang ka ho tshwana empa moelelo o fapane		
ngola dipolelo hap eke sebedisa maetsi a nepahetseng		
bona diphapang pakeng tsa dingolwa		
bona hore ke sengolwa sefe se hlakileng mme ka hlalosa hobaneng		
bona sepheo sa sengolwa sa taelo		
bona polelwana tsa sehlooho le tse tlatsetsang		
bona dipolelwana		
peleta mantswe ka nepo		
fana ka taelo e hlakileng		
ngola dinoutsu ho lokisetsa ditaelo		
bua ka mefuta e fapaneng ya dipale tseo ke ratang ho di bala		
rala mmapa wa mohopolo, lokisa le ho ngola pale		

O kgethekile.
Mmele oohle wa hao o kgethekile.
Ke wena monng'a nmele wa hao!

HO SE BE
mang ya o
tshwarang
pokapele.

O tshwanela ho bolella e mong ha ho na le motho ya o tshwarang bokapele.

O tshwanela ho bolella e mong ha ho na le motho ya o etsisang dintho tseo o sa batlang ho di etsa.

Eo o tshwanetseng ho mo letsetsa mohala bakeng sa thuso:

Mohala wa tsa Bana: 0800 05 55 55

SAPS Thibelo ya Botlokotsebe: 086 00 10111

SAPS Nomoro ya tshohanyetso: 10111

Lefapha la "Life Line": 0861 322 322

Lefapha la Tshireletso ya Bana: 012 393 2359/2362/2363

